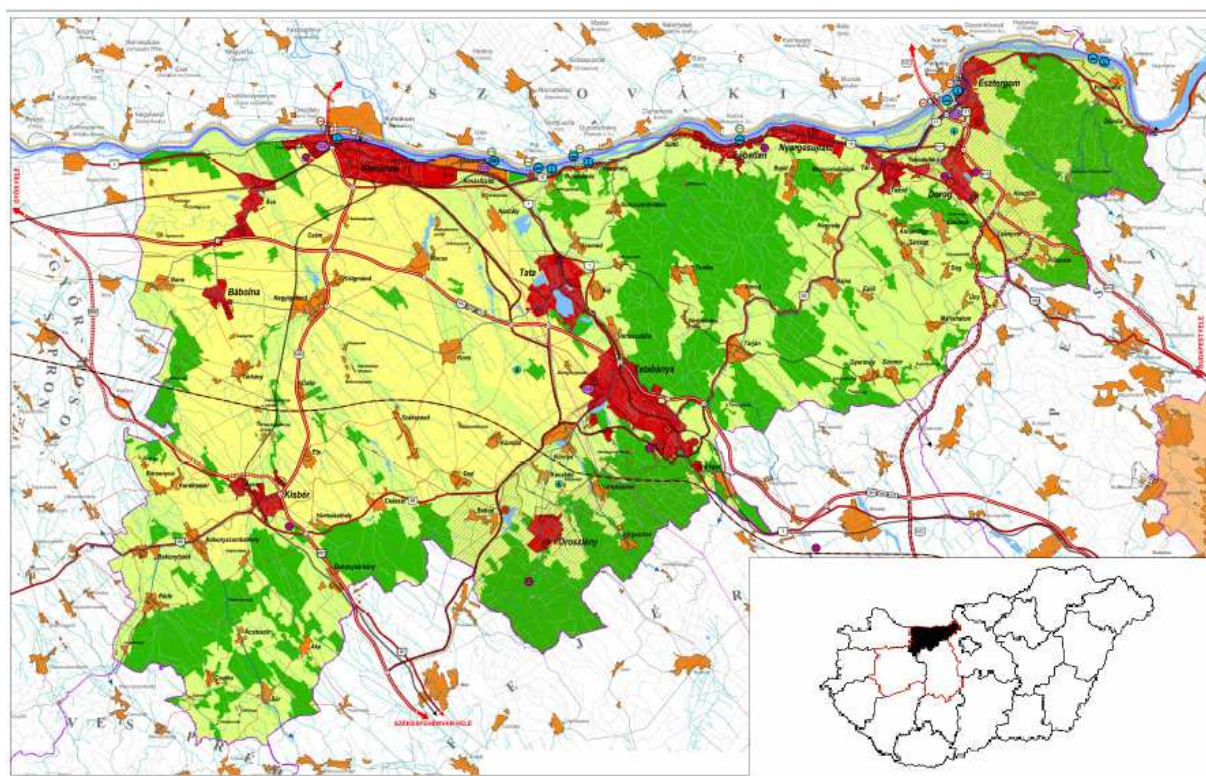

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI

Területfejlesztési Konceptió

2007-2013

TATABÁNYA, 2007.

Készítette

Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzatának
GAZDASÁGFEJLESZTŐ SZERVEZETE KHT.

H-2800 Tatabánya, Fő tér 6. Pf. 111

Tel/fax: 06-34-310-096

E-mail: gfsz@axelero.hu

www.gfsz.hu

Gazdaságfejlesztő Szervezete Kht

Gíber Erzsébet, ügyvezető igazgató

Németh Márton, projekt menedzser

Moskovics Krisztina, projekt menedzser

Rákóczi Ferenc, projekt menedzser

MTESZ KEM Szervezete

Takács Zsuzsanna

Fűrész József

Juhász Sándor

Musicz László (környezetvédelmi szakértő)

Szabóné Csernai Éva (Top Csomópont Bt.)

Szabó Miklós (Úthálózat Mérnökiroda Kft.)

A Területfejlesztési Konceptió elkészítéséhez véleményükkel, észrevételeikkel az adott terület több szakértője is hozzájárult, akiknek a tervezők ezúton is megköszönik a segítségüket.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
Rövidítések, fogalmak.....	6
A területfejlesztés célrendszere - célpiramis.....	9
1. Jövőkép, általános cél.....	9
2. Specifikus célok, prioritások.....	10
3. Célpiramis.....	16
4. Intézkedések.....	17
1.1. Befektetés-ösztönzés.....	17
1.1.1. Érintettek.....	17
1.1.2. A részcélok kapcsolata.....	17
1.1.3. Területi megközelítés.....	18
1.1.4. Intézményrendszer.....	18
1.1.5. Hatások.....	18
1.2. KKV-k támogatása.....	19
1.2.1. Érintettek.....	19
1.2.2. Részcélok kapcsolata.....	19
1.2.3. Területi megközelítés.....	20
1.2.4. Intézményrendszer.....	20
1.2.5. Hatások.....	20
1.3. K+F, innováció ösztönzése.....	21
1.3.1. Érintettek.....	21
1.3.2. A részcélok kapcsolata.....	21
1.3.3. Területi megközelítés.....	22
1.3.4. Intézményrendszer.....	22
1.3.5. Hatások.....	22
1.4. Szolgáltatásfejlesztés.....	23
1.4.1. Érintettek.....	23
1.4.2. Részcélok kapcsolata.....	23
1.4.3. Területi megközelítés.....	24
1.4.4. Intézményrendszer.....	24
1.4.5. Hatások.....	24
1.5. Agrárszektor fejlesztése.....	24
1.5.1. Az agro-ökológiai potenciálnak megfelelő gazdálkodás kialakítása, az agrárgazdaság hatékonyságának növelése, birtok összevonások támogatása.....	24
1.5.1.1. Érintettek.....	26
1.5.1.2. Részcélok kapcsolata.....	26
1.5.1.3. Területi megközelítés.....	26
1.5.1.4. Intézményrendszer.....	26
1.5.1.5. Hatások.....	26
1.5.2. Az erdőgazdálkodás értékteremtésének elismerése, a kedvezőtlen adottságú területek erdősítésének kiszámítható támogatása.....	27
1.5.2.1. Érintettek.....	28
1.5.2.2. Részcélok kapcsolata.....	28
1.5.2.3. Területi megközelítés.....	28
1.5.2.4. Intézményrendszer.....	28
1.5.2.5. Hatások.....	29
1.5.3. A megye hegy és dombvidéki részein a legeltetési állattartás versenyképességének javítása.....	29

1.5.3.1.	Érintettek	30
1.5.3.2.	Részcélok kapcsolata	30
1.5.3.3.	Területi megközelítés	30
1.5.3.4.	Intézményrendszer	30
1.5.3.5.	Hatások	30
1.5.4.	Élelmiszeripari, élelmiszer-feldolgozás támogatása	31
1.5.4.1.	Érintettek	31
1.5.4.2.	Részcélok kapcsolata	31
1.5.4.3.	Területi megközelítés	31
1.5.4.4.	Intézményrendszer	31
1.5.4.5.	Hatások	32
1.6.	A megújuló és alternatív energiaforrások felhasználásának ösztönzése	32
1.6.1.	Érintettek	32
1.6.2.	Részcélok kapcsolata	33
1.6.3.	Területi megközelítés	33
1.6.4.	Intézményrendszer	33
1.6.5.	Hatások	34
1.7.	Turizmusfejlesztés	34
1.7.1.	Érintettek	35
1.7.2.	Részcélok kapcsolata	35
1.7.3.	Területi megközelítés	35
1.7.4.	Intézményrendszer	36
1.7.5.	Hatások	36
2.1.	Épített környezet védelme, műemlékvédelem	38
2.1.1.	Érintettek	38
2.1.2.	Részcélok kapcsolata	38
2.1.3.	Területi megközelítés	39
2.1.4.	Intézményrendszer	39
2.1.5.	Hatások	39
2.2.	Természeti-táji örökség védelme	40
2.2.1.	Érintettek	40
2.2.2.	Részcélok kapcsolata	41
2.2.3.	Területi megközelítés	41
2.2.4.	Intézményrendszer	41
2.2.5.	Hatások	41
2.3.	Hátrányos helyzetű térségek, aprófalvak, tanyak, puszták, majorságok fejlesztése: ...	42
2.3.1.	Érintettek	43
2.3.2.	Részcélok kapcsolata	43
2.3.3.	Területi megközelítés	46
2.3.4.	Intézményrendszer	46
2.3.5.	Hatások	46
2.4.	Településfejlesztés	47
2.4.1.	Érintettek	48
2.4.2.	Részcélok kapcsolata	48
2.4.3.	Területi megközelítés	49
2.4.4.	Intézményrendszer	50
2.4.5.	Hatások	50
2.5.	Tájrehabilitáció, a nehézipari múlt tájsebeinek felszámolása	50
2.5.1.	Érintettek	51
2.5.2.	Részcélok kapcsolata	51
2.5.3.	Területi megközelítés	51

2.5.4. Intézményrendszer.....	51
2.5.5. Hatások.....	52
2.6. Korszerű környezetbarát technológiák ösztönzése az ipari, illetve szolgáltató szektorban	52
2.6.1. Érintettek	52
2.6.2. Részcélok kapcsolata.....	52
2.6.3. Területi megközelítés	53
2.6.4. Intézményrendszer.....	53
2.6.5. Hatások.....	53
2.7. A hatékonyabb energiagazdálkodás ösztönzése az önkormányzati, a vállalkozói és a lakossági területen.....	53
2.7.1. Érintettek	54
2.7.2. Részcélok kapcsolata.....	54
2.7.3. Területi megközelítés	55
2.7.4. Intézményrendszer.....	55
2.7.5. Hatások.....	55
2.8. Vízgazdálkodás, katasztrófavédelem.....	56
2.8.1. Érintettek	57
2.8.2. Részcélok kapcsolata.....	58
2.8.3. Területi megközelítés	59
2.8.4. Intézményrendszer.....	59
2.8.5. Hatások.....	59
3.1. Oktatás, képzés, szakképzés fejlesztése.....	61
3.1.1. Érintettek	61
3.1.2. Részcélok kapcsolata.....	61
3.1.3. Területi megközelítés	62
3.1.4. Intézményrendszer.....	62
3.1.5. Hatások.....	62
3.2. Egészségügy és szociális ellátás fejlesztése.....	63
3.2.1. Érintettek	63
3.2.2. Részcélok kapcsolata.....	63
3.2.3. Területi megközelítés	63
3.2.4. Intézményrendszer.....	64
3.2.5. Hatások.....	64
3.3. Foglalkoztatottság növelése	64
3.3.1. Érintettek	64
3.3.2. Részcélok kapcsolata.....	65
3.3.3. Területi megközelítés	65
3.3.4. Intézményrendszer.....	65
3.3.5. Hatások.....	65
3.4. A kulturális örökség és a hagyományok őrzése, kulturális fejlesztések	66
3.4.1. Érintettek	66
3.4.2. Részcélok kapcsolata.....	66
3.4.3. Területi megközelítés	66
3.4.4. Intézményrendszer.....	67
3.4.5. Hatások.....	67
3.5. Ifjúsági- és sportcélú fejlesztések	67
3.5.1. Érintettek	68
3.5.2. Részcélok kapcsolata.....	68
3.5.3. Területi megközelítés	69
3.5.4. Intézményrendszer.....	69

3.5.5. Hatások.....	69
3.6. A nemzetiségi hagyományok, értékek érvényesítése.....	69
3.6.1. Érintettek	70
3.6.2. Részcélok kapcsolata.....	70
3.6.3. Területi megközelítés	70
3.6.4. Intézményrendszer.....	71
3.6.5. Hatások.....	71
3.7. A társadalmi aktivitás növelése	71
3.7.1. Érintettek	71
3.7.2. Részcélok kapcsolata.....	72
3.7.3. Területi megközelítés	72
3.7.4. Intézményrendszer.....	72
3.7.5. Hatások.....	72
3.8. Társadalmi befogadást támogató fejlesztések.....	73
3.8.1. Érintettek	73
3.8.2. Részcélok kapcsolata.....	73
3.8.3. Területi megközelítés	74
3.8.4. Intézményrendszer.....	74
3.8.5. Hatások.....	74
4.1. Közlekedésfejlesztés – a fizikai elérhetőség javítása:.....	75
4.1.1. Érintettek	75
4.1.2. Részcélok kapcsolata.....	75
4.1.3. Területi megközelítés	79
4.1.4. Intézményrendszer.....	79
4.1.5. Hatások.....	79
4.2. Virtuális elérhetőség fejlesztése - infokommunikáció.....	80
4.2.1. Érintettek	81
4.2.2. Részcélok kapcsolata.....	81
4.2.3. Területi megközelítés	82
4.2.4. Intézményrendszer.....	82
4.2.5. Hatások.....	82
4.3. Határmenti és régióközi együttműködések	83
4.3.1. Érintettek	83
4.3.2. Részcélok kapcsolata.....	83
4.3.3. Területi megközelítés	84
4.3.4. Intézményrendszer.....	84
4.3.5. Hatások.....	84
4.4. Kistérségek és települések közötti együttműködés.....	85
4.4.1. Érintettek	85
4.4.2. Részcélok kapcsolata.....	85
4.4.3. Területi megközelítés	85
4.4.4. Intézményrendszer.....	85
4.4.5. Hatások.....	86
4.5. Területfejlesztés és –rendezés, területi monitoring fejlesztése	86
4.5.1. Érintettek	86
4.5.2. Részcélok kapcsolata.....	86
4.5.3. Területi megközelítés	87
4.5.4. Intézményrendszer.....	87
4.5.5. Hatások.....	87
5. Az intézkedések kapcsolódása az Operatív Programokhoz	88

Rövidítések, fogalmak

Rövidítések:

ÁESZ	Állami Erdészeti Szolgálat
AKG	Agrár Környezet Gazdálkodási program
AVOP	Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program
BÉSZ	Egyes termékek B eszerezését, É rtékesítését, S zolgáltatást nyújtó SZövetkezés és egyéb gazdálkodó szervezet
DINP	Duna-Ipoly Nemzeti Park
DINPI	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
ÉDU KöTeVi Felügyelőség	Észak-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség
EMVA	Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap
ERFA	Európai Regionális Fejlesztési Alap
ESCO cégek	Az ESCO (Energie Service Company) konstrukció energiatakarékos rendszerek üzembe helyezését és működtetését jelenti.
ESZA	Európai Szociális Alap
FVM	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
FPM MgSzH EI	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatósága (volt ÁESz)
GDP	Bruttó Hazai Termék
GKM	Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
GOP	Gazdaságfejlesztési Operatív Program
GVOP	Gazdasági Versenyképesség Operatív Program
IKT	Információs és Kommunikációs Technika
ITDH Kht.	Magyar Befektetési és Kereskedelem-fejlesztési Kht.
IT	Információtechnológia
ITK	Információs és Kommunikációs Technika
K+F	Kutatás és fejlesztés
KDOP	Közép-dunántúli Operatív Program
KKV	Kis-és középvállalkozás
KÖH	Kulturális Örökségvédelmi Hivatal
KÖVIZIG	Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság
KVI	Kincstári Vagyoni Igazgatóság
KvVM	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
MgSzH	Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal
MNG	Műemlékek Nemzeti Gondnoksága
MITS	Magyar Információs Társadalom Stratégia
MNM	Magyar Nemzeti Múzeum
MTESZ	Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége
MVH	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
NAKP	Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program

NCA	Nemzeti Civil Alapprogram
NFA	Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
NFT I.	Nemzeti Fejlesztési Terv I.
NFT II.	Nemzeti Fejlesztési Terv II.
NFÜ	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
NTSZ	Növény- és Talajvédelmi Szolgálat
NVT	Nemzeti Vidékfejlesztési Terv
OECD	Az OECD – a Nemzetközi Gazdasági és Fejlesztési Szervezet – a világ fejlett országainak (1996 óta Magyarország is tagja) gazdasági és társadalmi konzultációs fóruma.
RITS	Regionális Információs Társadalom Stratégia
TeIR	Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer
TÉSZ	Termelői Értékesítő Szervezet
TISZK	Térségi Integrált Szakképző Központ
TIT	Tudományos Ismeretterjesztő Társulat
UKIG	Útgazdálkodási és Koordinációs Igazgatóság
VÁTI Kht.	VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság
VKI	Európai Unió Víz Keret Irányelv

Fogalmak:

Célcsoportok	A társadalom, illetve a gazdaság azon csoportjai, melyek körülményeire az intézkedések hatást kívánnak gyakorolni.
Dendromassza	Az alábbi szavak összetétele: <i>dendro-</i>: (görög, előtag) előtagként a fákkal való kapcsolatot, ill. fa jelleget, fához hasonló alakot jelöl <i>massza</i>: (görög, latin) 1. tömeg, halom, halmaz (valamilyen anyagból) 2. alaktalan, képlékeny anyag, gyurma
Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők	Azon szervezetek és intézmények, melyek szerepkörüknél, tevékenységi körüknél fogva érintettek lehetnek egyes feladatokban a célok megvalósítása során.
Horizontális célkitűzés	A megye teljes területét lefedő, érintő célkitűzés.
Kedvezményezettek, közreműködők	Akik az intézkedések végrehajtása során a célok megvalósításában aktívan részt vesznek, a feladatokhoz forrásokhoz is juthatnak.
Natura 2000	A Natura2000 hálózatot az egységes szempontrendszer alapján kijelölt európai jelentőségű védett területek alkotják. A hálózat alapját az Élőhelyvédelmi (1992) és a Madárvédelmi Irányelv (1979) képezi. A Natura2000 hálózat egy teljesen új szemléletet hoz a hazai természetvédelembe. Eddig néhány kivételtől eltekintve a természetvédelem kirekesztette a védett területről az összes többi területhasználót, míg a Natura2000 területeken sok esetben csak bizonyos megszorítások fognak életbe lépni vagy az is lehetséges, hogy kifejezetten kívánatos lesz az eddigi

	területhasználat fenntartása, amelyhez az Unió társfinanszírozást biztosít.
Pólusprogram	A pólusprogramok lényege, hogy a fejlesztési pólusok gazdasági-társadalmi térszervező erejének erősítése érdekében a térségi – innovációs, gazdasági, kulturális – funkcióik fejlesztése, képessé tegye őket a térségük dinamizálására. Emellett valamennyi régióban cél a pólusoktól távol eső térségek dinamizálására képes nagyvárosok szerepének megerősítése, az intenzívebben kooperáló kiegyensúlyozott városhálózat megteremtése érdekében.
Spin-off vállalkozások	Az egyetemekről, felsőoktatási intézményekből, közfinanszírozású kutatóhelyekről kiváló technológia-intenzív vállalkozások. Ezek a vállalkozások általában a kutatóhelyek szellemi eredményeinek felhasználásával alakulnak - képletes kifejezéssel szólva anyaintézményükből kiperdülnek, kiröppennek, kirajzanak. A szakértők a spin-off megjelölést eléggé tágra értelmezik és általában bármely új, magas technológiai szintű, tudás-intenzív olyan vállalkozásra értik, amely szellemi tőkéjét valamilyen formában egyetemtől, vagy közfinanszírozású kutatóintézetből eredezteti. Az utóbbi időben a fogalom néhány esetben annyira kitágult, hogy nagyvállalatok által, valamiféle szellemi beszállítói szereppel alapított vállalkozásokat is értik rajta. Az OECD megkísérli ezek mindenki által elfogadható definiálását, mely ajánlás szerint: <i>Spin-off bármilyen olyan új cég, amelyet közfinanszírozású intézmény, vagy egyetem alkalmazottja alapított; Spin-off bármilyen olyan új cég, amely technológiáját egyetemtől, vagy más közfinanszírozású kutatóintézetből nyerte licenc-eljárás keretében; Spin-off bármilyen olyan új cég, amelyben egyetem, vagy más nemzeti kutató laboratórium tőkerészesedéssel vesz részt; Spin-off bármilyen olyan új cég, amelyet közfinanszírozású kutatóintézet alapított.</i> (Kleinheincz Ferenc)

A területfejlesztés célrendszere - célpiramis

1. Jövőkép, általános cél

A megyei területfejlesztési koncepció előkészítő fázisaként a helyzetelemzés **3 ütemre bontva készült el egyeztetett tématerületenként**. Először a **megye külső környezetének vizsgálatára** került sor az országos, régiós és kiemelt térségi területi tervek és ágazati dokumentumok elemzésével. Ezt követte a **megye területi adottságainak, belső erőforrásainak, megyei – kistérségi – települési szintű koncepcióinak, terveinek és területfejlesztési eszköz-, intézmény-rendszerének vizsgálata** a már begyakorolt közösségi tervezési módszertan (SWOT; probléma- és célfa-elemzés ágazatonként ill. elsődlegesen kistérségenként) alkalmazásával. Végül a **szcenáriók, azaz a megye fejlődési-fejlesztési lehetőségeinek fő „forgatókönyveinek” felvázolása** zárta le az előkészítési fázist. A tervezők három lehetséges forgatókönyvet vázoltak fel és vizionáltak az ezekhez tartozó jövőképeket: **1. „A feltartóztathatatlan növekedés forgatókönyve” 2. „A megtorpanás, szétesés forgatókönyve” 3. „A harmonikus, kiegyensúlyozott fejlődés forgatókönyve”**

Hangsúlyozni kell, hogy e rész nem a megye, mint közigazgatási és/vagy területfejlesztési közép szint jövőjéről szól, hanem a Komárom-Esztergom megye területén élők, illetve az itt tevékenykedők életének, munkafeltételeinek, környezeti-társadalmi-gazdasági körülményeinek prognosztizálható változásairól. A „rossz irányú” forgatókönyvek az ezekhez vezető utak elkerülésére, azaz a megye területfejlesztési szereplői „védekező típusú” intézkedéseinek a megalapozására szolgálnak; míg a kívánatos scenárióra a jövőkép, a megye „küldetésének” megfogalmazása és a megteendő lépések fő irányának ismerete miatt van szükség.

A Komárom-Esztergom Megyei Területfejlesztési Tanács 2006. december 15-i ülésén egyhangúlag támogatta a tervezők által felvázolt scenáriók közül **„a harmonikus, kiegyensúlyozott fejlődés”** forgatókönyvét, mint a megye kívánatos jövőképét. A scenárió szerint a megye továbbra is intenzíven részt vesz a nemzetközi gazdasági folyamatokban, azonban az externális hatásokra fokozottan ügyelve. A cél nem csupán az anyagi jólét fokozása, hanem a társadalmi és környezeti értékek megóvása, sőt kiteljesítése. Megyénk a határmenti helyzetét kihasználva, húzóerejévé válik régiójának és összekötő kapocs lesz Dél-Szlovákia, a Nyugat-Dunántúl északi része és a Budapest-környék pilisi, dunakanyari tájai felé is.

Az összehangolt és a megye települései által is elfogadott fejlesztési koncepció alapján kiegyensúlyozott területi fejlődés indul el. A gazdasági szerkezetváltást technológiai megújulás kíséri. Komárom-Esztergom megye a növekvő K+F szektor, az egyre inkább itt is megjelenő tudásipar, a kvaterner szektor, a személyes és gazdasági szolgáltatások, a „sokcsillagos” turizmus egyik észak-dunántúli bázisává válik. A mezőgazdaság termékszerkezet-váltása is elősegíti a megye harmonikus fejlődését. A közlekedési hálózatban egyaránt erősödnek a megyén belüli és kívüli kapcsolatok. A kistérségek adottságait kihasználó fejlesztésekkel sikerül munkahelyeket teremteni a kistelepüléseken is (pl. falusi turizmus, agrár-munkahelyek, távmunka stb.), melyek elősegítik a meglévő területi különbségek minimalizálását.

A kiegyensúlyozott gazdaságfejlesztés eredményeként a megye fejlődésében optimális folyamatok indulhatnak el. Az ökológiai szemlélet erősödése és a fenntarthatóság elvének szem előtt tartása következtében a megye természeti- táji örökségének megőrzését nem

veszélyeztetik a gazdasági fejlődés környezetterhelő hatásai. A megyében megnő a környezetvédelmi beruházások száma, létrejön két korszerű regionális hulladékgazdálkodási rendszer.

A fentiekre való tekintettel kell meghatározni egy olyan általános célt, amely a kívánatos jövőkép megvalósulandó elemeinek mindegyikét magában hordozza. Ebből kiindulva általános célként **az életminőség javítása, a fenntartható és szolidáris fejlődés** fogalmazható meg.

2. Specifikus célok, prioritások

Az általános cél eléréséhez szükséges, hogy **a megye továbbra is intenzíven részt vegyen a nemzetközi gazdasági folyamatokban**, részese legyen a munkamegosztáson alapuló globális gazdaságnak és elkerülje a perifériára sodródást, a meghatározó befektetők elfordulását és a kialakuló negatív hangulat hatására a befelé fordulást, szétesést. Ennek megvalósítása során **azonban fokozottan szem előtt kell tartani a külső hatásokat**, ellenben fennáll annak a veszélye, hogy olyan negatív következmények jelennek meg, mint például az ipari félműlt környezetet terhelő kártételei rehabilitációjának elmaradása, a belterületek (lakóterületek, ipari parkok) terület-növekedéseinek folytatódása, valamint a forgalom feltartóztatatlan növekedése. Ezen kívül **az anyagi jólét fokozásával** – ami jelenlegi felfogásunk szerint meghatározó az életminőség javítása szempontjából – párhuzamosan nagy hangsúlyt kell fektetni a fenntartható és szolidáris fejlődés alapjául szolgáló **környezeti és társadalmi értékek megóvására, kiteljesítésére**. Az intenzív, iparszerű, tömegtermelés által elérhető anyagi jólét önmagában nem elegendő az életminőség javításához. A környezeti és társadalmi szempontok figyelmen kívül hagyása, az értékek fokozatos felélése hosszútávon az anyagi fejlődés gátjává is válhat. A tervezők által megfogalmazott harmadik specifikus cél, hogy **megyénk a határmenti helyzetet kihasználva váljon a régió húzóerejévé és összekötő kapocssá Dél-Szlovákia, a Nyugat-Dunántúl északi része és a Budapest-környék pilisi, dunakanyari tájai felé**. Mivel Komárom-Esztergom megye a szlovák határ mentén a Bécs – Budapest – Pozsony által alkotott, dinamikusan fejlődő háromszögben terül el, valamint több európai jelentőségű nemzetközi közlekedési útvonal – így a IV. számú Helsinki folyosó (EU - Görögország összekötése), E 60 jelzésű Brest-Constanta (Franciaország-Románia) és E75 jelzésű Utjaski – Szitia útvonal – is keresztülhalad rajta, célszerű ezen pozitív adottságok hatékony kihasználása.

Az imént ismertetett három specifikus cél négy prioritásban került további kibontásra:

1. Fenntartható gazdaságfejlesztés; 2. Örökségvezérelt környezetfejlesztés; 3. Humánerőforrás- és közösségfejlesztés; 4. Kapcsolatfejlesztés – eszközök és funkciók. Ezen prioritási tengelyek elemei nem határolódnak el élesen egymástól, nem feltétlenül tartoznak csupán az egyik specifikus cél alá, de logikailag az alábbi felosztást véljük a legoptimálisabbnak. „A megye az externális hatásokra fokozottan ügyelve, továbbra is vegyen részt a nemzetközi gazdasági folyamatokban” elnevezésű specifikus cél alá az 1. számú, „az anyagi jólét fokozása mellett a társadalmi és környezeti értékek megóvása, kiteljesítése” című specifikus cél alá a 2. és a 3. számú, míg „Megyénk a határmenti helyzetet kihasználva váljon a régió húzóerejévé és összekötő kapocssá Dél-Szlovákia, a Nyugat-Dunántúl északi része és a Budapest-környék pilisi, dunakanyari tájai felé” című specifikus cél alá a 4. számú prioritás került besorolásra. Természetesen a prioritásokhoz rendelt intézkedések sem csak az adott prioritás megvalósulásához járulnak hozzá.

A **fenntartható gazdaságfejlesztés** alá besorolt intézkedések közül a **befektetés ösztönzés** célja a nemzetközileg vonzó megyei gazdasági környezet kialakítása, mely magában foglalja

az üzleti infrastruktúra, a vállalkozói inkubáció, a vállalkozásokat kiszolgáló szolgáltatói háttér minőségi javulását és egyaránt kiterjed a barnamezős beruházások irányába is.

A kis- és középvállalkozások támogatása szintén elsősorban az 1. prioritás megvalósulásához járul hozzá. Ezen intézkedés különösen hangsúlyos a KKV-k, a mikro- és családi vállalkozásoknak a magyar gazdaságban betöltött kiemelkedően magas aránya miatt.

A kutatásfejlesztés és az innováció ösztönzése elengedhetetlen a tudásalapú, a nagyobb hozzáadott értéket előállítani képes gazdaság megalapozásához. A pólusprogramokhoz történő csatlakozás, a hatékonyabb együttműködés kialakítása, valamint az innovációt segítő szervezetek támogatása is kapcsolódik ehhez az intézkedéshez. A civil szervezetekre komoly szerep hárul a tudományos eredmények ismertségének és elismertségének elősegítésében.

A több lábon álló, stabil gazdasági szerkezet megteremtéséhez többek között a szolgáltatási ágazat gyors és hatékony fejlesztésével is hozzá lehet járulni.

A gazdaságfejlesztésben az ipari területek előkészítésén, a befektetés-ösztönzési rendszer kidolgozásán túl a befektetők zavartalan munkavégzéséhez magas színvonalú szolgáltatóipar megléte, valamint a munkavállalók számára a jelenkor követelményeinek megfelelő életminőség biztosítása szükséges. **A szolgáltatásfejlesztés** által elérendő cél az igényeknek megfelelő sokoldalú szolgáltatói szektor kialakítása és versenyképességének fenntartása.

Ugyan a mezőgazdaság a bruttó hazai össztermékhez csekély arányban járul hozzá és foglalkoztatottak számát tekintve is kisebb jelentőségű, mégis fontos a szektor fejlesztése, mivel ez hozzájárulhat a falvak elöregedésének és elnéptelenedésének megfékezéséhez és a megye túlzottan egyenlőtlen terület fejlődésének elkerüléséhez. **Az agrárszektor fejlesztése**, mint intézkedés kitér az agro-ökológiai potenciálnak megfelelő gazdálkodás kialakítására, támogatására, az agrárgazdaság hatékonyságának növelésére, a birtok összevonások támogatására, a hagyományos erdőgazdálkodás értékteremtésének elismerésére, a megye hegy és dombvidéki részein a legeltetéses állattartás versenyképességének javítására, valamint a kedvezőtlen adottságú területek erdősítésének kiszámítható támogatására.

Komárom-Esztergom megye **turizmusfejlesztése** tekintetében elsősorban a jelentős idegenforgalmi szerepkörrel rendelkező turisztikai csomópontok (Esztergom, Komárom, Tata, Bábolna-Kisbér és a Duna-mente) fejlesztése köré szerveződő feladatok jelölhetők prioritásként. A turizmus fejlesztésén belül kiemelt figyelmet kell összpontosítani a falusi turizmusra, a termálvízkinccs hasznosítására, valamint a természeti (pl: Bakonyalja, Dunakanyar, Gerecse, Vértes) és kulturális, egyházi értékekre épülő idegenforgalom fejlesztésére. Utóbbi magában foglalja az image kialakítását, promóciós anyagok készítését, továbbá a turisztikai infra- és szuprastruktúra fejlesztését, az attrakciók folyamatos karbantartását.

A gazdasági növekedéshez szükséges energiát jelenleg javarészt nem megújuló forrásokból teremtik elő. A gazdasági fejlődés fenntarthatóságához elengedhetetlen az egyre növekvő energiaigény megújuló energiaforrásokból történő kielégítése. Ezt a célt szolgálja **a megújuló és alternatív energiaforrások felhasználásának ösztönzése**. A megújuló energiaforrások részarányának növelésére a gazdasági és környezetvédelmi szempontok érvényesítésével a fenntartható fejlődés stratégiájának megfelelően az energetikailag felhasználható mezőgazdasági termékek előállítását, a hulladékok (köztük a mezőgazdasági hulladékok) hasznosítását, valamint a nap-, szél- és geotermikus energia nagyobb arányú felhasználását kell támogatni.

Az **örökségvezérelt környezetfejlesztés** prioritáshoz tartozik többek között az **épített környezet védelme, a műemlékvédelem**. Mivel Komárom-Esztergom megye a régészeti emlékek, illetve a római kor és a magyar állam-alapítás kora óta ránk maradt épített értékek tekintetében az egyik legintenzívebb „örökségi területe” hazánknak, a megye alapvető érdeke,

hogy e gazdag kulturális örökséget, kulturális javakat megőrizzük és a benne rejlő fejlesztési lehetőségeket kiaknázzuk.

Komárom-Esztergom megye gazdag természeti és táji örökségének megóvását nemcsak az európai és más nemzetközi kötelezettségek teszik szükségessé, hanem azon tény is, hogy a vonzó lakókörnyezet biztosításhoz, az elvándorlás csökkentéséhez, a minőségi vállalkozói-üzleti környezet kialakításához, a szabadidőipar fellendítéséhez ma már nélkülözhetetlen a patinás természeti adottságok hangsúlyossá tétele. **A természeti- táji örökség védelme** felőleli többek között a natúrparkok kialakítását, a megfelelő szemléletformáláshoz szükséges információs rendszerek, látogatóközpontok létrehozását és környezet- és természetvédelmi konferenciák szervezését.

Ugyancsak a 2. prioritás alá került besorolásra **a hátrányos helyzetű térségek, aprófalvak, tanyák, puszták majorságok fejlesztése**, noha ez az intézkedés kapcsolatban áll az agrárszektor fejlesztésével, a cél nem csupán a mezőgazdaság, hanem az új típusú lakó- és üdülő funkciók szabályozási, népszerűsítési feltételeinek megteremtése, valamint az elérhetőség javítása a köz- és magánszféra közös finanszírozásában. Mindezeknek eredményeként tanyák és majorságok menekülhetnek meg, optimális esetben megfékezhető az aprófalvak népességének fogyása, a korstruktúrájának öregedése.

A település-megújítás, akár egyes leromlott településrészek felújításáról, akár új területek fejlesztésbe vonásáról van szó, mindig integrált tevékenység. A megyei területfejlesztési koncepció más, specifikus intézkedései érintik a településfejlesztés egyes szegmenseit; jelen intézkedés elsősorban azon településfejlesztési akcióterületekre fókuszál, ahol nagyon sok beavatkozás-típust egymással összehangoltan, a szinergikus hatásokra kiemelten figyelve kell alkalmazni, a társadalmi-környezeti-gazdasági fenntarthatóságra törekedve. **A településfejlesztés** célja a települési lakosság életminőségének ellátási környezet-egészségügyi viszonyainak javítása, a település fenntartható fejlesztésének biztosítása.

Az energiaszektor és a nehézipar által okozott károk Komárom-Esztergom megyében átlagon felüli nagyságrendet képviselnek. Ide tartoznak a bányaterületek felhagyott telephelyei, a pernye és iszaptározók. Ezek egyrészt tájsebként jelennek meg, másrészt szennyezik a talajt, a vízbázisokat, s kiporzásukkal a levegőt. **A tájrehabilitációt, nehézipari múlt tájsebeinek felszámolását** komplex módon kell kezelni, vagyis az energiaszektor korszerűsítésétől kezdve, a tájsebek anyaglerakóhelyek, meddőhányók, vörösiszap tárolók, pernyelerakók rekultivációján keresztül a vízbázisok védelmének a megoldásáig. Hatékony együttműködést kell kialakítani ezen területek tulajdonosai (elsősorban önkormányzatok és magántulajdonosok, esetleg a Kincstár) között jelentős támogatás elnyerése a rekultivált területek hasznosítása érdekében.

Az energiahatékonyság terén az önkormányzati és lakossági tulajdonban lévő épületek hőszigetelési és fűtési rendszerei elavultak, a vállalkozói szféra ilyen szempontból kedvezőbb képet mutat. **A hatékonyabb energiagazdálkodás ösztönzése az önkormányzati, a vállalkozói és a lakossági területen** elsősorban az energiatakarékos tudat kialakításával, a takarékosagra való neveléssel érhető el. Hangsúlyt kell helyezni a korszerű, környezetbarát technológiák alkalmazására, a versenyképes távhőszolgáltatás kialakítására, az energiahatékonyságra, amelyek a különböző gazdasági tevékenységek környezetre gyakorolt negatív hatásainak csökkentésén túl a környezet minőségének javításához is hozzájárulnak.

Az előző ponttal szorosan összefügg **a korszerű környezetbarát technológiák ösztönzése az agráriumban, az ipari, illetve a szolgáltató szektorban**. Erre mindenekelőtt azért van égető szükség, mert a környezetbe kibocsátott szennyező anyagok mennyiségének növekvő tendenciája mellett a növekvő gépkocsi forgalom környezetkárosító hatása is évről-évre emelkedik. Komárom-Esztergom megye korábban és jelenleg is erősen iparosodott terület, ahol a termelés környezetterhelése számottevő.

Komárom-Esztergom megye **vízgazdálkodásának** prioritásait azok a regionálisan illetve országosan is kiemelt feladatok határozzák meg, amelyek részben a Duna integrált fejlesztéséhez kapcsolódnak, másrészt pedig a térség karsztvízrendszerének megóvásához kötődnek. A karsztvízbázis hasznosítása és megóvása terén Komárom-Esztergom megyének különös felelőssége van, hiszen területének nagy része felszíni szennyeződésre erősen érzékeny, ugyanakkor számos potenciális szennyezőforrás és tájseb található itt. A modern vízgazdálkodás ma már elképzelhetetlen a megfelelő vízgyűjtő-szemlélet nélkül. A Közép-Dunántúli Régió 2007-2008. évi akcióterve két vízgyűjtő komplex rehabilitációját nevesíti: a Séd-völgyét (Veszprém megye) és az Által-ér völgyét (Tatai Öreg-tó vízgyűjtőjét).

A harmadik, a **humán erőforrás- és közösségfejlesztés** prioritáshoz tartoznak az alább ismertetendő intézkedések. Az oktatás az egyik legfontosabb terület, hiszen annak minősége nagyban befolyásolja a gazdaság, a társadalom és a kultúra helyzetét, ezért kiemelkedően fontos **az oktatás, a képzés, a szakképzés fejlesztése**. Az óvodai foglalkozástól az alapképzésen át a képzési formáknak, átképzési rendszereknek a gazdasági tér átalakulásának, fejlődésének megfelelően biztosítani kell a jól konvertálható szakmák és szakismeretek oktatását. A felnőtt képzésben pedig szükséges az új technológiák alkalmazási készségének fejlesztése és a vállalkozói, valamint a speciális szakmai ismeretek elsajátításának szorgalmazása. A minőségi oktatás a gazdasági hasznokon túl nagyban hozzájárul a társadalom fejlesztéséhez, a kultúra virágzásához, az egyetemes értékek terjesztéséhez és a társadalmi kapcsolatok erősödéséhez.

Az egészség-megőrzés egyik leghatékonyabb eszköze a megelőzés és az egészséges környezet biztosítása, ezért roppant fontos a környezeti ártalmak mérséklése. **Az egészségügy és szociális ellátás fejlesztése** napjaink egyik legvitatottabb témája. Az egészségügyi ellátás terén különösen aktuálisak az elérhetőség, az ellátás-biztonság, az esélyegyenlőség kérdései. Az aktív korú népesség arányának csökkenése, az idősebb korosztályok bővülése új kihívásokat állít mind a két szakterület elé. A megye területfejlesztési szereplői csak korlátozott ráhatással bírnak a tervezett reformokra, illetve azok végrehajtására. A cél egy hatékony, a polgárok szociális és egészség-biztonságát szolgáló rendszer kiépülése. Ezt szolgálja a szakterület feladatainak (pl. orvosi ügyelet, idősok ellátása, stb...) települések által alkotott társulásban történő ellátása. A többcélú kistérségi társulások jelentős állami támogatásban részesülhetnek, melyek vonzóvá tehetik a rendszer átszervezését, de a kiforrotlan működés nagy veszélyeket rejt magában.

Általánosságban elmondható, hogy Komárom-Esztergom megye fejlődésének dinamizmusa, a külföldi működő tőke egyre növekvő aránya, a legtöbb kistérség munkaképes lakosságának elérhető távolságban nyújt munkalehetőséget. A foglalkoztatási helyzet azonban folyton változik a gazdasági fejlődés hullámváltozásaitól függően. A kisebb-nagyobb mértékű munkanélküliség és annak hullámváltozása elkerülhetetlenül része a piacgazdasági folyamatoknak, a negatív kilengések kezelésére, hatásuk mérséklésére fel kell készülni. **A foglalkoztatottság növeléséhez** elengedhetetlen a munkavállaláshoz szükséges tudás és készségek fejlesztése, azaz a foglalkoztathatóság és versenyképesség növelése. A munkanélküliség csökkentésének másik lehetséges módja a megfelelő gazdasági környezet biztosítása mellett a munkaadók közterheinek csökkentése.

Megyénk a magyar államiság „bölcsője”, ennek megfelelően kulturális értékeink, hagyományaink őrzik a – római előzmények utáni – Duna-melléki sorsfordulók megannyi „lenyomatát”. **A kulturális fejlesztések, valamint a gazdag kulturális örökség, kulturális javak és hagyományok őrzése**, ápolása mellett a kortárs művészeti alkotások létrejöttének biztosítása egyaránt mindannyiunk érdeke. Az életminőség javulása mellett, a befektetések vonzása terén is előkelő szerepe van a település és térsége közművelődési kínálatának, a kulturális közélet meglétének vagy hiányának.

Az **ifjúsági- és sportcélú fejlesztések** intézkedés arra kívánja felhívni a figyelmet, hogy az ifjúság védelme, a felnövekvő új nemzedék megóvása, oktatása, nevelése mindig is a társadalom legfontosabb feladatai közé tartozott. Ennek legjobb módja, ha a fiatalok számára vonzó alternatívákat mutatunk a céltalanság, a semmittevés és az önpusztítás ellenében. Ilyen alternatívát jelenthetnek a közösségi tevékenységek, művészeti és különböző oktatások és tanfolyamok, illetve a rendszeres sporttevékenység.

Kultúránk szerves részét képezik a **nemzetiségi hagyományok**. Elhelyezkedéséből és történelmi múltjából adódóan megyénkben számos nemzetiség talált otthonra hosszabb-rövidebb ideig, néhány esetben a többségi nemzettel együttélésben, másutt (főleg aprófalvak esetében) tisztán nemzetiségi településeken. A második világháborút követő homogén nemzetállamok kialakítását célzó törekvések, agresszív intézkedések következtében ugyan jelentősen csökkent a nemzetiségi aránya és ezzel párhuzamosan jelentkezett kultúrájuk, hagyományaik háttérbe szorulása, néhány településen újra kibontakozott a nemzetiségi értékek megőrzését, ápolását, átörökítését célzó tevékenység. A kulturális sokszínűség megőrzése érdekében támogatni kell a **nemzetiségi hagyományok és határokon átnyúló kapcsolataik** ápolását.

A **társadalmi aktivitás növelésének** célja, hogy a civil szektor hatékonyabban vegyen részt a térség életét befolyásoló döntéshozatalban, valamint a közjó szolgálatában városban és falun egyaránt. A társadalmi párbeszéd intézményrendszerének nélkülözhetetlen eleme az aktív és öntudatos állampolgárok által létrehozott erős civil szektor, melynek feladata a közösség támogatása, a közcélok megvalósítása és egyéb közhasznú feladatok ellátása. A civil szervezetek az esélyegyenlőség megteremtésén túl kezdeményezőként, szolgáltatóként, finanszírozóként vagy nyomásgyakorló csoportként szinte minden közszolgáltatás kialakulásához aktívan hozzájárulhatnak.

Ehhez kapcsolódnak a **társadalmi befogadást támogató fejlesztések**, melyek célja a hátrányos helyzetűek szocializációjának, esélyegyenlőségük biztosításának az elősegítése. A társadalmi befogadást támogató fejlesztések hatására megállítható a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok leszakadása, a fogyatékkal élők számára foglalkoztató munkahelyek jöhetnek létre, javulhat a roma népesség képzettségi szintje és a munkához jutás esélye. Ezáltal mérséklődnek az életminőségbeli különbségek, javul a társadalom periferiáin élők helyzete.

A **kapcsolatfejlesztés – eszközök és funkciók** elnevezésű prioritások az alábbiakat foglalják magukban. Komárom-Esztergom megye a kontinentális léptékű Bécs-Budapest közlekedési tengely révén elvileg nagyon kedvező közlekedési helyzetben van. Ez azonban csak egy keskeny sávra, sőt annak is csak néhány pontjára igaz. Ahhoz, hogy a megye életminőségének javítása, a fenntartható és szolidáris fejlődés megvalósuljon, a **közlekedés fejlesztése**, illetve a **fizikai elérhetőség javítása**, elengedhetetlen feladat. A közlekedésfejlesztés célja a gyorsforgalmi utak építése, a meglévők fejlesztése, a megyén keresztül haladó autópályán új csomópont létesítése, a megye észak-déli kapcsolatainak javítása, a megye településeinek kedvezőbb megközelítési lehetőségeinek kiépítése, zsáktelepülések megszüntetése, a kerékpárút hálózat fejlesztése.

A kapcsolatfejlesztés egyik iránya a **virtuális elérhetőség fejlesztése (infokommunikáció)**. Az információ erőforrássá vált, amelynek menedzselése új eljárások, technológiák bevezetését, használatát követeli meg. Az IKT eszközök használatának minősége a versenyképesség meghatározójává vált, mind a civil, mind az üzleti és állami, önkormányzati szektorban. Ugyan a „lisszaboni cél” vagyis, hogy az EU 2010-re a világ legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává váljon már biztosan kudarcra van ítélve, e program keretében megfogalmazott prioritások jelenleg is aktuálisak. Ennek fényében továbbra is növelni kell az

információ- és kommunikációtechnológiai kutatás-fejlesztésre irányuló beruházásokat és támogatni kell az e-közigazgatás fejlesztését.

Komárom-Esztergom megye elhelyezkedéséből és történelmi örökségéből adódóan szorosan kötődik mai Dél-Szlovákiához. (Észak-Komárom és Érsekújvár, ill. Párkány és Zselíz térsége) Ezen kívül a megye a Buda(pest) – Bécs irányú, valamint a győri, pannonhalmi, szigetközi térségek, illetve a fővárosi agglomeráció felé irányuló (Zsámbéki medence, Pilis, Dunakanyar) kapcsolatai is jelentősek. A Tatabánya-Oroszlány-Tata városhármas pedig a mai régiós beosztás szerinti Közép-dunántúl tágabb magterületének a része, jó eséllyel kapcsolódhat a Székes-fehérvár – Veszprém „pólustengely” programjaihoz. A megye imént ismertetett adottságai miatt **a határmenti és régióközi együttműködések** fejlesztése mind gazdasági, mind társadalmi és kulturális szempontból kiemelkedően fontos. Ahhoz, hogy a Duna minél inkább összekötő kapocs legyen újabb nagykapacitású közlekedési átkelők létesítése, valamint az észak-déli irányú közlekedési folyosók kiépítése szükséges. A munkaerő és a személyes szolgáltatások szabad áramlása jelentősen oldhatja a határmentiségből, illetve a belső perifériális helyzetekből fakadó hátrányokat.

Bizonyos feladatok (pl: hulladék-, vízgazdálkodás, stb...) csak feltételekhez szabott, konstruktív kooperáció keretében láthatók el hatékonyan, ezért az informális együttműködésekön kívül egyes esetekben a megfelelő intézményi háttér létrehozása is szükségeltetik. Ezért elengedhetetlenek a **kistérségek és települések közötti együttműködések**.

Komárom-Esztergom megye 2005-ben elfogadott, korszerű és aktuális területrendezési tervvel rendelkezik. A legtöbb kistérség szintén aktuális (vagy aktualizált) területfejlesztési koncepcióval és/vagy programmal, agrár- és vidékfejlesztési stratégiával, környezetvédelmi (és több esetben számos más ágazati) programmal bír. A területfejlesztés és a közigazgatás középszintje körüli események és általában is a gyorsan változó külső körülmények, valamint az új uniós tervezési ciklus számos létező dokumentum átdolgozását igényelte és fogja még igényelni a megye területfejlesztési szereplői részéről. **A területfejlesztés és -rendezés, a területi monitoring fejlesztése** folyamatos célkitűzés. Az új uniós tervezési ciklus számos létező dokumentum átdolgozását igényelte és fogja még igényelni a megye területfejlesztési szereplői részéről.

3. Célpiramis

Általános cél	AZ ÉLETMINŐSÉG JAVÍTÁSA, A FENNTARTHATÓ ÉS SZOLIDÁRIS FEJLŐDÉS			
Specifikus célok	A megye az externális hatásokra fokozottan ügyelve, továbbra is vegyen részt a nemzetközi gazdasági folyamatokban	Az anyagi jólét fokozása mellett a társadalmi és környezeti értékek megóvása, kiteljesítése		Megyénk a határmenti helyzetét kihasználva váljon a régió húzóerejévé és összekötő kapoccsá Dél-Szlovákia, a Nyugat-Dunántúl északi része és a Budapest-környék pilisi, dunakanyari tájai felé
Prioritások	1. Fenntartható gazdaságfejlesztés	2. Örökségvezérelt környezetfejlesztés	3. Humánerőforrás- és közösségfejlesztés	4. Kapcsolatfejlesztés - eszközök és funkciók –
Intézkedések	1.1. Befektetés-ösztönzés	2.1. Épített környezet védelme, műemlékvédelem	3.1. Oktatás, képzés, szakképzés fejlesztése	4.1. Közlekedésfejlesztés – fizikai elérhetőség javítása
	1.2. KKV-k támogatása	2.2. Természeti- táji örökség védelme	3.2. Egészségügy és szociális ellátás fejlesztése	4.2. Virtuális elérhetőség fejlesztése (infokommunikáció)
	1.3. K+F, innováció ösztönzése	2.3. Hátrányos helyzetű térségek, aprófalvak, tanyák, puszták, majorságok fejlesztése	3.3. Foglalkoztatottság növelése	4.3. Határmenti és régióközi együttműködések
	1.4. Szolgáltatásfejlesztés	2.4. Településfejlesztés	3.4. A kulturális örökség és a hagyományok őrzése, kulturális fejlesztések	4.4. Kistérségek és települések közötti együttműködés
	1.5. Agrárszektor fejlesztése	2.5. Tájrehabilitáció, a nehézipari múlt tájsebeinek felszámolása	3.5. Ifjúsági- és sportcélú fejlesztések	4.5. Területfejlesztés- és rendezés, területi monitoring fejlesztése
	1.6. A megújuló és alternatív energiaforrások felhasználásának ösztönzése	2.6. A korszerű környezetbarát technológiák ösztönzése az agráriumban, az ipari, illetve a szolgáltató szektorban	3.6. A nemzetiségi hagyományok, értékek érvényesítése	
	1.7. Turizmusfejlesztés	2.7. A hatékonyabb energiagazdálkodás ösztönzése az önkormányzati, a vállalkozói és a lakossági területen	3.7. Társadalmi aktivitás növelése	
		2.8. Vízgazdálkodás, katasztrófavédelem	3.8. A társadalmi befogadást támogató fejlesztések	

4. Intézkedések

1.1. Befektetés-ösztönzés

A megyébe irányuló hazai és külföldi működőtőke-befektetések volumene egyben a megye gazdaságának életképességét, dinamizmusát is jelzi. A létrejövő vállalkozások, a befektetett tőke működése teremti meg azokat a gazdasági alapokat, amelyek további társadalmi, kulturális fejlődéshez biztosítanak forrásokat. Ezért annyira fontos, még a legfejlettebb gazdaságok számára is a beruházások, befektetések folyamatos növelése.

Az elkövetkező időszak kihívásait az európai uniós csatlakozásunkból levezethető befektetői magatartás és a világ gazdaság változásaiból következő direkt és indirekt hatások határozzák meg. Uniós tagságunk gondolkodásbeli váltást igényel, a külföld – belföld fogalma ártérítkeződik. Az EU-n kívüli befektetők a külföldi befektetők, ezek a nagy befektetők az európai piacra akarnak betörni, aminek része Magyarország is. Bizonyos iparágakban az uniós védővámok befektetésre ösztönzik az ázsiai vagy amerikai befektetőket, mert az EU-ba exportálni a magas védővámok miatt nem kifizetődő (pl. koreai autógyárak). Ezeknek a nagybefektetőknek a célpontja elsősorban valamelyik közép-kelet-európai uniós tagország lesz.

A megváltozott gazdasági körülményeket figyelembe véve kell a célokat meghatározni. A hangsúlyt továbbiakban is az optimális gazdaságszerkezet kialakítására kell helyezni.

A befektetés-ösztönzés célja a nemzetközileg vonzó, versenyképes megyei gazdasági környezet kialakítása, mely magában foglalja az üzleti infrastruktúra, a vállalkozói inkubáció, a vállalkozásokat kiszolgáló szolgáltatói háttér minőségi javulását.

A környezeti szempontok figyelembevétele a befektetés-ösztönzéssel kapcsolatban is elengedhetetlen, ezért amennyire csak lehet a potenciális befektetőket a barnamezős beruházások irányába kell terelni.

1.1.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** potenciális hazai és külföldi befektetői körök, cégek
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** önkormányzatok, kistérségi társulások, megyei területfejlesztési tanács
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** kamarák, (gazdasági) érdekképviselők, civil szervezetek, egyéb szervezetek, oktatási és szakképzési szervezetek, iskolák

1.1.2. A részcélok kapcsolata

A befektetés-ösztönzés folyamatos célkitűzés.

A befektetés-ösztönzés eszközei lehetnek:

- A megye befektetési lehetőségeinek feltárása, „ajánlati csomagok” előkészítése
- A megye adottságainak, a területi eltéréseinek figyelembevételével a gazdaságfejlesztési célok, preferált iparágak, technológiák meghatározása (kistérségenként)
- A munkaerőpiac igényeinek megfelelő szakképzett munkaerő biztosítása, ennek megfelelő szakképzési rendszer működtetése
- Befektetés ösztönző helyi **adópolitikák** kidolgozása
- **Image** kialakítása
- Elérhető, gyors és autentikus **információáramlás** a megyéről
- A barnamezős beruházások megvalósítására alkalmas területek folyamatos felmérése, nyilvántartása, kiajánlása
- Potenciális befektetők számára **promóciós anyagok**, ismertető készítése, publikálása
- Testvérvárosi-, testvér települési, megyei testvérterületi, eurorégiós, határmenti **kapcsolatok**, kulturális kapcsolatok ilyen irányú hasznosítása (közös gazdasági, vállalkozói rendezvények)
- **Befektetői konferenciák** szervezése és hasonló külföldi rendezvényeken, találkozókra történő aktív részvétel
- Folyamatos **kapcsolattartás az ipari parkokkal, klaszterekkel** és egyéb integrációkkal, a nagyvállalatok képviselőivel a munkaerőpiac szakképzési igényeinek megismerése, valamint az alvállalkozóik megyei betelepülésének ösztönzése érdekében
- Befektetés ösztönzéssel foglalkozó szervezetek együttműködése

1.1.3. Területi megközelítés

A befektetés-ösztönzés a megye teljes területét érintő (horizontális) célkitűzés.

1.1.4. Intézményrendszer

- ITDH Kht. Közép-Dunántúli Régióközpont, Tatabányai kirendeltség
- Gazdaságfejlesztő szervezetek
- Gazdasági érdekképviselők
- Komárom-Esztergom megyei Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
- Kamarák
- Szakképző intézmények
- Vág-Duna-Ipoly Eurorégió
- Ister-Gránium Eurorégió
- önkormányzatok

1.1.5. Hatások

A befektetések támogatásakor a környezetvédelmi szempontok szem előtt tartásával (pl.: barnamezős, kevésbé környezetszennyező, illetve környezetbarát beruházások ösztönzése)

a versenyképesség fokozása nem feltétlenül jelenti a környezeti terhek azonos arányú növekedését.

A befektetés-ösztönző intézkedések hatására a beruházások száma és volumene növekszik, ezáltal új munkahelyek teremődnek, növekszik a foglalkoztatottság, nő az életszínvonal. A növekvő számú befektetések újabbakat generálhatnak.

A foglalkoztatottság növekedése, a javuló életszínvonal a társadalmi folyamatokra is kedvező hatással vannak. Törekedni kell azonban arra, hogy a befektetés-ösztönzés kedvezményezettjei és haszonélvezői igazságos módon és arányban részesüljenek a pozitív folyamatokból.

1.2. KKV-k támogatása

A magyar gazdaságban a **kis- és közepes vállalkozások**, a mikro-, családi vállalkozások **aránya** jelentősen meghaladja az európai átlagot és ennél fogva gazdasági szerepük is igen hangsúlyos.

A mikro-, kis- és középvállalkozások gazdálkodását magas munkaerő- és alacsony tőkeintenzitás jellemzi. Jóval nagyobb mértékben részesednek a foglalkoztatásból, mint az árbevételből vagy a jövedelemtermelésből. Ez a tény önmagában természetes, de nemzetközi összehasonlításban a magyar kis- és a nagyvállalkozások közötti különbség meglehetősen nagyra tűnik, és a rés inkább nyílik, mint záródik. Ugyancsak kedvezőtlen jelenség, hogy a magyar kis- és középvállalkozások jövedelemtermelő képessége és kivitele jelentősen elmarad az EU tagországok átlagától. Mindez egyértelművé teszi, hogy a hazai kis- és középvállalkozások megerősítésére, versenyképességük javítására kiemelt hangsúlyt kell helyezni. Támogatásuk elsősorban kormányzati szinten lehetséges, mivel elsősorban a tőkehiány a fejlesztések gátja. Cél a KKV-k versenyképességének javítása, beszállítóvá válásuk elősegítése.

1.2.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** kis- és középvállalkozások
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** kkv-k, önkormányzatok, kamarák, gazdaság- és vállalkozásfejlesztési szervezetek
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** civil szervezetek, oktatási intézmények, (gazdasági) érdekképviselések

1.2.2. Részcélok kapcsolata

A kkv-k támogatása folyamatos célkitűzés.

A kkv-k támogatása az alábbiak szerint valósulhat meg:

- Vállalkozások **piaci kapcsolatainak segítése**, beszállítói kapcsolatok, klaszterek létrehozása (kamarák, fejlesztési szervezetek)
- Vállalkozások alapításához gyors, szakszerű **technikai segítségnyújtás**, tanácsadás, képzések (önkormányzatok, megyei-, regionális fejlesztési szervezetek, kamarák)

- Kezdő vállalkozások támogatása, megfelelő **telephelyhez juttatása**, inkubátorházak működtetése (Tatabányán már létezik inkubátorház terv – két ingatlanon is), számuk növelése (Inkubátorházak Országos Szövetsége)
- A növekedő vállalkozások számára megfelelő **szakmai képzések** és pályázati lehetőségek elérhetőségének biztosítása, kedvezményes pénzügyi-, adózási-, üzleti tanácsadás (kamarák, fejlesztési szervezetek)
- Működési és beruházási **forrásokhoz jutás segítése** (országos mikro hitel program, Széchenyi kártya, kedvező vállalkozói hitelek a kereskedelmi bankoknál, banki vállalkozói hitelek történő, kockázati tőkeprogram, kedvező lízing konstrukciók)
- Kedvező gazdasági közeg kialakítása, vállalkozóbarát helyi **adópolitikák**
- JEREMIE típusú finanszírozás

1.2.3. Területi megközelítés

A kkv-k támogatása a megye teljes területét érintő (horizontális) célkitűzés.

1.2.4. Intézményrendszer

- Gazdaságfejlesztő szervezetek
- Gazdasági érdekképviselők
- Komárom-Esztergom megyei Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
- Kamarák
- önkormányzatok

1.2.5. Hatások

A kkv-k támogatásakor a környezetvédelmi szempontokat szem előtt tartva (pl.: kevésbé környezetszennyező, illetve környezetbarát tevékenységet folytató vállalkozások támogatása, új, környezetkímélőbb technológiák bevezetése) a kkv-k fejlődése nem feltétlenül jelenti a környezeti terhek azonos arányú növekedését.

A kkv támogató intézkedések hatására a fejlődő, versenyképes kis- és közepes vállalkozások jönnek létre, illetve az eddig működők megerősödnek. A hazai hozzáadott érték folyamatosan növekszik. A piaci kapcsolatok kiszélesedésével a jó minőségű, versenyképes hazai termékek előállítására és szolgáltatások nyújtására képes, működő vállalkozások bővülő termékválasztékot biztosítanak, ez pedig a fogyasztók elégedettségét emeli. Emellett nő a vállalkozások jövedelemtermelő képessége és a foglalkoztatottság is. A foglalkoztatottság növekedése, a javuló életszínvonal a társadalmi folyamatokra is kedvező hatással vannak. Törekedni kell azonban arra, hogy az intézkedések során érvényesüljenek az esélyegyenlőség elvei.

1.3. K+F, innováció ösztönzése

A versenyképesség növelésének egyik biztos eszköze az innovációs folyamatok kiszélesítése a gazdaság, társadalom és a környezet minden területén.

A kutatás-fejlesztési tevékenységet, az innovációs lánc kialakulását segítő hídképző elemek - elsősorban az információhoz jutást biztosító **háttérintézmények** - lassan, de az elmúlt tíz év alatt kialakultak régiós szinten is, ám önálló szigetekként értelmezhetőek, a rendelkezésre álló erőforrásaik szerények, eredményes működésükhöz **hálózatba történő szerveződésükre** lenne szükség.

A piacgazdaságra történt átállással járó szerkezetváltást napjainkban – a komparatív előnyök egy részének megszűnése következtében – **egy újabb szerkezetváltás** követi, amely a gazdaság **hatékonyságának, termelékenységének növelését, a magasabb hozzáadott érték elérését eredményezi csúcs- technológiák alkalmazásával.**

A **versenyképes gazdaság innováció-orientált** és ahhoz, hogy az említett újabb szerkezetváltást eredményesen túléljék a vállalkozások, szükség van azokra a közvetlen ösztönzőkre, támogatásokra, amelyek a kutató-fejlesztő szférára a gazdaság profit-orientált szereplőire (vállalkozásokra) és az innovációs szolgáltatást nyújtó intézményekre irányulnak. Ennek hiányában nem lehet eredményes a gazdaság, a tömegtermelésen és bér munkán alapuló gyártásról az innováció vezérelt, tudásalapú gazdasági fejlődésre történő átállásban.

A következő években a gazdaságfejlesztésnek és a beruházások ösztönzésének az innovációra kell összpontosítania, amely nemcsak K+F tevékenységeket, hanem az **innovációs szolgáltatások és infrastruktúra fejlesztését** is jelenti.

1.3.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** vállalkozások, a megye lakossága
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** önkormányzatok, kamarák, fejlesztési szervezetek, felsőoktatási intézmények
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** egyéb szervezetek, oktatási, kulturális intézmények, (gazdasági) érdekképviselések

1.3.2. A részcélok kapcsolata

A K+F, innováció ösztönzése folyamatos célkitűzés.

A program megvalósításának eszközei

- A magas hozzáadott értéket tartalmazó termelési tevékenység/ szolgáltatás, az induló fejlett technológiát alkalmazó, **tudás - intenzív vállalkozások**, spin-off vállalkozások, innovatív vállalkozások aktivitásának fokozása-támogatása
- **Pólusprogramokhoz való kapcsolódás** (minél szélesebb körű együttműködés a kijelölt pólusokkal)

- **Fejlesztési szervezetek, inkubátorházak, ipari parkok innovatív szolgáltatásainak bevezetése-támogatása**
- Projekt-specifikus, **üzleti tanácsadás** és vállalkozások számára történő **képzések** bevezetése
- **Hatékonyabb együttműködés** kialakítása az innovációt segítő szervezetek között
- **Kutatás-fejlesztéssel** foglalkozó intézmények infrastruktúrájának javítása-támogatása
- A kutatás -, fejlesztés -, gyártási **kapcsolatok erősítése**- támogatása,
- Az alapkutatások és alkalmazott **kutatások eredményeinek** minél szélesebb körben történő **ismertetése**, az információ áramlás elősegítése
- **A tudományos eredmények ismertségének és elismertségének elősegítése** az érdekképviselői és civil szervezetek fokozott szerepvállalásával
- Műszaki **technológiai fejlesztések** realizálása, (gépberuházások ösztönzése)
- Korszerű **menedzsment rendszerek, minőségbiztosítási rendszerek** és technikák elsajátítása, ezek támogatása
- A térségben működő vállalkozások innovációs igényeinek figyelembe vétele

1.3.3. Területi megközelítés

A K+F, innováció ösztönzése horizontális célkitűzés.

1.3.4. Intézményrendszer

- Gazdaságfejlesztő szervezetek
- Gazdasági érdekképviselők
- Komárom-Esztergom megyei Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
- Kamarák
- Inkubátorházak
- Modern Üzleti Tudományok Főiskolája

1.3.5. Hatások

A K+F és az innováció támogatás körültekintő, környezettudatos realizálásával a környezeti terhek nem fokozódnak, sőt akár csökkenhetnek is (a K+F., illetve az innováció tárgyától függően). Ezért létfontosságú a környezeti szempontok fokozott figyelembe vétele a K+F ösztönzésekor, az innovatív megoldások elterjesztésekor.

A kutatásra, fejlesztésre fordított összeg növekedésével, az innovációk hatására a helyi vállalkozások magasabb hozzáadott értékű termékeket, szolgáltatásokat kínálnak. A fejlett technológiák, módszerek alkalmazásának eredményeként a vállalkozások forgalma, nyereségessége, és ez által versenyképessége növekszik. A prosperáló cégek teljesítménye emeli a megye egy főre jutó GDP-jét.

A K+F támogatása és az innováció elterjedésének elősegítése a pozitív gazdasági hatások által a társadalomra nézve is hasznos. Ezen kívül a társadalmi rétegek fogékonyabbá válnak az újításokra, gyorsabban tudnak igazodni a globális világ követelményeihez és előnyeire. Ügyelni kell azonban arra, hogy a technológiai fejlődés eltérő üteme ne vezessen a társadalmi rétegek közötti szakadék kiszélesedéséhez. Természetesen

figyelmet kell szentelni arra a veszélyre is, hogy az újítások által előidézett életstílus az egyetemes értékeket fokozatosan romba döntheti.

1.4. Szolgáltatásfejlesztés

A gazdaság megerősítését különböző szolgáltatások, a szolgáltatási ágazat gyors és hatékony fejlesztésével lehet elérni. Az egyes ágazatokat (logisztikai-, piaci-, pénzügyi-, mezőgazdasági-, ipari-szolgáltatások) eltérő sajátosságaik miatt külön-külön kell vizsgálni.

A gazdaságfejlesztésben az ipari területek előkészítésén, a befektetés-ösztönzési rendszer kidolgozásán túl a befektetők zavartalan munkavégzéséhez magas színvonalú szolgáltatóipar megléte, valamint a munkavállalók számára a jelenkor követelményeinek megfelelő életminőség biztosítása szükséges. Cél az igényeknek megfelelő sokoldalú szolgáltatói szektor kialakítása és versenyképességének fenntartása.

Ugyanakkor napjainkban tanúi lehetünk a „szolgáltatás” fogalom kibővítésének és bizonyos értelemben átalakulásának. A gyors kommunikáció és az ismeretek, információ hozzáféréseinek megnövekedett igénye életre hívta a „szolgáltató önkormányzat, szolgáltató könyvtár, szolgáltató levéltár, szolgáltató múzeum „fogalmát, amelynek gyakorlati kibontása folyamatban van.

1.4.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** lakosság, vállalkozások, vállalkozások időszakos külföldi munkavállalói és vendégei
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** civil szervezetek, a szolgáltatással foglalkozó vállalkozások, önkormányzatok, egyházak és más intézményfenntartók, a megyei levéltár, megyei könyvtár és a megyei múzeum
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** kamarák, civil szervezetek, önkormányzatok, tanácsadó szervezetek, (gazdasági) érdekképviselők

1.4.2. Részcélok kapcsolata

A szolgáltatásfejlesztés folyamatos célkitűzés

A szolgáltatásfejlesztés eszközei lehetnek:

- A vállalkozások igényeinek felmérése és folyamatos ismerete alapján a fejlesztési célok meghatározása
- Megfelelő életminőség biztosításához szükséges szolgáltatások felmérése és fejlesztése (lakhatás, rekreáció, stb.)
- Célok eléréséhez szükséges infrastrukturális fejlesztés, informatikai eszközök fejlesztése, elterjesztése
- A minőségi szolgáltatás biztosításához szükséges szemléletváltás elősegítése, szakemberképzés
- **Image** kialakítása
- **Promóciós anyagok**, ismertető készítése, publikálása

1.4.3. Területi megközelítés

A szolgáltatás és turizmusfejlesztés horizontális célkitűzés

1.4.4. Intézményrendszer

- Komárom-Esztergom megyei Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
- Gazdaságfejlesztő szervezetek
- Gazdasági érdekképviselők
- Kamarák, szakmai szervezetek
- Önkormányzatok
- Megyei levéltár
- Megyei könyvtár
- Megyei múzeum

1.4.5. Hatások

A környezetvédelmi szempontokat szem előtt tartó szolgáltatásfejlesztés során megvalósuló beruházások a környezetet az elviselhető mértéken belül terhelik. Sokszínű szolgáltatási struktúra alakul ki, a szolgáltatások jövedelemtermelő képessége növekszik. A szolgáltatásokban működő vállalkozások megerősödnek, ezáltal a gazdaság is fejlődik, ami új munkahelyeket, növekvő foglalkoztatottságot és növekvő életszínvonalat eredményez. A szolgáltatásfejlesztés a KKV-k erősödését is jelenti és pozitív hatása a turizmus területén is érezhető.

A foglalkoztatottság növekedése, a javuló életszínvonal a társadalmi folyamatokra is kedvező hatással vannak. Mindemellett a kulturális programoknak, eseményeknek közösség formáló hatásuk is van.

1.5. Agrárszektor fejlesztése

1.5.1. Az agro-ökológiai potenciálnak megfelelő gazdálkodás kialakítása, az agrárgazdaság hatékonyságának növelése, birtok összevonások támogatása

A fenntartható gazdálkodás alapelve a természeti erőforrásokhoz, a tájhoz, az élőhelyekhez, a környezet adottságaihoz és korlátaikhoz, minőségük javításához illeszkedő földhasználati rendszer alkalmazása. Ezáltal a biológiai sokféleség, a kiemelt természeti értékek védelme tovább erősíthető. A védelem intenzitását a terület természeti értékeinek, a táj adottságainak és a hagyományos vidéki tájkép fenntartásának megfelelően kell meghatározni. **Ugyanakkor**

kompenzálni kell a mező- és erdőgazdaság természeti értékek védelme, valamint a vizek jó állapota elérése érdekében viselt korlátozásait és vállalt kötelezettségeit.

A fejlesztési irány hozzájárul a természeti erőforrások, köztük a biodiverzitás megőrzéséhez, a környezetbarát termelési eljárások és az ehhez kapcsolódó korszerű eszközfejlesztések, valamint a megújuló energiaforrások megőrzéséhez és a környezet jellegéhez igazodó földhasználat elterjesztéséhez. Mindezek a vidéki térségek vonzerejének növekedésében, hosszú távú, egészséges fejlődésében, a területi kohézió erősödésében is szerepet játszanak.

Átfogó cél a mezőgazdaság és az erdészet környezetbarát fejlesztése a terület agro-ökológiai adottságaihoz igazodó földhasználat minél jelentősebb térnyerésével, valamint a természeti-táji erőforrások védelme, állapotuk javítása. A környezeti célkitűzések integrált megvalósításával, a környezetkímélő mezőgazdasági termelési módszerek és az erdőgazdálkodás széleskörű elterjesztésével, a hozzájuk szorosan kapcsolódó nem termelő beruházásokkal, környezetvédelmi szolgáltatások nyújtásával megőrizhetők, illetve javíthatók természeti értékeink, a biológiai sokféleség, a táj, a termőföld és a vízkészletek állapota, csökkenthető az üvegházhatást okozó gázok kibocsátása. Az alternatív – nem élelmiszertermelési célú mezőgazdasági-, és erdészeti földhasznosítás, a megújuló energiaforrások fenntartható hasznosításának ösztönzése, valamint a nem termelő beruházások nyújtotta lehetőségek, révén elősegíti – a vállalt kötelezettségek teljesítése mellett – a gazdálkodók számára többlet jövedelem elérését.

Továbbra is számolni kell a hagyományos gazdálkodás jelenlétére, mely elsősorban az önellátásra termelést kell, hogy szolgálja, s kiegészítő tevékenységként biztosítja a vidéki megélhetés stabilitását, a háztáji növénytermesztés és állattartás formájában.

A jelenlegi NVT-hez hasonlóan lesznek horizontális és zonális célprogramok (előírások), a felvállalható előírások a földhasznosítási irányra (szántó gyepek, ültetvény, vizes élőhely) is kiterjednek, valamint továbbra is a program részét képeznek a speciális állat alapú támogatások. Továbbá szükségesnek ítéljük a korábbi nemzeti gyakorlat (NAKP) tapasztalatai és eredményei alapján a bemutató gazdaságok újbóli támogatását is, valamint a programhoz kapcsolódó nem termelő beruházások beindítását is.

- Célok:
- a) Környezetkímélő gazdálkodási módszerek elterjesztése
 - AKG területek
 - ökológiai gazdálkodás
 - Natura 2000 területeken való gazdálkodás a fenntartási tervekben megfogalmazásra kerülő elvárásrendszerrel
 - b) Kedvezőtlen adottságú területek
 - c) Erdészet
 - Meglévő erdők fenntartása
 - Erdőtelepítés
 - Fás szárú energetikai célú ültetvények telepítése

A következő időszakban prioritást kapnak a szerkezetátalakítást és innovációt, a minőségi termékek előállítását és a jogszabályok betartását valamint a képzést támogató intézkedések. Ez azt jelenti, hogy a mezőgazdaságban, az élelmiszer-feldolgozásban az árudömping, a mennyiségi teljesítmény helyett a hatékonyság és a minőség kerül előtérbe. Ezt szolgálja a környezetbarát, energiatakarékos technológiák- és gazdálkodási módszerek ösztönzése, az ehhez kapcsolódó innováció felkarolása is.

A megye agrárgazdaságára még mindig a kettősség jellemző. Egyrészt a korábbi állami nagyüzemek privatizációját követően megmaradtak a hatékony és gazdaságos méretű termelési rendszerek, melyek jelentős állami tulajdonú területek földhaszonbérletével folytatják a termelést. Másrészt a kárpótlást követően szétaprózódott Tsz területeken is folyik

magángazdálkodás, melynek jövedelmezőségét jelenleg a földalapú támogatás biztosítja. A támogatási rendszer megváltozása után, csak megfelelő méretű, min. 100 ha termőterülettel rendelkező gazdálkodó lesz képes hatékony, versenyképes termelésre. Ezért kiemelten fontos a családi gazdálkodók támogatása a megfelelő méretű és életképes gazdaság kialakítása érdekében. A birtokkoncentráció részben magán tulajdonból, részben az állami területek cseréjéből és értékesítéséből valósítható meg. A Nemzeti Földalapkezelő Szervezet által kezelt életjáradék programok során az előregedő, nyugdíjas korú magántulajdonosok földfeladásai képeznek földalapot, melyet az állami tulajdonba kerülés után, elsősorban árverések útján értékesít a szervezet.

1.5.1.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** gazdálkodók
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** gazdálkodók, szervezetek
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** NFA

1.5.1.2. Részcélok kapcsolata

Az agro-ökológiai potenciálnak megfelelő gazdálkodás kialakítása, az agrárgazdaság hatékonyságának növelése, birtok összevonások támogatása folyamatos célkitűzés.

Az agro-ökológiai potenciálnak megfelelő gazdálkodás kialakítása, az agrárgazdaság hatékonyságának növelése, birtokösszevonás támogatása eszközei lehetnek:

- szaktanácsadás, szemlélet alakítás
- termelői szerveződések támogatása
- struktúra átalakítások a növénytermelésben,
- humán erőforrások fejlesztése és a korszerűsítés javítása,
- állami földvásárlás, csere, eladás
- kedvező földvásárlási hitel nyújtás

1.5.1.3. Területi megközelítés

Az országosan meghatározott területek megyei szintű lebontása. Az agrárgazdaság hatékonyságának növelése, birtokösszevonások támogatása horizontális célkitűzés.

1.5.1.4. Intézményrendszer

- FVM, KEM MgSzH Földművelésügyi Igazgatósága, DINPI, NFA
- Kamara, Által-ér Szövetség

1.5.1.5. Hatások

A versenyképes mezőgazdasági termelő, képes a folyamatos megújulásra, mely magában hordozza a környezet folyamatos fejlesztését is. Megfelelő méretű birtoknagyság esetén biztosított a versenyképes, kiegyensúlyozott termelés, mely gazdaságilag pozitív hatással van a közvetlen térségre is.

A környezeti állapotok javulása mentén emelkedik az érintett térségek vonzereje, lehetőség nyílik szélesebb körű turisztikai és környezetbarát projektek beindítására, mely tovább javítja a vidékfejlesztés gazdasági alapjait. Növekszik a helyi munkalehetőségek száma, ezáltal kiegyensúlyozott foglalkoztatottság jön létre.

1.5.2. Az erdőgazdálkodás értékteremtésének elismerése, a kedvezőtlen adottságú területek erdősítésének kiszámítható támogatása

A megye 27%-os erdősültségével az országon belül a 7. helyet foglalja el. A hagyományos tájgazdálkodás számára ez igen kedvező, bár a száraz termőhelyek miatt a fatermelési célú erdők hozama napjainkig jelentősen elmaradtak az országos átlagtól, melyet tovább fokozott, hogy az erdőterületek jelentős hányada természetvédelmi oltalom alá tartozik, amelyek látszólag tovább csökkentették az erdőgazdálkodók bevételi lehetőségeit, ugyanakkor növelték a természeti értékek számát és fokozták – a napjainkban még számokban ki nem fejezett és társadalmilag el nem ismert – értékességüket. A megyén belül jelentős a kistérségek közötti eltérés. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv kiemelkedő figyelmet fordít erdészeti szektor versenyképességének javítására, felismerve, hogy az erdőgazdálkodás szerepe növekszik az éghajlatváltozás elleni küzdelemben, a vízgazdálkodásban és az erózió elleni védelemben. Az erdő megújuló természeti erőforrás, amely megfelelő, esetenként természetvédelmi célú, erdőgazdálkodás mellett tartamosan, hosszú távon képes alapvető – materiális és immateriális – szükségletek kielégítését biztosítani.

A megye hegy és dombvidéki részein, ahol meredek és erős lejtviszonyok ellenére, a korábbi intenzív mezőgazdasági „fejlesztések” következtében a szántó és esetleg a gyepgazdálkodást erőltették, mára csak jelentős támogatásokkal tartható fenn a művelés. De számottevő azon területek mennyisége, melyek több éve műveletlenül, parlagon (gaz kaszálás mellett), elgalagonyosodva találhatók. Ezen területek környezeti állapotának javítása – az esetleges természetvédelmi korlátozások mellett – elsősorban erdősítéssel valósítható meg. Az erdősítési koncepciót a NATURA 2000 területek készülő kezelési terveivel összhangba kell hozni. A vidékfejlesztés keretében van lehetőség az erdőket veszélyeztető olyan tényezők, mint a viszonylagos gazdasági elmaradottság, a rossz vagy helytelen földhasználat, az erőforrások túlhasználata, az infrastruktúra hiányosságai felszámolására, az élhető környezet kialakítására. Ennek alapvető előfeltétele a meglévő erdőterületek maradéktalan megőrzése is. A cél megvalósítását a II. tengely intézkedései szolgálják, melyek alapvetően az **erdőterületek bővítését** és a **meglévő erdőterületeken folytatott gazdálkodás feltételeinek javítását** célozták meg.

Alapvető cél, hogy a kedvező energetikai ármozgások kihasználásával, az állami tulajdonú erdőgazdálkodók (3), és a magán erdőgazdálkodók az erdő hármaskörének megfelelő, részben pályázható termékek (vadászat, turizmus, stb.) kiszélesítésével a hagyományos tájgazdálkodás keretei között is versenyképes, a közvetlen térségnek megélhetést biztosító rendszert hozzanak létre. Fontos, hogy az újtelepítésű erdők vonatkozásában ne a „célállományú típusú” fafajpolitika érvényesüljön, hanem – lehetőség szerint – a biodiverzitás növelése a helyi és éghajlati sajátosságok figyelembe vételével. A nagy erdőtömbökben kerüljenek kijelölésre olyan mintaterületek, ahol választ kaphatunk a fenntartható, tartamos erdőgazdálkodásra és a klímaváltozás tanulmányozása során felvetődő sarkalatos kérdésekre és a megújuló energiaforrások iránti igény pontosabb értelmezésére.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatások között az erdőt érintő intézkedések sokasága egyértelműen jelzi az erdőgazdálkodás fontosságát. Ezek az intézkedések elsősorban a magán-erdőgazdálkodást hivatottak segíteni.

1.5.2.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** állami és magán erdőgazdálkodók
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** állami és magán erdőgazdálkodók, természetvédelmi hatóság, ÁESZ
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** önkormányzatok, kistérségi társulások,

1.5.2.2. Részcélok kapcsolata

Az ütemezés erősen pályázat függő, de folyamatos.

Az erdőgazdálkodás értékteremtésének és a kedvezőtlen adottságú területek erdősítésének eszközei lehetnek:

- **Az erdő gazdasági, védelmi és közjóléti szerepének a társadalomban és a megyei közigazgatásban való elismertetése**
- A természetvédelmi célú erdőkezelés anyagi támogatása, elismertetése
- Elsősorban kistérségi szintű projektek fejlesztése
- Az erdők természetességének, gazdasági értékének növelése
- Az erdészeti termékek értéknövelése
- Natura 2000 területek erdőgazdálkodásának támogatása,
- Szaktanácsadás,
- Termelői csoportok támogatása
- Környezet- és természetvédelmi támogatások
- az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése.

1.5.2.3. Területi megközelítés

A horizontális célkitűzés az állami erdőgazdálkodók pályázati lehetőségeinek szélesítése és a kedvezőtlen adottságú területek erdősítése ott, ahol azt természetvédelmi okok nem zárják ki, a helyi és tájfajta visszahonosítása, megőrzése.

Zonálisan elsősorban a Dorogi, Kisbéri, Oroszlányi és Tatabányai kistérség területén.

1.5.2.4. Intézményrendszer

- Fővárosi és Pest megyei MgSzH Erdészeti Igazgatósága, DINP, MVH, NFA
- Kistérségi társulások

1.5.2.5. Hatások

Az erdőgazdálkodás értékteremtő tevékenységének megfelelő szintű elismerésével, olyan hosszú távon fenntartható tájgazdálkodás valósítható meg, mely elsősorban a vidékfejlesztés lehetőségeit biztosítja, ill. szélesíti, olyan jelenleg még hátrányos helyzetű térségekben is, ahol a domborzati és földrajzi elhelyezkedés, valamint a természet- és tájvédelmi előírások korlátozást jelentenek a mezőgazdálkodás számára. A kedvezőtlen agropotenciállal rendelkező területek erdősítésével, mezővédő erdősítésekkel, valamint a közlekedési folyosók menti fásítással jelentősen javul a térség környezeti állapota, csökken az erózió veszély, javul a vizek minősége, szélesedik és javul a tájhasználat minősége és környezeti hatása. Az termőhelynek megfelelő őshonos, nagyobb természeti értékű állományok telepítésének hangsúlyosabb támogatásával természetszerű erdők és életterek létesülnek.

A természeti környezet javulásával nő a térség lakóhelyi megtartó képessége és idegenforgalmi vonzereje. A helyi munkalehetőség növekedésével csökken az ingázók száma, ezáltal az ott élő emberek kapcsolata erősödik a közvetlen környezetükkel, településükkel, csökken az elvándorlás és a kiöregedés veszélye

1.5.3. A megye hegy és dombvidéki részein a legeltetési állattartás versenyképességének javítása

A mezőgazdasági földterületek fenntartható hasznosításának és a környezetkímélő gazdálkodási módszerek elterjesztésének célkitűzése magában foglalja a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet, illetve földhasználat kialakítását – beleértve az energiaültetvények telepítését – a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítését, a művelt táj megővését. Ebben fontos szerepet töltenek be az extenzív területhasznosítási módszerek, köztük is elsősorban az agrár-környezetgazdálkodás, valamint a kapcsolódó, konkrét élőhely-védelmet szolgáló támogatások a Natura 2000 területein. A helyi és tájfajta visszahonosításában, megőrzésében nagy szerepe lehet a programnak.

A megyére is jellemző az állattartás jelentős mértékű visszaszorulása, mely elsősorban a nagyüzemi telepek felszámolásában jelentkezett. Az utóbbi években itt, főleg külföldi magán vállalkozások újraélesztenek egy-egy telepet. Alapvető feladat a trágyakezelési technológiák fejlesztése, a korszerűsítések támogatása, s a korábbi környezetterhelések lényeges csökkentése.

A kisüzemi, külterjes állattartók száma lassan gyarapodik, de jellemzően földhiánnyal küszködnek. A nagyüzemi szántóföldi művelésre kevésbé alkalmas területeken a földhasznosítás megváltoztatása elengedhetetlen feladat. A megye hegyvidéki területein jelentős nagyságrendű olyan szántóterület található, melyek vagy a termelés gazdaságtalansága, vagy földvédelmi szempontból e kategóriába tartoznak.

A Nemzeti Akcióterv az Ökológiai Gazdálkodás Fejlesztéséért 2006-2013. évekre című minisztériumi dokumentum kiemeli, hogy fontos az ökológiai állattartás támogatásának mielőbbi bevezetése, hogy a biogazdálkodáson belüli állattenyésztés és növénytermesztés aránya is egyensúlyba kerüljön. Várható továbbá a korábbi nemzeti gyakorlat (NAKP) tapasztalatai és eredményei alapján a bemutató gazdaságok újbóli támogatását is, valamint a programhoz kapcsolódó nem termelő beruházások beindítását is.

1.5.3.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** gazdálkodók
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** magán gazdálkodók
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** MVH, NFA, Kamara

1.5.3.2. Részcélok kapcsolata

A megye hegy és dombvidéki részein a legeltetési állattartás versenyképességének javítása folyamatos célkitűzés.

A hegy és dombvidéki részein a legeltetési állattartás versenyképességének javítása program eszközei lehetnek:

- szaktanácsadás,
- termelői szerveződések támogatása
- struktúra átalakítások a növénytermesztésben és az állattartásban,
- humán erőforrások fejlesztése,
- állatjóléti előírásoknak való megfelelés támogatása
- állami földvásárlás, csere, eladás
- kedvező földvásárlási hitelnyújtás

1.5.3.3. Területi megközelítés

A horizontális célkitűzés a megbomlott növénytermesztés-állattartási egyensúly helyreállítása. Zonálisan elsősorban a Kisbéri, Oroszlányi, Tatabányai és Dorogi kistérség területén.

1.5.3.4. Intézményrendszer

- FVM, NFA
- Kamara

1.5.3.5. Hatások

Az ökológiai gazdálkodás képes teljesíteni a szigorodó élelmiszer-biztonsági követelményeket és megfelelni a fokozódó fogyasztói tudatosságnak.

A növénytermesztés támogatásának csökkenése ellenére az állattartás biztosítja a kiegyensúlyozott jövedelemtermelést.

A hagyományos, extenzív állattartás természeti és táji értékeket teremt, amelyek vonzó tényezők lehetnek a térség turizmusában.

Növekszik a helyi munkalehetőségek száma, ezáltal kiegyensúlyozott foglalkoztatottság jön létre, mindezek pedig pozitív társadalmi változásokkal járnak.

1.5.4. Élelmiszeripari, élelmiszer-feldolgozás támogatása

A megye élelmiszer előállító és feldolgozó ipara, a magyarországi élelmiszeriparhoz hasonlóan, globális versennyel néz szembe, mely megköveteli az élelmiszeripari integrációk, és a technológiai színvonal folyamatos fejlesztését. A megye élelmiszeripari ágazatában kevés országos jelentőségű gazdaság található – tézstagyártás, húsfeldolgozás, borászat – döntőek a középvállalkozások, melyek elsősorban térségi, esetleg regionális ellátást biztosítanak.

A termékfeldolgozás fejlesztésében – különösen a húsfeldolgozásban az EU piaci követelményeknek megfelelően biztosítani kell a termék eredetének megállapíthatóságát, vagyis bevezetni, alkalmazni és továbbfejleszteni a minőségbiztosítási rendszereket és higiéniai feltételeket. Fontos cél a környezetterhelés csökkentése, elsősorban a környezet védelmét szolgáló fejlesztések megvalósításával.

Az alternatív jövedelemtermelő képesség növelése érdekében erősíteni kell a családi gazdaságokban, háztáji területeken végezhető kiegészítő tevékenységeket, és biztosítani ezek piacát.

A helyi termékek piaci lehetőségei jók, melyek az innováció segítségével valóra válthatók. A környezetvédelmi szempontokat is figyelembe kell venni az élelmiszeripari beruházásoknál.

1.5.4.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** vállalkozások, gazdálkodók
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** vállalkozások, gazdálkodók, TÉSZ, BÉSZ
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** MVH, Kamara

1.5.4.2. Részcélok kapcsolata

Az élelmiszeripari, élelmiszer-feldolgozás támogatása folyamatos célkitűzés.

Az élelmiszer feldolgozás versenyképességének javítása program eszközei lehetnek:

- szaktanácsadás,
- termelői és értékesítő szerveződések, integrációk támogatása
- technológiai és eszközfejlesztések támogatása,
- humán erőforrások fejlesztése,
- állatjóléti előírásoknak való megfelelés támogatása
- innováció segítése

1.5.4.3. Területi megközelítés

A horizontális célkitűzés a technológiai színvonal folyamatos fejlesztése. Zonálisan elsősorban a Kisbéri, Komáromi, Oroszlányi, Tatabányai és Dorogi kistérség területén.

1.5.4.4. Intézményrendszer

- FVM, EMVA

- Kamara

1.5.4.5. Hatások

Az élelmiszeripari termékfeldolgozás fejlesztése képes teljesíteni a szigorodó élelmiszer-biztonsági követelményeket és megfelelni a fokozódó fogyasztói elvárásoknak, tudatosságnak. A megfelelő mértékű támogatással korszerűsített termelési rendszerek környezet terhelő hatása csökken.

Az EU előírásoknak megfelelő szintű minőségbiztosítás és higiénias feltételek meglétével kiegyensúlyozottabbá válik a piacon maradás lehetősége, ezáltal stabilizálódik a vállalkozások, ill. az azokban tevékenykedő munkavállalók anyagi helyzete, javulnak az élet kilátások.

1.6. A megújuló és alternatív energiaforrások felhasználásának ösztönzése

Környezetvédelmi szempontból előnyösebb, energetikai szempontból célszerű, ha a **hulladékot, mint tüzelőanyagot** hasznosítjuk. A régiós hulladékhasznosító társulásokkal együttműködve, de a deponálás helyett egyre inkább az energiatartalom hasznosítását lehetővé tevő technológiák letelepedését kell elősegíteni. A hasznosítás gyakorlatban előforduló két fő formája:

- a **szemét elégetése** és a hőenergia közvetlen vagy kapcsolt villamos-energia termeléssel együtt történő hasznosítása és a
- **biogáz termelés**, ami gázmotorok, gázturbinák és gáz/gőzerőművek működtetésénél használható.

Biomassza előállítás lehet a megyénk területfejlesztésének sikert hozó területe, hiszen a Vértes, Gerecse és Pilis erdeiben folyó **erdőgazdálkodásból** (dendromassza) és, és a törvényi módosítások következtében már létesíthető **energiaerdőből** jelentős alternatív energiaforrás lehet hosszú távon is. Másrészt megőrizve a természetes erdőgazdálkodást az **energianövények termesztésének** előtérbe hozásával energia-ültetvényekből igen jelentős potenciállal rendelkezhetünk a létesülő bioüzemanyag-ipar, az erőművek és távhőszolgáltatók részére.

A **szél, napenergia, geoterma és vízenergiái potenciálok** ésszerű kihasználása a megye lehetőségeihez mérten szükséges. A szélerőművek telepítésénél minden esetben vizsgálni kell a környezeti hatásokat.

1.6.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** potenciális energetikai, távhőszolgáltató cégek, hulladékgazdálkodási cégek, ipari felhasználók.
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** önkormányzatok, kistérségi és megyei hulladékgazdálkodási társulások, megyei területfejlesztési tanács, biomassza termeltető integrátor cégek, erdészetek és erdőtulajdonosok, mezőgazdasági szervezetek, társulások és gazdák.

- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** kamarák, érdekképviselések, civil szervezetek, egyéb szervezetek, GKM, FVM, KvVM.

1.6.2. Részcélok kapcsolata

A megújuló és alternatív energiaforrások felhasználásának ösztönzése folyamatos célkitűzés, de illeszkedik az NFT II.-ben is rögzítve hazánk uniós vállalásaival.

A megújuló és alternatív energiaforrások felhasználásának ösztönzése lehetnek:

- **Image** kialakítása
- A megyei és regionális hulladék, biomassza, szél, nap és egyéb megújuló potenciál feltérképezése és hozzáférhetővé tétele a célcsoport és közreműködők részére
- Az alternatív energia hasznosítás előnyeit minél komplexebben bemutató rendszerek, mintaterületek kialakítása.
- Tudatformálás
- Elérhető, gyors és autentikus **információáramlás** a megyéről
- Potenciális befektetők számára **promóciós anyagok**, ismertető készítése, publikálása
- **Befektetői konferenciák** szervezése és hasonló külföldi rendezvényeken, találkozókra történő aktív részvétel
- Folyamatos **kapcsolat az energetikai cégekkel, távhőszolgáltatókkal, ipari parkokkal, klaszterekkel** és egyéb integrációkkal, a nagyvállalatok képviselőivel
- **Biomassza és hulladékalapú mintaprojektek** megvalósulásának elősegítése
- Megújulókat és a távhőt ösztönző helyi **adópolitikák**
- Megújuló villamos energia **kötelező átvétele**
- **Környezetterhelési díj** mértéke és arányainak felvétele a megújulók preferálása érdekében
- Az **emissziókereskedelem** kibővítése és a megyei lehetőségek kihasználása

1.6.3. Területi megközelítés

A megújuló és alternatív energiaforrások felhasználásának ösztönzése horizontális célkitűzés.

1.6.4. Intézményrendszer

- Magyar Energia Hivatal
- Területfejlesztési Hivatal
- ITDH Kht. Közép-Dunántúli Régióközpont, Tatabányai kirendeltség
- Gazdaságfejlesztő szervezetek
- Komárom-Esztergom megyei Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
- Kamarák

1.6.5. Hatások

- A megújuló energiahordozók intenzívebb alkalmazása csökkenti a környezetünket ért terheléseket és a környezet minőségének javításához is hozzájárulnak.
- A környezetvédelmi előírások módosításai is nagyon jelentősen hatnak a gazdasági szereplők energiagazdálkodására, a termelőkre és a fogyasztókra egyaránt.
- A foglalkoztatottság növekedése, a javuló életszínvonal a társadalmi folyamatokra is kedvező hatással vannak.
- A megújuló és alternatív energiaforrások felhasználásának és a távhő használatának ösztönzése kedvezményezettjei és haszonélvezői igazságos módon és arányban részesüljenek a pozitív folyamatokból.
- Az energiatakarékossági szemléletformálás - főként a tanuló ifjúság körében - hosszú távon hozza meg a kívánt eredményeket, az "energiatudatos" életmód, az energia csak a felhasználó igényét, kényelmét szolgáló felhasználás formájában tud elterjedni. (A vállalkozások és az önkormányzatok esetében rövid távon is.)

1.7. Turizmusfejlesztés

Komárom-Esztergom megye turizmusfejlesztése tekintetében – összhangban a 2002-ben elkészített középtávú idegenforgalmi stratégiai programmal – elsősorban a jelentős idegenforgalmi szerepkörrel rendelkező turisztikai csomópontok (Komárom, Esztergom, Tata, Bábolna-Kisbér és a Duna-mente) fejlesztése köré szerveződő feladatok jelölhetők prioritásként. A mozaikszerűen megjelenő potenciális vonzerők célszerűen a kistérségi háttérterületükkel együtt szervezhetők csoportba. A megye keleti (a Közép-Dunavidéki Idegenforgalmi Régióhoz, így a Duna-kanyarhoz és fővároshoz kötődő) térsége valamint a nyugati (tehát a Közép-Dunántúli Idegenforgalmi Régióhoz tartozó) területei között jelenleg szinte egyáltalán nem létezik valós kohézió, holott e megosztottság, kétpólusosság fokozatos felszámolásával jelentős tartalékok szabadíthatók fel. Az összekötő kapocs-szerep erősítendő szlovák-magyar viszonylatban is. Fel kell készülni Komárom, valamint Esztergom és a Duna kanyar Világörökség-helyszínné válására (nemcsak Komárom városának, hanem 25-30 km-es vonzáskörzetének egyaránt) és ki kell tudni aknázni Pannonhalma Világörökség helyszín közelségét is. A minőségi és incentiv turizmus megyei vonzerői speciális programcsomagokká fejlesztendők.

A megyére és régióra kiterjedő helyzetértékelés alapján elsődlegesen fejlesztendő turisztikai területek az alábbiak:

- Kulturális és örökségturizmus
- Termál- és gyógyturizmus
- Aktív turizmus
- Zöld turizmus
- Kerékpáros- és lovasturizmus
- Gasztronómia és borkultúra
- Vidéki turizmus
- Konferencia és kongresszusi turizmus
- Gyógyturizmus

- Ökoturizmus, natúrparkok
- Zarándok turizmus (Esztergom, Csatka, Pannonhalma, Majk)
- Testvérvárosokba irányuló kapcsolatépítő turizmus

1.7.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** turizmus-szervezők, program- és szálláshely szolgáltatók, tourinform irodák, turisztikai attrakció helyszínek
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** (kisebbségi) önkormányzatok, kistérségi társulások, natúrpark(ok), civil szervezetek, közművelődési intézmények, kisebbségi önkormányzatok, Esztergom-budapesti érsekség, Veszprémi érsekség, Magyar Turizmus Zrt.
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** muzeális intézmények, bemutatóhelyek, látogatóközpontok, levéltárak

1.7.2. Részcélok kapcsolata

A turizmusfejlesztés folyamatos célkitűzés.

Eszközeiként az alábbiak javasolhatók:

- Turisztikai célból látogatott helyszínek állapotjavítása és fenntartása
- Turisztikai termékek kialakítása, szervezése
- Turisztikai attrakció helyszínek bemutatási rendszerének fejlesztése
- Turisztikai fogadó helyszínek közlekedési kapcsolatrendszerének fejlesztése
- Turisztikai információs rendszer fejlesztése
- Tájkép-, településkép tervezés, természetvédelem alatt álló területek hasznosítása
- Strukturált szálláshely, kereskedelmi és vendéglátó kínálat fejlesztése
- Turisztikai kereslet javítása, marketing
- A turizmus szervezeti és működési rendszerének fejlesztése
- Humánpolitikai intézkedések, szakmai felkészültség feltételeinek biztosítása
- A turisztikai fogadó helyszínek környezetében lévő háttértelepülések feladatának és turisztikai szerepének kidolgozása
- Natúrparkok, látogatóközpontok kialakítása
- Turizmus szervezők számára promóciós anyagok készítése

1.7.3. Területi megközelítés

A turisztikai csomópontok: Komárom, Esztergom, Tata, Bábolna-Kisbér, Duna-mente, Majkpuszta valamint az ezek komplexitását biztosító kistérségi turisztikai attrakció-helyszínek;

Meglévő Vértesi Natúrpark, tervezett Bakonyalja Natúrpark és Gerecsei Natúrpark; Duna-Ipoly Nemzeti Park;

1.7.4. Intézményrendszer

- Megyei Idegenforgalmi Egyeztető Fórum;
- Magyar Turizmus Zrt.
- Műemlékek Nemzeti Gondnoksága
- Közép-Dunavidéki és Közép-Dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság;
- Tourinform Irodák (Komárom, Tata, Bakonyszombathely)
- Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság,
- Települési önkormányzatok és Megyei Önkormányzat;
- Turisztikai szolgáltatók, vállalkozások
- Közgyűjtemények
- A megyében működő muzeális intézmények
- Az egyházi (zarándok) turizmus vonatkozásában az Esztergom-Budapesti Érsekség, Veszprémi Érsekség és egyházmegyék

1.7.5. Hatások

Az idegenforgalmi fejlesztések során is szem előtt kell tartani, hogy az attrakcióhelyszínek jelentős része védett illetve NATURA 2000-es területen található. A jelentős szálláshely-kapacitás növelő és egyéb beruházások megfelelő hatásvizsgálat alapján végezhetők el. Hangsúlyos feltételként kell figyelembe venni a tájvédelmi szempontokat is. A turisztikai fejlesztések természetvédelmi elvárásokkal történő összehangolása nemcsak minimalizálja a terheléseket, hanem új lehetőségeket is teremt a védett területek fenntartásához.

A turizmusfejlesztés alapvető kritériuma, hogy az kellően turizmusbarát (a vendég és a minőségi szolgáltatás az előtérben), természet- és környezetbarát (szem előtt tartva a fenntartható fejlődés elvét) és vállalkozásbarát (helyi foglalkoztatás növekvő aránya, kiegészítő jövedelemforrás stb.) legyen. Bár a turizmusfejlesztés regionális szinten várhatóan nem eredményez látványos foglalkoztatottság-bővülést, egyes turisztikai csomópontokban látványos fellendülés várható. A program- és szolgáltatáskínálat minél széleskörűbbé tétele érdekében előnyben kell részesíteni a komplex kistérségi rendszerek kialakítását, az együttműködések ösztönzését. Pl. a komáromi erődrendszer várható világörökséggé nyilvánítását Tatának, Bábolnának és térségüknek is ki kell tudni használni. Ugyanígy törekedni kell arra is, hogy a királyi városok (Esztergom, Tata illetve a megyén kívül Veszprém, Székesfehérvár és Visegrád) programját, mint a Régió egyik kiemelt projektjét a tágabb térségnek is ki kell tudni használni.

A Világörökség Listára kerülés lehetőségeit egyeztetni szükséges olyan további helyszínek vonatkozásában is, amelyek a legutóbbi időkben kerültek megfogalmazásra (elsősorban Tata felszíni és felszín alatti vízrendszere és építészeti öröksége illetve a Vértesi táj és Majkpuszta).

A turizmusfejlesztés óhatatlanul együtt jár az igényes környezetkultúrával, szemléletformálással és a foglalkoztatás erősödésével. A turizmusfejlesztés akkor válik igazán sikeressé és hitelessé, ha az a történelmi gyökerekre, hagyományokra és reális adottságokra támaszkodik. Ezért ezzel összefüggésben támogatandók a nemzetiségi és

kulturális hagyományokat őrző ünnepségek, fesztiválok, a zarándokturizmushoz kapcsolódó fejlesztések, és egy-egy táj vagy település egyedi arculatát bemutató muzeális intézmények, tájházak. A zarándokturizmusnak különös aktualitást ad, hogy 2006-tól az Élet Gyöngyei zarándokút („Magyar Camini”) a megyén is áthalad. Az esélyegyenlőség biztosítására nemcsak megközelíthetőség és nyelvi értelemben, hanem információs tekintetben is törekedni szükséges.

A turizmusfejlesztésnek is kulcskérdése, hogy az ahhoz szükséges infrastrukturális beruházásokhoz (közlekedési fejlesztésekhez) milyen mértékben lehetséges forrásokat allokálni (törekedve arra is, hogy a megye több országos múzeuma esetében lehetőség szerint ne csak megyén kívüli projektgazdák részesüljenek támogatásban).

2.1. Épített környezet védelme, műemlékvédelem

Komárom-Esztergom megye a régészeti emlékek, illetve a római kor és a magyar államalapítás kora óta ránk maradt épített értékek tekintetében az egyik legintenzívebb „örökségi területe” hazánknak. Ma is hasonló térszervező irányok, útvonalak hatnak a térség fejlődésére, mint amelyek a történelem nagyobb része során; ebből természetesen az új fejlesztések és az épített örökség megőrzésének konfliktusa is adódhat. Célunk, hogy ezen energiák inkább egymást segítsék; az örökségvédelemben mind a vállalkozói tőkét, mind az uniós forrásokat be kell vonni úgy, hogy ez épített környezetünk megóvását és igényes megújítását is jelentse.

2.1.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** az épített örökség tulajdonosai, kezelői, lakói és más használói
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** önkormányzatok, kistérségi társulások, megyei területfejlesztési tanács, Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, MNG, KVI, közgyűjtemények (pl.: Megyei Múzeum és Megyei Levéltár), egyházak, az épített örökség hasznosításában érdekelt vállalkozók, ingatlanfejlesztők, Magyar Régész Szövetség, Magyar Restaurátorok Egyesülete
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** építész és más szakmai kamarák, (szak)hatóságok, pályázatkezelő és –koordináló szervezetek, tervezők, kivitelezők

2.1.2. Részcélok kapcsolata

Az épített környezet védelme, a műemlékvédelem folyamatos célkitűzés; az uniós források megszerzése terén azonban szükséges az NFT II. megfelelő projekt-kiválasztási ütemezéséhez történő igazodás. Ez a tervezések azonnali kezdését majd folytatását jelenti (a beavatkozásokkal érintett területek régészeti vizsgálata, érték-leltárának felvétele után); a megvalósítások során pedig közelíteni szükséges a hazai műemlékvédelem gyakran évtizedes építési tevékenységét az ún. „n+2-es” szabályhoz. A falvak örökségvédelmi beruházásai az Egységes Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap eljárása szerint lesznek indíthatóak. Nem lehet (már a tervezés során sem) eltekinteni a megújítani tervezett településrészek vagy egyedi épületek későbbi fenntartható hasznosításának, használatának kérdéséről.

Részcélok:

- Országosan védett műemlékek felújítása
- Helyi építészeti örökség védelme
- Általános építészeti kultúra fejlesztése
- Nemzetközi szintű védelem elérése

2.1.3. Területi megközelítés

Az épített környezet védelme, a műemlékvédelem horizontális célkitűzés. A műemlékvédelem során az intenzívebb „örökségi területek” kiemelése természetes (pl. a két világörökség-várományos helyszín, a két nagyobb területű Műemléki Jelentőségű Terület, az állam tulajdonából ki nem adható műemlékek, az országos jelentőségű régészeti területek stb.). A sajátos helyi hagyományok, kiemelten a bányászati, energetikai félmúlt emlékei, illetve a nemzetiségek épített értékei a megye örökségvezérelt környezetfejlesztése során szintén figyelmet érdemelnek, az országos jelentőségű helyszínek mellett.

2.1.4. Intézményrendszer

- Kulturális Örökségvédelmi Hivatal
- Műemlékek Nemzeti Gondnoksága
- NFÜ, Közép-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács
- Kiemelt Térségi Tanácsok (Dunakanyar, Velencei-tó – Vértes, Szigetköz)
- Önkormányzatok, a helyi építészeti értékvédelem szereplői
- Örökségfejlesztő szervezetek (pl. Monostori Erőd Hadkultúra Kht.)
- Történelmi egyházak, kisebbségi önkormányzatok
- Civil hagyományápoló, településszépítő stb. egyesületek
- Közgyűjtemények (Megyei Múzeum, Megyei Levéltár)
- Szakmai, örökségvédelmi szervezetek

2.1.5. Hatások

Az épített környezet megóvása-megújítása, a műemlékvédelem során a korszerű, környezetbarát technológiák alkalmazása, az esetleg fellelhető szennyező- vagy egészségre ártalmas anyagok ártalmatlanítása javítja a környezet állapotát.

Az „örökségvédelem” megnevezés helyett az „örökségvezérelt környezetfejlesztés” prioritás azt jelenti, hogy gazdasági szempontból is fenntartható módon kívánjuk megújítva megőrizni épített örökségünket, gazdálkodni ezzel a közkinccsel. Az állami tulajdonból kiadható vagyonelemek és a nem-törzsvagyon önkormányzati tulajdon esetén, valamint a magántulajdonú emlékeknél a vállalkozói tőke új, felelős tulajdonosi szerepvállalása jelenik meg. Egyházaink és az önkormányzatok is fel kell, hogy kutassák az intézményeiknek helyt adó épületek felújításának és méltó állapotban történő megőrzésének anyagi forrásait, amely a folyamatos fenntarthatóság előfeltétele.

Az épített környezet megóvása-megújítása, a műemlékvédelem és során szinte mindig érintetté válnak a lakosság, a helyi társadalom különböző csoportjai; általános célkitűzés, hogy ne pusztá elszenvedői, hanem alakítói, véleményformálói is legyenek az épített környezetüket érintő átalakításoknak, megújulásnak. E mellett sajátosan is figyelni kell a hátránnyal élők érdekeire a közterek, középületek átalakítása során.

2.2. Természeti-táji örökség védelme

Komárom-Esztergom megye gazdag természeti és táji örökségének megóvását nemcsak az európai és más nemzetközi kötelezettségek teszik szükségessé, hanem azon tény is, hogy a vonzó lakókörnyezet biztosításhoz, az elvándorlás csökkentéséhez, a minőségi vállalkozói-üzleti környezet kialakításához, a szabadidőipar fellendítéséhez ma már nélkülözhetetlen a patinás természeti adottságok hangsúlyossá tétele. A társadalmi, kulturális fejlődésnek egyre fontosabb színtereivé válnak elsősorban a városi-városközeli természeti területek. A nagyobb, összefüggő és városoktól valamelyest távolabb eső nemzeti parkok, tájvédelmi körzeteknek inkább csak egyes – közlekedési szempontból is jól elérhető – pontjai válnak frekvenciált rekreációs területekké. Mivel a természetvédelem extenzív korszaka lezárult, sokkal nagyobb figyelmet kell fordítani a természetvédelem minőségi fejlesztésére. Fel kell készülni néhány közkedvelt védett terület látogatottságának további jelentős növekedésére (és természetesen az ezekből eredő környezeti hatások megfelelő kezelésére), miközben más (esetleg értékesebb, de kieső) védett területre jóval kisebb figyelem irányul, de megőrzésükről ugyanúgy gondoskodni szükséges. Kiemelt figyelmet kell szentelni az Érzékeny Természeti Területeken (Által-ér mentén és a Gerecse-Pilis közti medencében), valamint a NATURA 2000-es területeken folyó gazdálkodás tájfenntartó, extenzív jellegének megőrzésére illetve kialakítására – összhangban a 275/2004 (X. 8.) kormányrendeletben foglaltakkal –, valamint az olyan komplex tájrehabilitációt és tájvédelmet igénylő térségek megőrzésére, mint a Duna-völgy és Duna-kanyar.

Összességében az eddiginél is egyre nagyobb terhelés, nyomás fog nehezedni a védett területekre, és fel kell készülni az üzleti célú beépítési szándékok következetes elhárítására, tompítására. Ebben az állami természetvédelem folyamatosan változó intézményrendszere minden bizonnyal egyre kisebb kapacitásokat fog tudni mozgósítani, így a települési önkormányzatokra, civil szerveződésekre és netán a kistérségi társulásokra is egyre meghatározóbb szerep fog hárulni. Sajátos felelősség az is, hogy a társadalom növekvő környezetkultúrája és környezettel szembeni elvárása (netán hibás szemléletű rendezettség-igénye) mellett a védett területek jelentős részén a klasszikus tájgazdálkodási formákat, hagyományos kezelési módokat szükséges előnyben részesíteni. Ehhez mind a gazdálkodók, mind a területtulajdonosok, mind pedig a döntéshozók körében szükséges a megfelelő szemléletformálás. Nehezíti a munkát, hogy a természeti-táji örökség megőrzése feltehetően még középtávon is nélkülözni fogja a szakmai elvárásokat is felvállaló pénzügyi befektetőket, így az ágazatnak továbbra is jelentős forráshiánnyal kell szembenéznie.

2.2.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** turizmus-szervezők, zöld szolgáltatásokat nyújtók, befektetők
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** önkormányzatok, kistérségi társulások, natúrpark(ok), civil szervezetek, védett természeti területeken gazdálkodók
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** civil szervezetek, oktatási intézmények, erdei iskolák, kulturális egyesületek

2.2.2. Részcélok kapcsolata

A táj- és természetvédelem folyamatos célkitűzés.

A természeti-táji örökség megőrzésének eszközei lehetnek:

- **Natúrparkok** kialakítása a Bakonyalján és a Gerecsében
- A megfelelő szemléletformáláshoz **információs rendszerek, látogatóközpontok** a megye több pontján, kiemelten a Duna-kanyarban és a meglévő ill. tervezett natúrparkokban
- Turizmus szervezők számára **promóciós anyagok**, ismertető készítése, publikálása
- Testvérvárosi-, határ-menti, **kapcsolatok**, kulturális kapcsolatok erősítése zöld értelemben is, közös rendezvények
- **Környezet- és természetvédelmi konferenciák** szervezése és hasonló külföldi rendezvényeken, találkozókra történő aktív részvétel
- Folyamatos **kapcsolat a védett területek gazdálkodókkal** és egyéb környezethasználókkal, a nagyvállalatok képviselőivel
- Fenntarthatóságot ösztönző helyi **költségvetés- és adópolitika**

2.2.3. Területi megközelítés

A társadalmi elvárás szerint a városok közelében elhelyezkedő, jól megközelíthető védett természeti területekre hangsúlyos szerep hárul, míg a szakmai elvárás a NATURA 2000, ÉTT, nemzeti park, Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozó területek vonatkozásában nő meg. A program szempontjából kiemelt térségnek tekinthető a Bakonyalja, Vértes, Gerecse, Pilis hegységek, Tatai Öreg-tó és Által-ér vízgyűjtője, Duna-kanyar.

2.2.4. Intézményrendszer

- Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, ÉDU KöTeVi Felügyelőség, Megyei Földművelésügyi Hivatal, Állami Erdészeti Szolgálat
- Önkormányzatok, Földhivatalok
- Pro-Vértes Közalapítvány, civil szervezetek, natúrpark(ok)
- Turisztikai szolgáltatók, vállalkozások

2.2.5. Hatások

Törekedni kell arra, hogy befektetések támogatásakor a térség települései tartsák szem előtt a táj- és természetvédelmi szempontokat (pl.: védett természeti területek beépítésének megakadályozása, barnamezős, kevésbé környezetszennyező, illetve környezetbarát beruházások ösztönzése).

Ki kell alakítani a helyes arányt a befektetés-ösztönző intézkedések, beruházások valamint a természeti-táji örökség megőrzését szolgáló támogatások között. A növekvő foglalkoztatottság és életszínvonal a környezettel szemben is növekvő elvárásokat

indukál, amelynek kielégítéséhez igényesen fenntartott természeti területek, látogatóközpontok, egyéb rekreációs-turisztikai területek szükségesek. A gazdaságnövekedést környezeti értelemben is fenntarthatóvá kell tenni, ehhez ki kell alakítani a natúrparkok és mintagazdaságok rendszerét. Az igényes környezet a környezetkultúra fejlődését is eredményezi, amely újabb igényeket támaszt a környezeti neveléssel, szemléletformálással szemben is. A fenntarthatóság érdekében törekedni kell arra, hogy a befektetés-ösztönzés kedvezményezettjei és haszonélvezői mellett a természet is esélyt kapjon a fennmaradásra.

2.3. Hátrányos helyzetű térségek, aprófalvak, tanyák, puszták, majorságok fejlesztése:

A megye területfejlesztési koncepciója azzal számol, hogy az újjáéledő, hagyományait ápoló vidéki közösségek felismerik erőforrásaikat: a természeti, kulturális és táji értékeiket, az aprófalvakhoz, tanyákhoz kapcsolódó településszerkezeti adottságaikat, nemzeti és etnikai kisebbségeik kulturális örökségét.

A természeti és kulturális értékekben gazdag vidékies/rurális térségekben a turizmus juttatja elsődleges vagy kiegészítő jövedelemhez a lakosságot. E mellett a helyi igényeket kielégítő szolgáltatások fejlesztése biztosít munkalehetőséget.

A szociális, egészségügyi és foglalkoztatási gondok orvoslására, illetve a kulturális és sportélet megszervezésére létrehozott kistérségi közösségi központok jelentős sikereket érnek el. Összehangolt tevékenységükkel sikerül megerősíteni a helyi közösségeket, integrálni a korábbi szociálisan és etnikailag szegregálódott népességet, valamint a vidékies/rurális térséget második, rekreációs otthonául választó városi eredetű lakosságot.

A távtanulási és távmunka-lehetőségek a kistelepüléseken és fogyatékkal élők életminőségét is javítják. A kistelepülések info-kommunikációs infrastruktúrájának kiépítésével, a jóléti célú elektronikus szolgáltatások fejlesztésével és a fizikai és kommunikációs akadálymentesítéssel még hatékonyabbá lehet tenni. Érdemben javítani kell minden szinten a tanulási, képzési és továbbképzési lehetőségekhez történő hozzáférés feltételeit, különös tekintettel a gazdaságilag, társadalmilag hátrányos helyzetű vidéki térségekre, kistelepülésekre és lakóközterekre. A vállalkozói infrastruktúra különösen a kistelepüléseken nem kellően fejlett, ami akadályozza a helyi vállalkozások fejlődését, és sokszor a kisebb cégek odatelepülését. A helyi önkormányzatokkal együttműködve meg kell teremteni a gazdaságilag és ökológiailag fenntartható telephelyfejlesztés lehetőségét. Az államnak főleg a kistelepülések ellátásához kell segítséget nyújtania.

Az agrár- és vidékfejlesztés keretében a mezőgazdasági tevékenységek környezetbarát átalakításával, a termőhelyi adottságokhoz, tájhoz igazodó termék- és birtokstruktúra kialakításával, az ökológiai típusú gazdálkodás támogatásával, a falusi turizmus fejlesztésével, valamint az agrár- biodiverzitás növelésével elősegíthető a vidéki településeken (ideértve a kistelepüléseket, tanyás és aprófalvas térségeket) az élet minőségének javítása és az egészséges, mezőgazdasági termékek előállítása.

Komárom-Esztergom megyében külterületi lakott helyek nagyobb számban a megye nyugati oldalán fordulnak elő. Ritkábban találunk a Gerecsében is ilyen helységeket. Ezek a külterületi lakott területek a megyében „puszták”-nak vagy majorságoknak nevezhetőek, nem azonosak az alföldi tanyavilág elmeivel.

A hátrányos helyzetű térségek, aprófalvak, tanyák, puszták, majorságok fejlesztésének célja a mezőgazdasági mellett új típusú lakó- és üdülő funkciók szabályozási, népszerűsítési feltételeinek a megteremtése. Az elérhetőség javítása a köz- és magánszféra közös finanszírozásában.

2.3.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** A tanyák, aprófalvak, puszták és hátrányos helyzetű térségek lakói.
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** Települési önkormányzatok, Megyei Önkormányzat, Kistérségi Társulások, Megyei Területfejlesztési Tanács
- **Egyéb, a program végrehajtásában közreműködők:** kulturális, oktatási, egészségügyi, sport, turisztikai, környezetvédelmi intézmények stb.

2.3.2. Részcélok kapcsolata

A hátrányos helyzetű térségek, aprófalvak, tanyák, puszták, majorságok fejlesztése folyamatos célkitűzés.

A vidékfejlesztés finanszírozása kikerül a strukturális alapok rendszeréből, és a közös agrárpolitika keretében egy egységes alap, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap szolgálja az új uniós költségvetés részeként.

Szükséges intézkedések megtétele a társadalmi szempontból elmaradott kistérségek (Kisbér) mikrotérségek felzárkóztatására

Három fő fejlesztési irány jelölhető meg a következő programozási időszakra:

- a mezőgazdaság és az erdészeti szektor versenyképességének növelése,
- a környezetvédelem (beleértve a természet- és tájvédelmet is) és a földgazdálkodás,
- a vidéki gazdaság diverzifikációja és a vidéki területeken élők életminőségének javítása.
- az említett fejlesztési irányokat erősíti, mintegy negyedik fejlesztési blokként kiegészíti a LEADER-program, amelynek a kistérségi önszerveződő koncepciók finanszírozása a feladata

A fő fejlesztési irányokon túlmenően:

- a munkaerőpiacra való belépés és visszatérés ösztönzése és segítése, a foglalkoztathatóság javítása,
- a társadalmi és területi zárványok oldása – az elmaradott térségek és csoportok felzárkóztatása gazdasági, infrastrukturális, oktatási fejlesztésekkel, valamint a minőségi közszolgáltatásokhoz való hozzáférés megkönnyítésével,
- a társadalmi és kulturális tőke növelése, az esélyegyenlőség feltételeinek javítása, az oktatáshoz, a műveltséghez és a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosításával,

- az elmaradott, leszakadó térségek pozíciójának megerősítése a térségek versenyében, a térségek belső harmóniájának helyreállítása, valamint a térségek felzárkóztatásának elindítása kulcstényező az ország harmonikus területi rendszerének kialakításában.

E középtávú területi célt is a hosszú távú, átfogó területfejlesztési politikai célok mentén kell kitűzni, elsősorban a területi felzárkózást és kohéziót, térségi versenyképességet, és a hazai területek európai integrálódását (másodsorban a fenntartható térségfejlődést és örökségvédelmet, valamint a decentralizációt és regionalizmust) ösztönző átfogó területfejlesztési politikai célokhoz kapcsolódóan.

- a lakosság biztonságérzetének javítása érdekében a településeken erősíteni kell a lakosság közeli rendőrségi, komplex katasztrófa és tűzvédelmi szolgáltatásokat.
- Alapvető célkitűzés, hogy a tartósan elmaradott, külső vagy belső periferiális térségek, illetve a leszakadt városi területek a teljes fejlesztéspolitikai eszközrendszerrel felhasználó kormányzati és regionális támogatással, adottságaikhoz és lehetőségeikhez igazított egyedi stratégiáik alapján csökkentsék lemaradásukat, gazdaságilag és társadalmilag is megújuljanak. Felzárkózásuk feltétele, hogy e térségek megtartsák erőforrásaikat, mindenekelőtt népességüket (elsősorban a képzettebb rétegeket) és környezeti értékeiket, illetve fejlődésükhöz új erőforrásokat (pl. beruházások, üdülési funkciók) tudjanak mozgósítani. Ezért is létfontosságú, hogy a helyi közösségek felkészítése, részvétele a fejlesztésekben megtörténjen. A fejlesztéseknek az életképes gazdasági, társadalmi elemeket kell megerősíteniük, illetve kialakítaniuk, vagyis a felzárkóztatás során is relatív versenyképességük javítása a cél.

Szükséges intézkedések megtétele az aprófalvaknál

- Támogatni kell a munkába járás igényeihez, egyéb lakossági szükségletek kielégítéséhez illeszkedő akadálymentes és fenntartható közlekedésfejlesztést (például: tömegközlekedés-szervezés, a rentábilis, kis kapacitású alternatív tömegközlekedési formák, az elérhetőséget javító kerékpárút-fejlesztések).
- Lehetővé kell tenni, hogy a szociális, egészségügyi, gazdasági, adminisztrációs lakossági igények kielégítését minél kevesebb utazással meg lehessen valósítani, akár rendszeres mozgó szolgáltató rendszerek kiépítésének támogatásával, a szociális gazdaság különböző formáinak bevezetésével.
- Ösztönözni kell az önkormányzatok és intézményeik településen belüli és településközi együttműködését, sajátos ellátási formák elterjedését és többfunkciós intézmények kialakítását (mikrotérségi szinten, táji településcsoportokban, faluhálózatokban), hogy a kis népességszám ellenére is kifizetődő és fenntartható funkciók váljanak elérhetővé.
- A kistelepüléseket a falusi turizmus kiemelt célterületeiként kell kezelni.
- Mikrovállalkozások indítását és kibontakozását folyamatos tanácsadással is segítő, gondoskodó, inkubációs vállalkozásfejlesztési rendszereket kell működtetni.
- Ösztönözni kell a gazdasági szereplők helyi együttműködését, szövetkezését.
- Kiemelten szükséges támogatni az aprófalvak falusi turizmushoz, öko- és aktív turizmushoz kapcsolódó infrastruktúrájának és a kapcsolódó szolgáltatások kínálatának térségileg összehangolt fejlesztését, az ehhez kapcsolódó vonzerők feltárását és a kapcsolódó marketinget, mindezt határozott, térségi piacstratégiára felfűzve.

- Támogatandó a kis közösségek méretéhez igazodó, megújuló energiaforrásokra támaszkodó energiaellátó rendszerek kiépítése.
- Törekedni kell nagyobb térségi hulladékgazdálkodás rendszereihez illeszkedően — a tisztább települési környezet érdekében — a kis közösségek hulladékmennyiségének minimalizálására, ezek rendszeres elszállítására, a szerves hulladék helyi hasznosítására és rendszeres hulladékszállítás mellett a lomtalanításra is.
- Informatikai infrastruktúrafejlesztés, teleházak és informatikai képzések indítása.
- Hangsúlyosan támogatandó a távmunka és a távoktatás, a munkaerőpiaci és szakképzési információk, közszolgáltatások virtuális elérhetőségének biztosítása.
- A térségi marketing keretében ösztönözni kell a helyi ökológiai mezőgazdaságot, természet-közelit erdőgazdálkodást, a hagyományos kis- és kézműipart, a tevékenységek termékeinek marketingjét, piacra jutását.
- Elő kell segíteni a szabályozott tulajdonosváltást ingatlanpiaci szervezési és marketing-tevékenységek támogatásán keresztül; az üdülőfunkciók elsősorban a meglévő épített környezeti elemeket használják ki, a beépítettség növelése nélkül.
- Támogatni kell a lakó- és üdülőnépesség partnerségének megteremtését szolgáló kezdeményezéseket. Ezáltal megjeleníthető a település közös érdeke, mely megnyilvánulhat közös fejlesztési elképzelésekben, de akár a helyi lakosság által az üdülők számára nyújtandó karbantartási szolgáltatási együttműködésekben is.
- Támogatandók a közbiztonság javítását szolgáló helyi civil kezdeményezések (pl. polgárőrség).
- Támogatandó a hátrányos helyzetű népesség jövedelemkiegészítő tevékenységei feltételeinek megteremtése (pl. földhasználat biztosítása, települési karbantartási munkákban való részvétel).
- Az aprófalvakba betelepülő hátrányos helyzetű népesség helyi civil szerveződésekbe, hagyományörzésbe való bevonását ösztönözni kell.
- A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok szegregációs folyamatainak helyszínein élni kell a gazdasági-kulturális kapcsolatokat a településeken belül és a szomszédos, kedvezőbb helyzetű településekkel és alközpontokkal (pl. közösségi szolgáltatási és karbantartási, közterület fenntartási munkák, rendezvények szervezésével).

Szükséges intézkedések megtétele a tanyák, puszták, majorságok tekintetében:

- A tanyák ingatlanpiacának átláthatóvá, szabályozottá tétele, a tanyatulajdonosok támogatása az értékesítésben, áttelepülési (betelepülési) esélyek megteremtése.
- A tanyai rekreációs (ökoturizmus, egészségturizmus, falusi turizmus, lovas turizmus) idegenforgalmi vállalkozások támogatása.
- Infrastruktúra fejlesztés az elektromos közműpótló megoldások (alternatív energiaforrások) támogatásával, illetve önellátó rendszerek („ökoház” modell) kialakításának ösztönzésével.
- Birtok- és üzemi viszonyok rendezése, amelyek révén a tanyák körül életképes méretű földterületek, versenyképes mezőgazdasági üzemek, családi farm gazdaságok jöhetnek létre.
- Vízpótlási-és vízviSSzatartási integrált fejlesztések, a külterületi, elsősorban telep- és lakóhelyhez kötött környezeti szennyező források feltárása és felszámolása, környezetvédelmi felvilágosítás.
- Az érzékeny, sérülékeny egyedi kultúrtáji értékek (melléképületek, hidak, emlékhelyek stb.) megőrzése, fenntartása.

- A tanyai tájgazdálkodásra, a piacképes biogazdálkodásra, és a megújuló alapanyagok feldolgozására és helyben értékké történő alakításra alapozott kisipari tevékenység feltámasztása.
- Az információs technológiák alkalmazásával a távmunkába való bekapcsolódás feltételeinek biztosítása.
- A tanyák idősödő, rászoruló lakossága szociális és egészségügyi ellátásának fejlesztése (anyagondnoki hálózat fejlesztése), indokolt esetben a belterületre költözés támogatása.
- Krízis-intervenciók és személyi szolgáltatások önkormányzati és civil ellátásának fejlesztése (szociális gazdaság), tanyai közösségek, települési részönkormányzatok kialakításának elősegítése, helyi kezdeményezések ösztönzése.
- A közbiztonság megteremtése, huzamosabb ideig üresen álló tanyák, tanyaközpontok (pl. tanyai iskolák) közösségi, önkormányzati birtokba vételének és teljes vagy részleges rehabilitációval járó hasznosításának ösztönzése.

2.3.3. Területi megközelítés

A hátrányos helyzetű térségek, aprófalvak, tanyák, puszták, majorságok fejlesztése zonális. Ugyanakkor a beavatkozások lehetőségei kiterjednek a teljes társadalomra.

2.3.4. Intézményrendszer

- Megyei Önkormányzat
- Megyei Területfejlesztési Tanács
- Önkormányzatok
- Kamarák
- NCA Közép-dunántúli Regionális Kollégium
- Kistérségi Társulások
- Gazdaságfejlesztő Szervezetek

2.3.5. Hatások

Az ütemtervben megfogalmazott intézkedések megtételével a környezeti hatások javulnak, az öko- és bio-gazdálkodás, valamint a megmaradó települések infrastruktúra fejlesztése a környezeti károk csökkenését vonja maga után.

A beavatkozások során nő a megye természeti, társadalmi értéke, nő az idegenforgalom, nő a foglalkoztatottság, megfelelő életkörülményeket és életminőséget tud garantálni az ott lakóknak. A lakosság kor és képzettségi struktúrája javul, az elvándorlás megszűnik. A mezőgazdasági területek megművelésre kerülnek. A munkanélküliség csökken, új munkahelyek jönnek létre. Az infrastrukturális és szolgáltatási színvonal nő.

Nagymértékben növeli a társadalmi esélyegyenlőséget, a biztonságérzetet és a környezeti állapot dinamikus javulását.

2.4. Településfejlesztés

A település-megújítás, akár egyes meglévő (leromlott) településrészek felújításáról, akár új területek fejlesztésbe vonásáról van szó, mindig integrált tevékenység. A megyei területfejlesztési koncepció más, specifikus intézkedései érintik a településfejlesztés egyes szegmenseit; jelen intézkedés pedig elsősorban azon **településfejlesztési akcióterületekre** fókuszál, ahol nagyon sok beavatkozás-típust kell alkalmazni, a társadalmi-környezeti-gazdasági fenntarthatóságra törekedve. Akcióterület-típusok: történeti település(rész)központok, „főutcák”; tervezett településközpontok, „főterek”; leromlott vagy leromlással veszélyeztetett lakóterületek (pl. szegénynegyedek, iparosított technológiájú épületekből álló lakótelepek); barnamezős (volt) ipartelepek; jelentős átépítésre (vagy kiépítésre) szánt területek (pl. volt laktanyák, zártkerti övezetek) stb. Az aprófalvak, illetve a tanyák-puszták majorságok sajtos probléma-halmazának kezelésére külön, specifikus intézkedés készül.

A településfejlesztés hangsúlyos eleme a települési környezetvédelem illetve a környezeti elemek (víz, levegő, talaj) megyei szinten összehangolt védelme. E feladatok körét mindamelllett is fontosnak tartjuk röviden áttekinteni, hogy azok tekintetében önálló megyei környezetvédelmi program is született. Törekedni szükséges a **Városi Környezet Tematikus Stratégia** (COM(2005)718, VKTS) elveinek érvényesítésére.

Felszíni és felszín alatti vizek védelme

Mint arra a helyzetelemző fázis is utalt, Komárom-Esztergom megye a szennyvíztisztítás tekintetében a régióban kiemelkedő eredményeket ért el, hiszen a lakossági szennyvízelvezetés mértéke (a szolgáltatott víz függvényében) Komárom-Esztergom megyében 2003-ban 85,9%-os volt (ez az arány Fejér megyében 64,6%, Veszprém megyében pedig 75,2% volt). A szennyvíztisztításra átvett szennyvízmennyiség mennyiségének közel 100 %-a mechanikai és biológiai tisztítást követően kerül elvezetésre a befogadóba. A tisztításra átvett szennyvíz 42 %-ánál kémiai utótisztítással történik a foszfor eltávolítása.

Az elért eredmények ellenére is számos tennivaló akad e téren, különösen a megye alatt húzódó kiterjedt karszt területek, a Duna és a tatai Öreg-tó védelme érdekében.

A felszíni és felszín alatti vízkészlet fokozatos minőségromlásának megakadályozása szükségessé teszi, a sérülékeny vízbázisok hidrogeológiai védőterületének lehatárolását, a szikkasztók, szakszerűtlen közműpótlók felszámolását, a tavak vízminőségének védelmét, melyek kiemelt fejlesztést igényelnek.

Meg oldani, hogy a közműpótló berendezésekből kikerülő szippantott szennyvizek tisztító telepre kerüljenek, és fokozatosan meg kell szüntetni az ürítőhelyeket, majd azokat rekultiválni kell.

Levegőtisztaság- és zajvédelem tekintetében elsősorban a közlekedési eredetű terheléseket szükséges mérsékelni. Ez elsősorban az M1 autópálya, az 1-es, 10-es és 81-es főközlekedési utak, valamint a Budapest – Hegyeshalom vasúti fővonal menti települések vonatkozásában igényel intézkedéseket. A SO₂ koncentrációja viszonylag magas, a NO₂ emelkedő tendenciát mutat, de nem haladja meg az engedélyezett határértéket, az üledő és szálló por immissziója

több helyütt határérték feletti. Bár az oroszországi erőmű az elmúlt években beépített kéntelenítő révén látványos javulást ért el az SO₂ kibocsátás leszorításában, továbbra is kiemelt figyelmet kell fordítani az erőművek és városi fűtőművek környezetterhelésének csökkentésére. Az elkövetkező évek meghatározó feladata lesz a klímavédelem, aminek jegyében elsősorban a városok vonatkozásában szükséges a helyi környezetvédelmi programokat korrigálni és akcióterveket kidolgozni. A közúti közlekedés okozta zajterhelés vizsgálatára Komárom-Esztergom megye 4 pontján történt zajtérképezés (Esztergom 11-es út, Kisbér 81-es út, Komárom 1-es út, Tata 1-es út). Fontos feladat középtávon, hogy a zajtérképek elkészítése minden városban megtörténjen és hogy az Ipari Parkok okozta koncentrált zajterhelés se okozza a lakóterületek terhelését.

Hulladékgazdálkodás és kezelés

A 15/2003 (XI.7.) KvVm rendelettel elfogadott regionális hulladékgazdálkodási terv Komárom-Esztergom megye viszonylatában is számos intézkedést határoz meg, így elsődleges feladat ezek végrehajtása.

Településfejlesztési eszközökkel is segíteni kell a szelektív hulladékgyűjtés további fejlesztésének folyamatát (gyűjtőszigetek kijelölése, hulladékudvarok és zöldhulladék kezelő telephelyek, komposztálók kijelölésével). Az AVE Tatabánya és az OTTO Oroszlány Rt. szakmai irányításával és több környező megyére kiterjedően (így Komárom-Esztergom megyét is csaknem 100%-ban lefedve) létrejött hulladékgazdálkodási konzorciumok (Duna-Vértes köze, Közép-Duna Vidéke) révén a közeljövőben számos probléma kerülhet orvosolásra (egykori lerakók rekultivációja, szelektív hulladékgyűjtés kiteljesítése, energetikai célú hasznosítás stb.). Tekintettel e konzorciumok jelentős hulladékszállítási szegmensére, át kell gondolni a közúti szállításból adódó környezeti hatásokat és kidolgozandó azok minimalizálásának terve. A jogszabályi előírások ellenére még mindig jelentős számú dögműt felszámolása terén a kistérségi társulások szintjén javasolható előrelépés.

2.4.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** a települések akcióterületein élő lakosság, az ott található létesítmények (ipari és más intézmények, üzletek, irodák stb.) dolgozói és a szolgáltatásaikat igénybevevők, a településközpontokba látogatók és az ott közlekedők
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** a települési önkormányzatok, az akcióterületek további ingatlan tulajdonosai, kezelői, használói; a településfejlesztésben érdekelt vállalkozók, ingatlanfejlesztők, hulladékgazdálkodási közszolgáltatók és egyéb vállalkozások
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** építész és más szakmai kamarák, (szak)hatóságok, pályázatkezelő és –koordináló szervezetek, tervezők, kivitelezők és finanszírozók

2.4.2. Részcélok kapcsolata

A településfejlesztés folyamatos célkitűzés; az uniós források megszerzése terén azonban szükséges az NFT II. megfelelő projekt-kiválasztási ütemezéséhez történő igazodás. Ez a

tervezések azonnali kezdését majd folytatását jelenti (a beavatkozásokkal érintett területek komplex vizsgálata, az akcióterület elő-megvalósíthatósági tanulmányának elkészítése után; a megvalósítások során pedig tartani kell az ún. „n+2-es” szabályt. A falumegújítások az Egységes Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap eljárása szerint lesznek indíthatóak. Nem lehet (már a tervezés során sem) eltekinteni a megújítani tervezett településrészek vagy egyedi épületek későbbi fenntartható hasznosításának, használatának kérdéséről. Ezért a település- ill. épületüzemeltetési kérdések, a szükséges fejlesztések, beavatkozások (pl. azbesztmentesítés, utólagos hő- ill. vízszigetelések) is részét képezik a fejlesztéseknek. Gyakran humánerőforrás-fejlesztési szegmense is lesz a projekteknek (pl. romatelepek megújításakor, ill. egyes építőipari hiányszakmák újra-oktatását megszervezve).

A környezeti elemek védelme számos tekintetben a kiemelt kormányzati beruházások és döntések függvénye, így pl. a megye lakosságának közel felét érintő közlekedési eredetű zaj- és légszennyezés látványos csökkentéséhez az elkerülő utak megépítése szükséges. Ugyancsak kormányzati támogatás szükséges a tatai Öreg-tó és Által-ér vízgyűjtő komplex rehabilitációjához (ez folyamatban is van). Mindezek az ütemezést sok tekintetben nehézkessé teszik.

2.4.3. Területi megközelítés

Komplex településfejlesztési beavatkozást igénylő akcióterületek valamennyi településen megtalálhatóak. A kistelepülések, falvak legtöbbször egyetlen falumegújítási program keretében sorra vehetik a jelentős átépítésre (vagy kiépítésre) szánt területeiket; a nagyobb települések általában több, sajátos akcióterületet is lehatárolhatnak. A megye területére nézve tehát horizontális ez az intézkedés; forrásszerzés tekintetében a tízezer fő feletti települések az ERFA és az ESZA, míg a kisebb, rurális települések az EMVA támogatásaira pályázhatnak.

A kiépített szennyvízcsatorna-hálózat hossza folyamatosan növekszik a megyében. A városok *szennyvíztisztítása* Tatabánya, Oroszlány, Tata, Esztergom vonatkozásában megfelel a jelenlegi szennyvízterhelésnek, sőt a hidraulikai terhelést tekintve mintegy 30-40 % szabad kapacitással rendelkezik, viszont korszerűsíteni – pl. III. tisztítási fokozat – kell a tatait. A tatabányai, az oroszlányi, a kishévi, a komáromi és a dorogi szennyvíztisztító fejlesztése befejeződött. Folyamatosan meg kell valósítani a megye közműhálózatának mind jobban záró kiépítését, a csatornára történő rákötések arányának növelését. Ennek érdekében tovább kell fejleszteni a Bakony-térség településeinek szennyvízkezelését.

A főközlekedési (elsősorban az 1, 10, 13, 81 jelű) utak települési átkelési szakaszai mentén a megye lakosságának jelentős hányada él, így a megfelelő beruházások (elkerülő utak, forgalomtechnika, csillapítás) elsősorban e területeken valósítandók meg.

Az erőművek és városi fűtőművek okozta környezeti problémák is alapvetően a megye nagyobb városait érintik (Tatabánya, Esztergom, Tata, Komárom, Oroszlány, Dorog, Nyergesújfalu).

2.4.4. Intézményrendszer

- NFÜ, Közép-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács és Településfejlesztési munkacsoportja
- Kiemelt Térségi Tanácsok (Dunakanyar, Velencei-tó – Vértes, Szigetköz)
- Önkormányzatok; az állami és a megyei főépítész, a települési főépítészek
- Közzolgáltatók (ÉDV ZRt., OTTO ZRt, AVE ZRt, VIZÁK, városi közzolgáltatók)
- KÖH és a helyi építészeti értékvédelem szereplői
- Településszépítő egyesületek, történelmi egyházak, kisebbségi önkormányzatok
- Vállalkozók érdekképviselői szervei, kamarái; építész és mérnöki kamara
- Lakóközösségek érdekképviselői szervei; lakásszövetkezetek és társasházak

2.4.5. Hatások

A települések megújítása korszerű, környezetbarát technológiák alkalmazásával történik, az esetleg fellelhető szennyező- vagy egészségre ártalmas anyagok (pl. azbeszt) ártalmatlanítása javítja a környezet állapotát.

Az akcióterületek stratégiai tervek szerint történő megújítása a gazdasági szereplők bevonásán túl a gazdasági-fenntarthatósági (gazdaságossági) szemlélet alkalmazását is jelenti: elszigetelt presztízsbetűházak helyett a települési struktúrába illeszkedő, versenyképes fejlesztések, fenntartható közösségi ill. üzleti szolgáltatások meghonosítása (vagy megőrzése) történik.

A település(rész)ek megújítása, a településfejlesztés során érintetté válnak a lakosság, a helyi társadalom különböző csoportjai; általános célkitűzés, hogy ne pusztán elszenvedői, hanem alakítói, véleményformálói is legyenek a lakóhelyüket érintő átalakításoknak, megújulásnak. E mellett sajátosan is figyelni kell a hátránnyal élők érdekeire a közterek, épületek átalakítása során; a helyi lakosság egyes csoportjainak szociális helyzetéből adódóan is szükséges az empátia.

2.5. Tájrehabilitáció, a nehézipari múlt tájsebeinek felszámolása

Az energiaszektor és a nehézipar által okozott károk Komárom-Esztergom megyében átlagon felüli nagyságrendet képviselnek. Ide tartoznak a bányaterületek felhagyott telephelyei, a pernye és iszaptározók. Ezek egyrészt tájsebként jelennek meg, másrészt szennyezik a talajt, a vízbázisokat, s kiporzásukkal a levegőt.

A nehézipar által okozott tájsebek és károk felszámolását komplex módon kell kezelni, vagyis az energiaszektor korszerűsítésétől kezdve, a tájsebek anyaglerakó helyek, meddőhányók, vörösiszap tárolók, pernyelerakók rekultivációján keresztül a vízbázisok védelmének a megoldásáig.

A tájrehabilitációnak ki kell terjedni a szabálytalanul kialakított szeméttelpek felszámolására is.

A cél a természeti értékek helyreállítása, a víz, levegő és a talaj szennyezés megállítása.

2.5.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** Vértesi Erőmű Zrt, önkormányzatok, Magyar Villamos Művek Rt, gazdasági társaságok
- **Kedvezményezettek:** önkormányzatok, lakosság, erdőgazdaságok
- **Közreműködők:** Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Területfejlesztési Tanács, Regionális Területfejlesztési Tanács, Észak-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, Kamarák, környezetvédő szervezetek, Megyei Környezetvédelmi Bizottság, Kistérségek, Által-ér Szövetség

2.5.2. Részcélok kapcsolata

A nehézipari múlt tájsebeinek felszámolása folyamatos célkitűzés, mivel rendkívül költségigényes és ezért csak lépésről-lépésre oldható meg.

Rövid távú cél:

- Korrekt, naprakész feltárás a jelenlegi állapotról.
- A környezetszennyezés folyamatos figyelése, az adatok nyilvántartása a megyei környezetvédelmi információs rendszerben.
- A rehabilitáció ütemtervének elkészítése.

Közép és hosszú távú célok

- A bányagödrök rekultivációja.
- A meddőhányók rekultivációja és ezzel a kiporzás megszüntetése.
- A vörösiszap tárolók, pernyelerakók rekultivációja – erdő és zöldfelület létrehozásával – és a talaj, a levegő, vízbázis szennyezés megakadályozása.
- Bányatavak rehabilitációja, turisztikai, rekreációs célú hasznosítása.
- A szabálytalanul kialakított szemételepek felszámolása a környezeti károk megelőzése céljából.

2.5.3. Területi megközelítés

A nehézipari múlt tájsebeinek felszámolásában érintett területek: Oroszlányi, Tatabányai, Tatai, Dorogi, Esztergom-Nyergesújfalui Kistérség

A szabálytalanul kialakított szemételepek, szemétlerek tekintetében a megye egész területe.

2.5.4. Intézményrendszer

- Megyei Területfejlesztési Tanács
- Közép-dunántúli Területfejlesztési Tanács
- Önkormányzatok

- Kamarák
- Gazdaságfejlesztő szervezetek

2.5.5. Hatások

Az energiaszektor és a nehézipar által okozott károk felszámolásával megszűnnek a jelenleg a természetet, a levegőt, a talajt, a karsztvíz bázisokat és a felszíni vizeket veszélyeztető „örökségek”. Tervszerű, átgondolt rehabilitációjuk révén új lehetőségek nyílhatnak meg a turizmus számára és csökken a szél és csapadék okozta erózió veszélye és mértéke is.

A rekultiváció hatására nő a megye természeti értéke, ezáltal az idegenforgalmi látogatottsága, ami pozitívan hat a kereskedelmi és vendéglátó-ipari szolgáltatásokra.

Az ellenőrzött, folyamatosan kontrollált környezet javítja az emberek biztonságérzetét a környezeti katasztrófák elkerülésére vonatkozóan.

2.6. Korszerű környezetbarát technológiák ösztönzése az ipari, illetve szolgáltató szektorban

A környezetbe kibocsátott szennyező anyagok mennyisége növekvő tendenciát mutat. A megye a múltban is és a jelenben is erősen iparosodott terület, ahol a termelés környezetterhelése számottevő. E mellett a növekvő gépkocsi forgalom, a megyét átszelő tranzit útvonalak és az M1-es autópálya környezetkárosító hatása évről-évre emelkedik.

A cél, hogy a gazdaság fejlesztése a környezet minimális károsítása mellett történjen meg. Harmonikus és ésszerű viszony alakuljon ki a gazdaság és a környezet igénybevétele között.

2.6.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** gazdasági társaságok, önkormányzatok, civil szervezetek
- **Kedvezményezettek:** a megye teljes lakossága
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** civil szervezetek, területfejlesztési tanács, kamarák, oktatási intézmények

2.6.2. Részcélok kapcsolata

A korszerű, környezetbarát technológiák elterjesztésének ösztönzése az ipari és a szolgáltató szférában folyamatos célkitűzés

Az ösztönzés eszközei lehetnek:

- Tudatformálás
- Pályázati támogatás a beruházásokhoz
- Ösztönző helyi adópolitika
- Erős civil kontroll

- Környezetvédelmi monitoring
- Környezettudatosság
- A közlekedési környezetszennyezés csökkentése érdekében elkerülő utak építése, a tömegközlekedés vonzóvá tétele, korszerű gépjármű park kikényszerítése

2.6.3. Területi megközelítés

A környezetbarát technológiák alkalmazásának elterjesztése horizontális cél, de fokozottan érvényes a megye legnagyobb településein és az ipari parkokban.

2.6.4. Intézményrendszer

- Gazdaságfejlesztő szervezetek
- Kamarák
- Önkormányzatok

2.6.5. Hatások

Az ipari parkok bővülése, a megyébe települő multinacionális cégek beruházásai révén a környezetterhelés növekszik. Ennek ellensúlyozása csak a környezetbarát technológiák alkalmazásával lehetséges. Napjainkra az energiatermelés által okozott légszennyezés minimalizálódott, de vigyázni kell, hogy ne hogy újra előálljon a 90-es évek előtti kedvezőtlen környezeti állapot.

Az infrastrukturális fejlesztéseknél valamint az ipari parkokba betelepülő gazdasági társaságok megítélésénél elsőrendű szempontként kell kezelni a környezetterhelő hatást. Csak olyan beruházásokat szabad támogatni, amelyek környezetbarát technológiát alkalmaznak.

A környezetbarát technológiák alkalmazása a gazdasági társaságoknál nagyobb költséggel jár nyilvánvalóan. Ezt egyéb gazdaságpolitikai eszközökkel lehet kompenzálni.

A kisebb környezetterhelés egészségesebb életteret biztosít a lakosságnak. Ennek következtében csökken az egészségügyi költségek nagysága, a betegség miatt kieső munkanapok száma.

A tisztább, egészségesebb környezet, a lakosság egészségügyi állapotának javulása kedvezően hat a társadalmi folyamatokra is. A nyilvánosság, a környezetvédelmi szervezetek megfelelő társadalmi kontrollt biztosítanak.

2.7. A hatékonyabb energiagazdálkodás ösztönzése az önkormányzati, a vállalkozói és a lakossági területen

Az energiatakarékos tudat kialakításának célja az energiával való takarékoskodás, de a környezetvédelmi szempontok érvényesítése mellett. Az energiahatékonyság terén az önkormányzati és lakossági tulajdonban lévő épületek hőszigetelési és fűtési rendszerei elavultak, a vállalkozói szféra ilyen szempontból kedvezőbb képet mutat. A fogyasztói

szempontból helyes döntések meghozatala nem nélkülözheti a szigorúan szakmai alapon nyújtott segítséget. Az energiatakarékossági szemléletformálás - főként a tanuló ifjúság körében - hosszú távon hozza meg a kívánt eredményeket, az "energiatudat"-os életmód, az energia csak a felhasználó igényét, kényelmét szolgáló felhasználás formájában tud elterjedni. Az energiatudatosság formálásával, a pályázati források megfelelő felhasználásával elő kell segíteni a megkezdődött folyamatokat a fenti folyamatok elősegítése érdekében.

2.7.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** önkormányzatok, önkormányzati tulajdonú vállalatok, kis- és középvállalkozások, lakosság.
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** önkormányzatok, társasházak, iskolák, közintézmények, távhőszolgáltatók, megyei területfejlesztési tanács, ipari parkok.
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** kamarák, érdekképviselők, civil szervezetek, egyéb szervezetek, Energia Központ Kht., MTESZ – Energiatakarékossági és Innovációs Centrum, ESCO cégek, GKM, KvVM.

2.7.2. Részcélok kapcsolata

A hatékonyabb energiagazdálkodás ösztönzése folyamatos célkitűzés, és szükségszerű hazánk európai felzárkózásához a GDP-re vonatkoztatott egységnyi energiafelhasználás tekintetében is.

A hatékonyabb energiagazdálkodás ösztönzése az önkormányzati, a vállalkozói és a lakossági területen felhasználásának ösztönzése lehetnek:

- **Tanácsadó központok** fejlesztése, ill. kialakítása
- Az önkormányzati ingatlanvagyon energetikai auditjának elvégzése
- A rendezési tervek készítésében az energetikai szempontokat figyelembe kell venni
- Elérhető, gyors és autentikus **információáramlás** a megyéről
- Potenciális befektetők számára **promóciós anyagok**, ismertető készítése, publikálása
- Folyamatos **kapcsolat az érintettekkel, potenciális kedvezményezettekkel**
- **Energiahatékonysági mintaprojektek** megvalósulásának elősegítése
- Megújulókat és a távhőt ösztönző helyi **adópolitikák**
- Megújuló villamos energia **kötelező átvétele**
- **Környezetterhelési díj** mértéke és arányainak felvétele a hatékonyságnövelése érdekében
- **Települési, kistérségi és megyei energiastratégiák** összeállítása, bevezetése; illetve elfogadtatása.
- **Energetikai** szempontból rossz minőségű lakó- és önkormányzati épületek **felújítása**.
- Önkormányzati tulajdonban lévő, közüzemi szolgáltatásként működő távhő szolgáltatások átlátható, költségarányos, az indokolt ráfordításokat elismerő és megfelelő jövedelmet biztosító, de a szolgáltató és a fogyasztó részéről is **takarékosságra ösztönző tarifarendszer** kialakítása és bevezetése, az ehhez szükséges műszaki feltételek biztosítása.
- **Ipari Parkok** bekapcsolása a távhőszolgáltatásba.
- **Kapcsolt hő- és villamosenergia**-termelő egységek kiépítése, fejlesztése.

- **„Energiatudat” kialakítása;** Az energiatakarékos szemléletmód folyamatos terjesztése.

2.7.3. Területi megközelítés

A hatékonyabb energiagazdálkodás ösztönzése az önkormányzati, a vállalkozói és a lakossági területen ösztönzése horizontális célkitűzés.

2.7.4. Intézményrendszer

- Területfejlesztési Hivatal
- MTESZ – Energiatakarékossági és Innovációs Centrum
- Energia Központ Kht.
- Gazdaságfejlesztő szervezetek
- Komárom-Esztergom megyei Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
- Kamarák

2.7.5. Hatások

- A korszerű, környezetbarát technológiák alkalmazása, az energiahatékonyság növelése, amelyek a különböző gazdasági tevékenységek környezetre gyakorolt negatív hatásainak csökkentése
- A környezet minőségének javítása
- Az energiahatékonysági intézkedések csökkentik a primer energia felhasználást és a környezetünket ért terheléseket.
- Az átlátható és takarékosagra ösztönző energiahordozó árak és tarifarendszer, valamint a környezetvédelmi előírások is nagyon jelentősen hatnak a gazdasági szereplők energiagazdálkodására, a termelőkre, fogyasztókra, vállalatokra, önkormányzatokra és a lakossági szférára egyaránt.
- A növekvő energiaigényünket egyre nagyobb arányban kell az alternatív forrásokból fedezni, és az energetikai hatékonyság növelésével és racionalizálással a bruttó nemzeti termék egységére eső energiafelhasználást csökkenteni.
- A foglalkoztatottság növekedése, a javuló életszínvonal a társadalmi folyamatokra is kedvező hatással vannak.
- Törekedni kell azonban arra, hogy a megújuló és alternatív energiaforrások felhasználásának és a távhő használatának ösztönzése kedvezményezettjei és haszonélvezői igazságos módon és arányban részesüljenek a pozitív folyamatokból.
- A fogyasztói szempontból helyes döntések meghozatala nem nélkülözheti a szigorúan szakmai alapon nyújtott segítséget. Az energiatakarékossági szemléletformálás - főként a tanuló ifjúság körében - hosszú távon hozza meg a kívánt eredményeket, az "energiatudat"-os életmód, az energia csak a felhasználó igényét, kényelmét szolgáló felhasználás formájában tud elterjedni.
- A hagyományos városi lakóterületek épület- és lakásállományának felújítása, korszerűsítése és lepusztulásának megakadályozása a cél, mely kedvezően hat a társadalmi, gazdasági és környezeti fenntarthatóságra, és az épített környezet

megóvásán túl a korszerűsítések a környezeti terhelést is csökkentik. A felújítások, fejlesztések elsősorban komplex rehabilitációs programok segítségével valósulhatnak meg hatékonyan.

- A műszaki és társadalmi szempontból meglehetősen homogén városszerkezeti képződmények, a lakótelepek esetében kiemelt jelentőségűek az energiagazdálkodási programok, egyes esetekben a társadalmi kirekesztődés elleni, valamint a lakásfenntartási támogatási programok.
- A lakhatási költségek csökkentése érdekében elengedhetetlen a korszerűtlen távfűtési rendszer korszerűsítése, energiahatékonyságának növelése.

2.8. Vízgazdálkodás, katasztrófavédelem

Komárom-Esztergom megye vízgazdálkodásának prioritásait azok a regionálisan illetve országosan is kiemelt feladatok határozzák meg, amelyek részben a Duna integrált (tehát az árvízi biztonság fejlesztését, a nemzetközi hajózási feltételek javítását és az ökológiai vonatkozások erősítését egyaránt magába foglaló) fejlesztéséhez kapcsolódnak, másrészt pedig a térség karsztvízrendszerének (mint a lakossági és ipari vízellátás legfontosabb bázisának) megóvásához kötődnek. A vízgazdálkodás tekintetében a korábbi ágazati szemlélet helyett egyre inkább annak komplex életminőség-fejlesztő és kapcsolaterősítő vonatkozásait szükséges előtérbe helyezni. Komárom-Esztergom megyének is meg kell tudni felelni azoknak az új kihívásoknak, amelyek rá hárulnak a regionális és interregionális kapcsolatfejlesztés területén (Duna-hidak, hajózhatóság), ugyanakkor fel kell készülni a globális környezeti folyamatok okozta időjárási és vízjárási szélsőségek fogadására is. Mindezen elvárásokat pedig azon ökológiai peremfeltételek rendszerébe kell illeszteni, amelyeket az Európai Unió Víz Keret Irányelve (VKI) és a különböző nemzetközi egyezmények (pl. Ramsari) illetve más európai direktívák (pl. Madár- és Élőhelyvédelmi) együttesen határoznak meg.

A vízgazdálkodás megfelelő műszaki feltételeinek megteremtése tekintetében egymással ellentétes elvárásokat is figyelembe kell venni (felkészülve a várhatóan egyre szélsőségebb vízjárási körülményekre). A vizek minél gyorsabb elvezetésének elve helyett törekedni kell a vizek visszatartására és helyben történő hasznosítására, ugyanakkor fel kell készülni az egyre hevesebben jelentkező nagyvizek káros elöntések nélküli, biztonságos levezetésére is. Át kell gondolni az ártereken folyó gazdálkodás kereteit és az időszakos elöntéssel érintett területeken törekedni kell a természetszerű gazdálkodási módok kialakítására, a vizes élőhelyek megőrzésére és rehabilitációjára. Ez nemcsak a Duna-mentét érinti, hanem a megye valamennyi jelentősebb vízfolyását is (pl. Concó, Fényes-patak, Által-ér, Kenyérmezei-patak). Fel kell készülni arra is, hogy a patakok természetes vízkészlete mellett egyre meghatározóbb lesz a tisztított szennyvizek aránya (ez az Által-ér esetében néha az 50 %-ot is meghaladja). Modern vízgazdálkodás ma már elképzelhetetlen a megfelelő vízgyűjtő-szemlélet nélkül. A Közép-Dunántúli Régió 2007-2008. évi akcióterve két vízgyűjtő komplex rehabilitációját nevesíti: a Séd-völgyét (Veszprém megye) és az Által-ér völgyét (Tatai Öreg-tó vízgyűjtőjét). Amennyiben erre valóban sor kerülhet, úgy az elkövetkező évek legjelentősebb vízgazdálkodási és vízminőség-védelmi célú átfogó beruházása kezdődhet meg Komárom-Esztergom megyében.

Az árvízvédelem tekintetében a Duna Komárom-Almásfüzitői és a Tát-Esztergomi öblözetei vonatkozásában szükséges további előrelépés. A megépített táti töltés mellett Komáromnál is

szükséges a vasúti töltést is veszélyeztető helyzet mielőbbi megoldása. A Duna projekt keretében tervezés alatt van a Dunaalmás és Dömös közötti magasparti települések árvízi biztonságának javítása is. Az árvízvédelem több szakaszon közlekedésfejlesztési kérdésekkel párosul, ami igen költségigényes projekteket generál. Belvízvédelem tekintetében a Szőny-Füzitői csatorna felső (komáromi) szakaszán szükségesekek további beavatkozások.

A karsztvízbázis és a parti szűrésű vízbázisok hasznosítása és megóvása terén Komárom-Esztergom megyének különös felelőssége van, hiszen területének nagy része felszíni szennyeződésre erősen érzékeny, ugyanakkor számos potenciális szennyezőforrás és tájseb található itt. A Tatabánya környéki vízbázisok több százezer ember és a Közép-Dunántúli Régió egyik legdinamikusabban fejlődő ipari koncentrációjának vízellátását szolgálják. A Tata térségében újrafakadó karsztforrások gyakorlatilag már napjainkban is a régió legjelentősebb természetes forrásrendszerének számítanak, amelynek jövőbeli jelentősége szinte felbecsülhetetlen. A karsztvízbázisra épülő regionális hálózatnak az ivóvízellátás fejlesztése szempontjából kulcs szerepe van, hiszen Komárom-Esztergom megyének elsősorban a nyugati felén számos olyan külterületi lakott hely (major, puszták) található, amelyeken ugyan működik vízellátó rendszer, de az beavatkozást igényel (Nagyigmánd, Kömlőd, Mocsá, Naszály, Tarján, Kisigmánd, Ete, Tárkány, Bábolna, Szomor). Ez mintegy 1500 fős népesség ellátását jelenti, amelyen felül közel 70 fő vízellátása egyáltalán nincs megoldva (Bakonyszombathely, Bársonyos, Súr, Császár). Kulcs fontosságú, hogy az egészséges ivóvíz néhány éven belül valamennyi helyre eljusson.

A vízgazdálkodás szervezeti és szakmai hátterét ma elsősorban azok a környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok, és vízitársulatok alkotják, amelyek jelentős működési forráshiánnyal tevékenykednek és amelyek eszközparkja is jelentős fejlesztésre szorul. A jelenleg is működő Területi Vízgazdálkodási Tanácsok mellett a jövőben várhatóan létrejönnek a vízgyűjtőgazdálkodási tanácsok, amelyek munkájában az állami és önkormányzati (kistérségi) szervezetek mellett civil szervezetek is szerepet kapnak. A megfelelő társadalmi támogatottság érdekében (és a VKI szellemiségével összhangban) ösztönözni szükséges az Által-ér Szövetséghez hasonló civil szervezetek létrejöttét, hiszen a jövőben az ilyen szervezetek lehetnek a megfelelő vízgyűjtő-gazdálkodáshoz szükséges érdekegyeztetés és érdekérvényesítés legelfogadottabb színterei. A VKI előírásai alapján 2009-re valamennyi részvízgyűjtőre el kell készíteni a vízgyűjtő-gazdálkodási tervet. A megyét 3 ilyen részvízgyűjtő érinti: Duna jobbpart Gönyű és Által-ér között, az Által-ér, valamint a Duna jobb part az Által-ér és Dömös között.

A katasztrófák megelőzése és az ellenük való védekezés nemzeti ügy, a védekezés egységes irányítása állami feladat. Fentiekre figyelemmel a végrehajtásban széleskörű együttműködés valósul meg a katasztrófavédelem, az önkormányzatok és rajtuk keresztül az állampolgárok, valamint a társszervek, együttműködők, a védelmi igazgatás érintett szintjei, illetve a gazdálkodó szervezetek részvételével.

2.8.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok, vízitársulatok (Komáromi ill. Gerecse-Pilis), területi vízgazdálkodási tanácsok, (leendő vízgyűjtőgazdálkodási tanácsok)
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** önkormányzatok, kistérségi társulások, KÖVIZIG, vízitársulatok, natúrpark(ok), civil szervezetek, vizes élőhelyeken gazdálkodók, Komárom-Esztergom Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság

Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, Tatabánya, Esztergom, Komárom Székhelyű Polgári Védelmi Kirendeltségek és irodáik, Hivatásos Önkormányzati, Önkéntes és Létesítményi Tűzoltóságok, Önkéntes Tűzoltó Egyesületek, Társzervek, együttműködők, speciális mentők, karitatív szervezetek

- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** civil szervezetek, oktatási intézmények

2.8.2. Részcélok kapcsolata

A vízgazdálkodás folyamatos célkitűzés. A Víz Keret Irányelv előírásai szerint 2015 fontos sarokpont a vizek jó ökológiai állapotának elérésében.

A vízgazdálkodás eszközei lehetnek:

- **Vízgyűjtőgazdálkodási tanácsok** megalakítása
- Hidrológiai észlelő és előrejelző rendszerek kiépítése illetve korszerűsítése a Concón és az Által-éren
- **Árvízi biztonság** teljes körű megteremtése a Duna mentén, az Által-éren és a Concó völgyében
- **Vizes élőhelyek rehabilitációja** a megye vízfolyásai (főként Által-ér, Cuhai-Bakony-ér, Únyi-patak, Oroszlány-Kecskédi-vízfolyás) és tavai mentén, komplex vízgyűjtő rehabilitációk
- **Belvízvédelem** a Szöny-Füzitői öblözetben
- **Dombvidéki felszíni vízelvezetés fejlesztése, kistérségi vízrendezési programok és tavak, tározók rehabilitációja**
- **Karsztvizek** mennyiségi és minőségi védelme, felkészülés az újrafakadásukra és hasznosításukra, a karszt- és partiszűrűsű vízbázisok védelme, veszélyeztetettségének csökkentése illetve Nyergesújfalú-Tát térségében új karsztvízbázis feltárása
- **Szennyvíz elvezetési és tisztítási program a Kisbéri kistérségben, Szárligeten, Máriahalmon és Únyon.** Ehhez kapcsolódóan szennyvíziszap kezelés korszerűsítése és az egykori szennyvízleürítőhelyek rekultivációja
- **Külterületi majorok, puszták regionális ivóvízhálózatról történő ellátása,** meglévő ivóvízbázisok fejlesztése és vízellátó rendszerek rekonstrukciója
- **Dunai hajózás és átkelés** feltételeinek javítása, ökológiai elvek szem előtt tartásával
- Határmenti **kapcsolatok,** műszaki együttműködések erősítése vízgazdálkodási értelemben is (közös beruházások, információs rendszerek)
- Kistérségi felszíni vízrendezési programok
- Mezőgazdasági vízrendezések, meliorációk felülvizsgálata
- A megye aktív képviselője a **Magyar Hidrológiai Társaság vándorgyűlésein, konferenciáin,** szakmai rendezvények szervezése
- Folyamatos **kapcsolat a vizes élőhelyeken gazdálkodókkal** és egyéb környezethasználókkal, a nagy vízfogyasztó vállalatok képviselőivel, civil szervezetekkel
- A vízgazdálkodás szervezeti hátterét erősítő **finanszírozás-politika**
- **SEVESO II.** irányelvek érvényesítése
- A megye mentő-tűzvédelmi helyzetének erősítése
- Veszélyhelyzetekre történő reagálóképesség erősítése, kezelésük hatékonyságának növelése
- A polgári védelem feladatrendszerének korszerűsítése
- A lakosság riasztási, tájékoztatási, felkészítési rendszerének korszerűsítése
- Hatósági, szakhatósági tevékenység fokozása

- A közigazgatás átalakulásához, a kistérségekhez kapcsolódó szervezeti forma kialakítása

2.8.3. Területi megközelítés

Kiemelt figyelem irányul a Duna-völgyre, valamint a jelentősebb mellékvízfolyásokra (Concói, Által-ér, Kenyérmezei-patak, stb.). A Közép-Dunántúli Régió vonatkozásában kiemelt szereppel bír az Által-ér vízgyűjtő és Tatai Öreg-tó rehabilitációját megfelelő konzorciális összefogással el kell végezni. A vizes élőhelyek rehabilitációját főként a Ramsari, a Natura 2000-es és Érzékeny Természeti Területeken (Gerecse-Pilis köze, Által-ér völgye), valamint a jelentősebb vízfolyások, tavak mentén kell elősegíteni. A karsztvízkincs hasznosítása elsősorban a Tatai-medencében aktuális.

A katasztrófavédelemnél említett célok területi (megyei) szintű megvalósításának koordinálását a Komárom-Esztergom Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság hajtja végre, a vonatkozó jogszabályok és belső szabályozók betartásával, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság közvetlen irányítása mellett.

2.8.4. Intézményrendszer

- ÉDU KöTeVi Felügyelőség, ÉDU KöVIZIG, Vízitársulatok, Területi Vízgazdálkodási Tanács, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
- Önkormányzatok, kistérségi társulások
- Által-ér Szövetség, civil szervezetek, natúrpark(ok)
- Hajóturisztikai szolgáltatók, ökoturisztikai vállalkozások
- Komárom-Esztergom Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
- Tatabánya, Esztergom, Komárom Székhelyű Polgári Védelmi Kirendeltségek és irodáik,
- Hivatásos Önkormányzati, Önkéntes és Létesítményi Tűzoltóságok, Önkéntes Tűzoltó Egyesületek,
- Társszervek

2.8.5. Hatások

Törekedni kell arra, hogy a vízügyi vízgazdálkodási beruházások, mederrendezések, törekonstrukciók a Víz Keret Irányelv és az ökológiai elvárások következetes szem előtt tartásával történjenek. A nagyvizek levezetése érdekében megfelelő mederkeresztmetszelvények biztosítandók, de ez ne történjék a természetvédelmi érdekek sérelmével. Felül kell vizsgálni az ártéri gazdálkodási formákat, mezőgazdasági területhasználatokat és meliorációkat. A vízgazdálkodás és vízminőség-védelem szempontjait egymást erősítő, szerves egységként kell érvényre juttatni. A térségi karsztvízháztartás regenerálódását és hasznosítását elősegítő beruházások előnyben részesítendők. A természetes vizek turisztikai hasznosítása (pl. Duna, Öreg-tó, Palatinus-tó) tekintetében meg kell határozni a terhelhetőség szintjét, a fenntarthatóság elvárásait.

A környezetükkel szemben egyre nagyobb elvárásokat támasztó közösségek részéről egyre intenzívebb érdeklődés tapasztalható a vizek irányában. Ez különösen igaz a Duna mentére és az Által-ér völgyére, ahol a vízgyűjtő szintű civil összefogásnak komoly hagyományai vannak. Az Által-ér Szövetség és a hozzá hasonló civil szervezetek komoly színterei lehetnek a VKI szellemiségének megfelelő érdekegyeztetésnek, ezért a közeljövőben létrehozandó vízgyűjtőgazdálkodási tanácsok munkájában megfelelő súllyal szükséges szerepeltetni. Ugyanígy fontosak lehetnek a Duna menti bilaterális kapcsolatok, interregionális együttműködések, amelyek révén Komárom-Esztergom megye még inkább összekötő kapocs lehet a Duna szlovák és magyar oldala között.

A biztonságot komplex módon tekintve megállapítható, hogy az állampolgárok biztonságérzete önmagán túlmutató tényező, jelentős befolyással bír a gazdaság és a társadalom működésének egészére. Minden olyan intézkedés, illetve tevékenység, amely ennek javítását célozza, elősegíti a társadalom normál működését, amely célként tekintve elsődleges. Fenti célok – amelyek természetesen nélkülözik a teljesség igényét – megvalósulások esetén javítják ezt a biztonságérzetet.

3.1. Oktatás, képzés, szakképzés fejlesztése

Az oktatás az egyik legfontosabb terület, hiszen annak minősége nagyban befolyásolja a gazdaság, a társadalom és a kultúra helyzetét.

Az óvodai foglalkozástól az alapképzésen át a képzési formáknak, átképzési rendszereknek biztosítaniuk kell az **idegennyelv-tanulást, számítógépes ismeretek és készségfejlesztési technikák, vállalkozói ismeretek, projektmenedzsment ismeretek, pályázati és uniós ismeretek** elsajátításának és az **élethosszig tartó tanulás** lehetőségét. A mélyreható szakmai oktatás természetesen a felsőfokú képzési rendszerek feladata. Az európai fejlődési irányokkal összhangban, meghatározó szerepe lesz a jövőben az **élethosszig tartó tanulásnak, a kommunikációs rendszerek ismeretének és széleskörű alkalmazásának. Napjaink** dinamikusan fejlődő, globális **gazdasága** ugyanilyen **dinamikus, fejlődésre**, új ismeretek befogadására **képes munkaerőre tart igényt**. A gazdasági tér átalakulásának, fejlődésének megfelelően biztosítani kell az iskolarendszerű képzésben a jól konvertálható szakmák és szakismeretek oktatását, a felnőtt képzésben pedig az új technológiák alkalmazási készségét és a vállalkozói, valamint a speciális szakmai ismeretek elsajátítását kell szorgalmazni, mindezek megteremtéséhez szükség van az oktatás és a gazdasági szféra hatékony együttműködésére.

Ugyanakkor a természeti-környezeti nevelés és képzés fontosságát és szükségességét nem lehet eléggé hangsúlyozni: alapvető igény és kitörési pont a Konceptió által fölvetett környezeti-társadalmi konfliktus kezelése.

A minőségi oktatás a gazdasági hasznokon túl nagyban hozzájárul a társadalom fejlesztéséhez, a kultúra virágzásához és terjesztéséhez.

3.1.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** a megye lakossága
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** önkormányzatok, képzési, oktatási intézmények, közművelődési intézmények, munkaügyi központok, fejlesztési szervezetek, kamarák, könyvtárak, muzeális intézmények, közgyűjtemények, közművelődési intézmények
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** vállalkozások, civil szervezetek, (gazdasági) érdekképviselők

3.1.2. Részcélok kapcsolata

Az oktatás, képzés, szakképzés társadalmi-gazdasági elvárásoknak megfelelő fejlesztése folyamatos célkitűzés.

Célok:

- A szakképzési rendszer felülvizsgálata
- Az alapfokú oktatás színvonalának emelése

- A középfokú oktatási intézmények képzési struktúrájának felülvizsgálata (profiltisztítás)
- A képző szervezetek szerepének átgondolása
- célirányos képzéssel biztosítani a munkaerő-kereslet kielégítését
- A felsőoktatás, különösen a műszaki felsőoktatás erősítése
- A munkavállalók szakmai ismereteinek növelése
- A vállalkozások eredményesebbé válása
- Az esélyegyenlőség biztosítása az oktatáshoz való hozzájutásban
- EU ismeretek elsajátítása
- Élethosszig tartó tanulás
- Gyakorlati életben való eligazodás képességének átadása
- A jól konvertálható tudás
- A folyamatos képzés folytathatóságának biztosítása
- A távoktatás támogatása
- A természeti-környezeti nevelés és képzés támogatása

3.1.3. Területi megközelítés

Az oktatás, képzés, szakképzés fejlesztése horizontális célkitűzés. Gyakorlatban a fejlesztések az oktatási és szakképző intézmények helyén realizálódnak, elsősorban a városokban.

3.1.4. Intézményrendszer

- Képzési, oktatási intézmények
- József Attila Megyei Könyvtár és a megye közkönyvtárai
- Közgyűjtemények és közművelődési intézmények
- Kamarák
- Térségi Integrált Szakképző Központ (TISZK)
- Pedagógiai Szakszolgálati Intézmények
- TIT Megyei szervezete
- Oktatási vállalkozások

3.1.5. Hatások

Az oktatás, képzés, szakképzés fejlesztésének nincs közvetlen környezeti hatása, de a környezettudatos gondolkodásra nevelés hosszú távon pozitív hatással lehet környezetünk állapotára.

A képzett munkaerő a versenyképes gazdaság alapja. Jelenléte hozzájárul a fejlett technológiát alkalmazó, nagyobb hozzáadott értéket előállító vállalkozások létrejöttéhez, sokasodásához. Ennek köszönhetően egészségesebb gazdasági szerkezet jön létre, melyben nagyobb arányt képviselnek a magasabb szaktudást igénylő ágazatok, illetve megjelenik a K+F is. A kvalifikált munkaerő ezzel párhuzamosan a foglalkoztatottság növekedését, a munkanélküliség csökkenését is eredményezi. A növekvő keresetek által javul az életszínvonal.

A minőségi, korrekt oktatás hozzájárul a társadalmi kapcsolatok erősödéséhez, az egyetemes értékek elterjedéséhez. Az esélyegyenlőség kérdése az oktatáshoz és képzéshez való hozzájutásban nyilvánul meg.

3.2. Egészségügy és szociális ellátás fejlesztése

Az aktív korú népesség arányának csökkenése, az idősebb korosztályok bővülése új kihívásokat állít mind a két szakterület elé. Természetesen az egészség legtágabb értelmezése szerinti, hiánymentes (az alapvető szükségleteket biztosító) életminőség életkortól függetlenül alanyi joga minden, a megye területén élő polgárnak. Eltérő fejlesztési igényeket támasztanak a városi típusú szegénység, szegényedés, deviancia jelenségei, illetve a kistelepülések gyakran izolációból adódó problémái. Az egészségügyi ellátás terén is aktuálisak az elérhetőség, az ellátás-biztonság, az esélyegyenlőség kérdései.

3.2.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** a megye lakossága
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** önkormányzatok, egészségügyi és szociális intézmények, egyházi és alapítványi fenntartók
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** vállalkozások, civil szervezetek

3.2.2. Részcélok kapcsolata

Az egészségügyi és egyes szociális intézményrendszereket érintő átalakítások már a tervezési időszak elején változásokat generálnak. A megye területfejlesztési szereplői csak korlátozott ráhatással bírnak a tervezett reformokra, illetve azok végrehajtására. A cél egy hatékony, a polgárok szociális és egészség-biztonságát szolgáló rendszer kiépülése.

Részcélok:

- Az egészségi állapot megőrzésének, a betegségek megelőzésének, az egészségkárosító hatások csökkentésének előtérbe helyezése az élet valamennyi területén
- Az egészségügyi ellátás fejlesztése
- Szociális alapellátás bővítése
- Az egészségügyi ellátó intézmények fejlesztése, korszerűsítése
- A szociális ellátás intézményrendszerének fejlesztése
- Az egészségügy finanszírozási rendszerének átalakítása

3.2.3. Területi megközelítés

Az egészségügyi, ill. szociális alapellátás fejlesztése horizontális célkitűzés. A szakellátások rendszere területi elvek szerint (pl. lakosságszám, elérhetőség) szerveződik.

3.2.4. Intézményrendszer

- Egészségügyi és szociális intézmények (beleértve az alapellátást is)
- Kamarák (orvosi, szakápolói, gyógyszerész)
- Betegjogi és más civil szervezetek
- Regionális Egészségügyi Tanács, területi módszertani szervezetek

3.2.5. Hatások

A kevésszámú közvetlen környezeti hatás (pl. egészségügyi hulladékok kezelése) mellett lényegesebb a kedvezőtlen környezeti változások egészségre ártalmas volta – az egészség-megőrzés egyik leghatékonyabb eszköze tehát a környezeti ártalmak mérséklése legyen!

Az egészséges munkaerő a versenyképes gazdaság alapja. A növekvő keresetek által ugyanakkor javulhat az életszínvonal, amely az egészségtudatosság fokozásával együtt járva tartósabb munkaképességet, teljesebb és hosszabb életet eredményezhet.

A gazdaság eredményei biztosíthatják a versenyből kiszoruló és más eltartotti csoportok szociális biztonságának, egészség-megőrzésének a feltételeit is.

3.3. Foglalkoztatottság növelése

Általánosságban elmondható, hogy Komárom-Esztergom megye fejlődésének dinamizmusa, a külföldi működő tőke egyre növekvő aránya, a legtöbb kistérség munkaképes lakosságának elérhető távolságban nyújt munkalehetőséget.

A **munkaerő versenyképessége**, képzettsége, mobilitása azonban jelentősen meghatározza a munkavállalók elhelyezkedési esélyeit.

A foglalkoztatási helyzet azonban folyton változik a gazdasági fejlődés hullámvázaitól függően. A kisebb-nagyobb mértékű munkanélküliség és annak hullámvázása elkerülhetetlenül része a piacgazdasági folyamatoknak, a negatív kilengések kezelésére, hatásuk mérséklésére fel kell készülni.

A foglalkoztatottság növelésének kérdése szorosan összefügg a 3.1; 3.6. és 3.7. fejezetekkel.

3.3.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** aktív korú lakosság
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** vállalkozások, önkormányzatok, munkaügyi központok, fejlesztési szervezetek, kamarák
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** vállalkozások, civil szervezetek, intézmények, (gazdasági) érdekképviselők

3.3.2. Részcélok kapcsolata

A magas foglalkoztatottsági arány folyamatos cél. Ennek feltétele a kereslettel összhangban lévő szakmák oktatása, szakképzések, átképzések támogatása, amint az, az oktatásról szóló intézkedésben már említésre került.

Célok:

- Új munkahelyek teremtése a többi intézkedéssel összhangban (munkahelyek létrehozása főként a non-produktív ágazatokban – például az erdőgazdálkodás és a turizmus területén)
- Meglévő munkahelyek megőrzése
- Távmunka, részmunkaidős foglalkoztatás támogatása
- A pályakezdekők munkába állásának segítése
- Az idősebb korosztályok foglalkoztatásának elősegítése
- Megváltozott munkaképességű és fogyatékos emberek foglalkoztatásának támogatása
- Az esélyegyenlőség megteremtése a munkaerőpiacon

3.3.3. Területi megközelítés

A foglalkoztatottság magas szinten tartása horizontális célkitűzés. A munkanélküliség csökkentésére tett intézkedések elsősorban a hátrányos helyzetű kistérségekben támogatandók, hogy lehetővé váljon helyi munkavállalás, csökkenjen az elvándorlás és ezáltal a fejlettségbeli különbség ne nőjön tovább az egyes térségek között.

3.3.4. Intézményrendszer

- Munkaügyi Központok
- Fejlesztési szervezetek
- Kamarák
- Gazdasági intézmények
- Közigazgatási intézmények

3.3.5. Hatások

A foglalkoztatottság növekedésének nincsenek közvetlen környezeti hatásai.

A foglalkoztatottság növekedése az életszínvonal és a fogyasztás növekedését eredményezi. A fogyasztás növekedése tovább élénkítheti a gazdaságot.

A növekvő foglalkoztatással javul a lakosság anyagi helyzete, ami emeli az életszínvonalat, csökken a szegénység. A munkához jutás, illetve annak reális esélye újra célt és értelmet adhat a tartós munkanélküliség terhével küzdőknek. Mérséklődnek a munkanélküliséggel együtt járó pszichés és egyéb egészségügyi panaszok is.

3.4. A kulturális örökség és a hagyományok őrzése, kulturális fejlesztések

Komárom-Esztergom megye a magyar államiság „bölcsője”, ennek megfelelően kulturális értékeink, hagyományaink őrzik a – római előzmények utáni – Duna-melléki sorsfordulók megannyi „lenyomatát”. A nemzeti kulturális örökség ápolása mellett a kortárs művészeti alkotások létrejöttének biztosítása és a legtágabban értelmezett közművelődés, e szakterületek fejlesztései is részét képezik fejlesztési koncepciónknak.

3.4.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** a művelődési igényű lakosság, a gyerekkorúaktól a szépkorúakig
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** önkormányzatok, nemzetiségi önkormányzatok, kistérségi társulások, megyei területfejlesztési tanács; közművelődési intézmények, közgyűjtemények; magán- és egyházi gyűjtemények, bemutatóhelyek; önkormányzati, egyházi és civil intézmény-fenntartók stb.
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** vállalkozások, civil szervezetek

3.4.2. Részcélok kapcsolata

A kulturális örökség, kulturális javak és a hagyományok őrzése folyamatos cél, hiszen a tudás, tapasztalat, hagyomány átadásának megszakadása a szellemi javak esetében magának az értéknek az elvesztését jelentené. A tárgyiasult kulturális örökség is meglehetősen sérülékeny; profi és elkötelezett szakember-állományt feltételez folyamatosan bemutatható és/vagy kutatható állapotban tartásuk. Az új művészeti alkotások létrejöttének ösztönzése, valamint az amatőr művészeti tevékenység támogatása ugyancsak folyamatos feladat; ütemezni a nagyobb tárgyeszköz-fejlesztéseket (pl. az ingatlan-beruházásokat) lehet. Leginkább e szakterület hasznosítja a megye értékes építészeti örökségét; az ezek jó karban tartására fordítandó összegek tehát „duplán” hasznosulnak.

Részcélok:

- Értékrend-formálás
- A kulturális értékek hatékonyabb terjesztése
- Új művészeti alkotások létrejöttének ösztönzése, valamint az amatőr művészeti tevékenység támogatása
- A megye kulturális értékeinek fejlesztése
- A kulturális szolgáltatások komplexé tétele

3.4.3. Területi megközelítés

A kulturális örökség, kulturális javak és a hagyományok őrzése horizontális célkitűzés; a kulturális fejlesztéseket pedig a szerint csoportosíthatjuk, hogy helyi igényt kielégítő

(szűkebb közösségi) projektről vagy tágabb (kistérségi, megyei, nagyobb térségi) fejlesztésről van-e szó, hatását és célcsoportját tekintve.

3.4.4. Intézményrendszer

- Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus; Hagyományok Háza
- Közép-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács és Közkincs Bizottsága
- Önkormányzatok, egyházak és más intézmény-fenntartók
- Állami intézmények (pl. MNM), intézmény-fenntartók (pl. KvVM)
- NCA és szakkollégiumai
- Megyei Múzeum és Megyei Levéltár
- Keresztény Múzeum
- Nemzetiségi Önkormányzatok
- A megyében működő közgyűjteményi (muzeális, könyvtári, levéltári) és közművelődési intézmények
- Művelődési központok és kulturális, közművelődési célú vállalkozások, kht-k
- Közművelődési civil szervezetek, hagyományápoló egyesületek

3.4.5. Hatások

A kulturális örökség, kulturális javak és a hagyományok őrzésének, ill. a kulturális fejlesztéseknek szinte minden esetben pozitívak a környezeti hatásai. A megerősödő identitású lakosság a természeti és épített örökségünket is a „gazda” szemével fogja óvni, megbecsülni.

Sokrétű a kapcsolat a gazdaság, ill. a kulturális örökség, kulturális javak és a hagyományok őrzése, a kulturális fejlesztések között. Forrást utóbbiakra nyilvánvalóan csak a helyi, a hazai vagy az EU-s gazdaság teremthet; az általános és a szakmai kultúra nélkül azonban esély sincs versenyképes gazdaságot teremteni. A befektetések vonzása terén is előkelő szerepe van a település és térsége közművelődési kínálatának, a kulturális közélet meglétének vagy hiányának. Tudunk példát közvetlen kapcsolódásra is (pl. beruházások előtti régészet).

Az életminőséghez, a hiánymentes élethez hozzá tartozik a gyökereit, identitását kereső (majd megőrző) polgári lét és tudat. Ez minden társadalmi csoportra nézve igaz, sőt gyakran a hátrányokkal (anyagi, egészségi vagy más típusúakkal) együtt élők körében még intenzívebb a művelődés és a művészeti tevékenység iránti vágy, a közgyűjtemények megismerésére való törekvés. „Akadálymentes” muzeális intézmények, könyvtárak és más közművelődési intézmények szolgálhatják ki a sajátos igényű célcsoportokat.

3.5. Ifjúsági- és sportcélú fejlesztések

Az ifjúság védelme, a felnövekvő új nemzedék megóvása, oktatása, nevelése mindig is a társadalom legfontosabb feladatai közé tartozott. Ennek legjobb módja, ha a fiatalok számára vonzó alternatívákat mutatunk a céltalanság, a semmittevés és az önpusztítás ellenében. Ilyen

alternatívát jelenthetnek a közösségi tevékenységek, művészeti és különböző oktatások és tanfolyamok, illetve a rendszeres sporttevékenység.

Az Európai Sport Charta megfogalmazása szerint sport minden olyan fizikai tevékenység, amely esetenként vagy szervezett formában a fizikai és szellemi erőnlét fejlesztését szolgálja, társadalmi kapcsolatok teremtése vagy különböző szintű versenyeken elérendő eredmények céljából. A Charta a lehető legtágabban értelmezi a sport fogalmát, amely megítélésünk szerint helyes. A sport sajátos funkciói révén eszköz lehet számos társadalmi-gazdasági cél eléréséhez, illetve kapcsolódik azok területeihez. Tudományos kutatások eredményei alapján kijelenthető, hogy a sport életünk elidegeníthetetlen tevékenysége, amely támogatásra érdemes, támogatásra szorul, hiszen átfogó eszközként hatékony megoldásokat kínál a modern társadalom negatív hatásainak ellensúlyozására, kiküszöbölésére. Ideális esetben a sport hasznos funkciókat tölthet be: fontos szerepet játszik a fizikai és mentális egészség megőrzésében, az egészségtudatos magatartás kialakításában, életvezetési technikák és módszerek közvetítője, a nevelés eszköze, mely játékos formában, komolyabb „tét” és veszteség nélkül megoldási készletekkel vérteti fel az ifjúságot; lehetőséget nyújt az egyén önmegvalósítására; lényeges szerepet tölt be a családi és társadalmi kötelek erősítésében, kulturált szórakozási lehetőséget biztosít, pihenést, örömforrást és élvezetet nyújtó hasznos időtöltés; nemzetközi eredményei hozzájárulnak a nemzeti önbecsüléshez és büszkeséghez; a sport példaképet állít a fiatalok elé; gyakorlati eszköze lehet a hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatásának. Sajnálatos tény, hogy Magyarországon jelenleg a sport nem, vagy csak kis részben képes betölteni az ideális esetben megvalósuló szerepeit.

3.5.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** a megye ifjúsága és a sportolást igénylő lakosság
- **Kedvezményezettek, közreműködők.** önkormányzatok, kistérségi társulások, megyei területfejlesztési tanács; közművelődési intézmények, közgyűjtemények; magán- és egyházi gyűjtemények, bemutatóhelyek; önkormányzati, egyházi és civil intézményfenntartók stb., sportegyesületek, nevelési- és oktatási intézmények
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** vállalkozások, civil szervezetek

3.5.2. Részcélok kapcsolata

- A mozgás, a sport népszerűsítése a lakosság körében, kiváltképp a fiataloknál
- Az aktív és egészséges életmódra való nevelés támogatása
- Szabadidős, közösségi programok szervezése (kulturális, sport) az oktatási intézmények, a művelődési intézmények és a (sport)egyesületek együttműködésével
- Sportolásra, szabadidő tevékenységekre, közösségi programokra alkalmas területek (parkok, sportpályák, kerékpárút, turistautak stb.), helyiségek létrehozása, karban tartása
- A drogprevenció támogatása, az alkoholfogyasztás és dohányzás visszaszorítása, ezen termékek árusítására vonatkozó szabályok betartásának szigorúbb ellenőrzése

3.5.3. Területi megközelítés

Az ifjúságpolitika, az ifjúságvédelem, valamint a sportolás népszerűsítése, fejlesztése horizontális célkitűzés, annak ellenére is, hogy az egyes létesítmények, sportolási, szórakozási vagy művelődési lehetőségek olykor csak a térnek adott pontján állnak rendelkezésre. Fontos, hogy ezen lehetőségek magas színvonalon valósuljanak meg és minél nagyobb társadalmi réteg számára váljanak vonzóvá és egyben elérhetővé.

3.5.4. Intézményrendszer

- Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium Sport Szakállamtitkársága
- Egészségügyi Minisztérium
- Sportági szakszövetségei
- Egyéb sportszövetségek
- Egyesületek, szakosztályok
- Fogyatékosügyi (sport)szervezetek
- Önkormányzatok, egyházak és más intézményfenntartók
- Közművelődési intézmények
- Sportlétesítmények üzemeltetői
- Oktatási és nevelő intézmények
- A megyében működő közgyűjteményi (muzeális, könyvtári, levéltári) és közművelődési intézmények

3.5.5. Hatások

A programok sikeressége esetén a fiatalok egyre nagyobb része tölt(het)i el szabadidejét hasznosan, melynek során mind szellemi, mind fizikai, mind viselkedési szempontból fejlődnek és válnak a társadalom hasznos tagjává. A közösségben végzett művészeti vagy sport tevékenység a szocializációs folyamatokra is pozitív hatással van. Az egészségi állapotra gyakorolt hatásnál áttételesebb, ám kétségtelenül létező az az összekovácsoló szerep, amelyet a sport ideális esetben a társadalom fő közösségeinek, a családi, baráti és munkahelyi közösségeknek az életében, a kapcsolatok javításában, valamint a társadalmi kohézió elősegítésében betölthet.

3.6. A nemzetiségi hagyományok, értékek érvényesítése

Komárom-Esztergom megye viharos történeti múltjából adódóan, azaz ezer éve az európai történések egyik „főútván” való fekvéséből következően, a magyar népesség mellett a korai időktől megjelentek a különböző „vendégnépek”. Nagyobb arányúvá a török pusztítások utáni újjátelepülések, -telepítések idején vált ez a folyamat: döntően német és szlovák telepesfalvak keletkeztek ekkor, kivétel nélkül középkori magyar helységek területén. Néhány esetben a többségi nemzettel együttélésben, másutt (főleg aprófalvak esetében) homogén településként.

Bár a 2. világháború utáni csehszlovák-magyar „lakosságcsere” és a magukat németeknek vallók erőszakos (de nem mindenütt teljes körű) kitelepítése sokat ártott a nemzetiségi anyanyelv és hagyományok ápolásának, a fiatalabb generációk részére történő átadásának, azért a megye – elsősorban hegyvidéki – kistelepüléseiben újra kibontakoztak a nemzetiségi értékek megőrzését, ápolását, átörökítését célzó törekvések. A cigány lakosság kulturális önszerveződése is elmélyült; egy-két településen pedig a lengyel, a görög vagy más honos kisebbség szerveződik önkormányzatokat, civil szervezeteket létrehozva. Az ún. nem honos kisebbségek közül sajátos kultúrájukkal, szolgáltatásaikkal jelen vannak a megye életében a kínaiak; ill. a megye területén számos japán cég telephelyet talált, anyaországi szakembereik köztünk élnek. Új és régi polgártársaink a többségi nemzettel közös kultúrát, amint a múltban is, gazdagítják.

3.6.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** a nemzetiségi lakosság, ill. a többségi nemzet ez iránt fogékony része
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** önkormányzatok, nemzetiségi önkormányzatok, kistérségi társulások, megyei területfejlesztési tanács; nemzetiségi közművelődési intézmények, közgyűjtemények, magán- és egyházi gyűjtemények, bemutatóhelyek stb.
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** vállalkozások, civil szervezetek

3.6.2. Részcélok kapcsolata

A nemzetiségi örökség és hagyományok őrzése folyamatos cél, hiszen a nyelvmegőrzés a tudás, az élő hagyományok átadásának megszakadása e szellemi javak esetében magának az értéknek az elvesztését jelentené. A tárgyasult kulturális örökség is meglehetősen sérülékeny és hiányos; elhivatott szakember-állományt feltételez bemutatható és/vagy kutatható állapotban tartásuk. Leginkább e funkciók hasznosítják a megye értékes nemzetiségi építészeti örökségét; az ezek jó karban tartására fordítandó összegek tehát „duplán” hasznosulnak.

Részcélok:

- A tárgyasult kulturális örökség felmérése
- Nyelvmegőrzés támogatása
- A tárgyasult kulturális örökség fenntartása

3.6.3. Területi megközelítés

A nemzetiségi kulturális örökség és a hagyományok őrzése a nemzetiségi településekre fókuszáló célkitűzés; a kulturális projektjeik pedig sokszor a városokban (Tatabánya esetében az ún. történelmi városrészekben) valósulnak meg.

3.6.4. Intézményrendszer

- Országos és helyi kisebbségi önkormányzatok
- Megyei és (az érintett) települési önkormányzatok
- Közép-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács
- Közgyűjtemények (pl.: Megyei Múzeum, Megyei Levéltár)
- Egyházak, alapítványi és más nemzetiségi intézmény-fenntartók
- NCA és szakkollégiumai
- Nemzetiségi közművelődési civil szervezetek, hagyományápoló egyesületek

3.6.5. Hatások

A nemzetiségi kulturális örökség és a hagyományok őrzésének, ill. fejlesztésének szinte minden esetben pozitívak a környezeti hatásai. A megerősödő identitású lakosság a természeti és épített örökséget is a „gazda” szemével fogja óvni, megbecsülni.

Sokrétű a kapcsolat a gazdaság, ill. a kulturális örökség, kulturális javak és a hagyományok őrzése (ezen belül a nemzetiségi kulturális értékörzés) között. Forrást utóbbiakra nyilvánvalóan csak a helyi, a hazai vagy az anyaországi gazdaság teremthet; az általános és a település(rész)re jellemző nemzetiségi kultúra magas fokú ápolása azonban jótékony hatást gyakorol a befektetések (különösen az anyaországból ill. a nyelvterületről érkezők) ösztönzésére.

Az életminőséghez, a hiánymentes élethez hozzá tartozik a gyökereit, identitását kereső (majd megőrző) nemzetiségi polgári lét és tudat. Ez minden társadalmi csoportra nézve igaz, sőt a kisebbségi létben élők körében még intenzívebb a gyökerek, a hagyomány kutatása, a sajátos értékeknek (a történelmi traumák leküzdésével) a felmutatása.

3.7. A társadalmi aktivitás növelése

A társadalmi párbeszéd intézményrendszerének nélkülözhetetlen eleme az aktív és öntudatos állampolgárok által létrehozott erős civil szektor. A társadalmi aktivitás növelésének célja, hogy a civil szektor hatékonyabban vegyen részt a térség életét befolyásoló döntéshozatalban, valamint a közjó szolgálatában.

A civil szervezetek feladata kizárólag és közvetlenül a közösség támogatása, a közcélok megvalósítása, melynek középpontjában a humán szolgáltatások és egyéb közhasznú feladatok ellátása áll. Kezdeményezőként, szolgáltatóként, finanszírozóként vagy nyomásgyakorló csoportként szinte minden közzolgáltatás kialakulásához aktívan hozzájárulnak.

3.7.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** civil szervezetek, érdekképviselői szervezetek, kamarák

- **Kedvezményezettek, közreműködők:** állampolgárok, önkormányzatok, kistérségi társulások, mikro-, kis és középvállalkozások, civil tanácsok, helyi civil társulások
- **Egyéb a program végrehajtásában résztvevők:** kulturális, oktatási, sport, környezetvédelmi stb. intézmények,

3.7.2. Részcélok kapcsolata

A társadalmi aktivitás növelése folyamatos célkitűzés.

A társadalmi aktivitás növelésének eszközei:

- Rendszeres, folyamatos lakossági tájékoztatás
- Képviseleti, érdekeltségi rendszerek működtetése
- Civil szerveződések támogatása
- Nemzetiségi, kisebbségi hagyományőrző szervezetek létrehozásának támogatása
- Önkormányzatok és a civil szervezetek közötti kapcsolatok erősítése
- Különböző érdeklődésű és különböző helyzetben lévő társadalmi csoportok támogatása
- A civil szféra támogatása, a civil társadalom fejlesztése
- Közösségfejlesztés
- Kulturális hagyományok őrzése, kultúra fejlesztése

3.7.3. Területi megközelítés

A társadalmi aktivitás növelése horizontális célkitűzés, de fokozottan érvényes a falvakra, ahol az aktivitás alacsonyabb, mint a városokban.

3.7.4. Intézményrendszer

- Önkormányzatok
- Területfejlesztési tanácsok
- NCA Közép-dunántúli Regionális Kollégiuma
- United Way Vértes Vidéke Alapítvány

3.7.5. Hatások

A társadalmi aktivitás növekedése következtében a környezettudatosságot elősegítő valamint a környezetvédelem területén működő szervezetek is megerősödnek az e téren erősödő társadalmi kontroll, illetve a környezettudatos életmód elterjedése hozzájárul a környezetterhelés csökkentéséhez.

Az erősödő civil szervezetek új munkahelyeket teremtenek, nő a foglalkoztatottak száma ezen intézményeknél. Az oktatást, az innovációt, a technológiai transfert, a vállalkozásokat segítő szervezetek ezáltal még nagyobb hatékonysággal tudják végezni a tevékenységüket, tehát az intézkedés hatása sokszorozódik.

A szociális területen működő szervezetek eredményesebben tudnak segíteni a rászorultakon, aminek eredménye, hogy kevesebben szorulnak a társadalom periferiájára, támogatottakból aktív munkavállalóvá válnak.

A közszolgáltatások területén működő szervezetek hozzájárulnak az esélyegyenlőség megteremtéséhez. Az aktívabb szervezetek több segítséget tudnak nyújtani a fogyatékkal élőknek, speciális képzési programok lehetőséget adnak a roma származásúak képzettségének növeléséhez és ezáltal a munkához jutásukat segítik. Az 50 év felettiek átképzésével megteremtődik az esélyük a munka világába való visszailleszkedésükhöz. Az erősödő társadalmi aktivitás hozzásegít a polgári és állampolgári magatartás erősödéséhez, a demokratikus jogállam megteremtéséhez.

3.8. Társadalmi befogadást támogató fejlesztések

A társadalmi befogadást támogató fejlesztések célja a hátrányos helyzetűek szocializációjának, esélyegyenlőségük biztosításának az elősegítése. Ezáltal mérséklődnek az életminőségbeli különbségek, javul a társadalom periferiáin élők helyzete.

3.8.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** hajléktalanok, fogyatékkal élők, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, a munkaerőpiacról kiszorult 40 év feletti nők és férfiak
- **Kedvezményezettek:** szociális és egészségügyi szervezetek, civil szervezetek, oktatási intézmények, önkormányzatok, kistérségek, alapítványok
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:**

3.8.2. Részcélok kapcsolata

A társadalmi befogadást támogató fejlesztések folyamatos célkitűzést jelentenek.

A társadalmi befogadást támogató fejlesztések eszközei:

- Fogyatékkal élők
 - munkalehetőség biztosítása számukra,
 - közintézmények akadálymentesítése,
 - otthoni gondozásuk támogatása,
 - távmunka lehetőségének támoatása
- Hajléktalanok
 - otthonteremtő programok, munkához jutás segítése (elnéptelenedő falvak benépesítése, helyi munkavégzés biztosítása)
 - korszerűbb hajléktalan ellátás
- Hátrányos helyzetű népcsoportok
 - a munkaerőpiac számára igényelt szakmákra való képzés nappali oktatási rendszerben,

- a felnőttképzés vonzóvá tétele, pozitív példák,
- a szegregálódás megakadályozása.
- A munkaerőpiacról kiszorult 50 év felettiek visszavezetése a munka világába
 - átképző programok,
 - idegen nyelvek oktatásának támogatása.
 - Távmunka lehetőségének támogatása

3.8.3. Területi megközelítés

A társadalmi befogadást segítő fejlesztések támogatása horizontális cél, egyaránt szükséges minden településen. Megnyilvánulási formái ugyan különbözők falun és városon, de mindenhol jelen van.

3.8.4. Intézményrendszer

- Önkormányzatok
- Szociális és egészségügyi ellátó intézmények
- Oktatási intézmények
- Humán és szociális ellátást, valamint oktatást végző civil szervezetek
- Alapítványok

3.8.5. Hatások

A társadalom periferiáján élők lakáskörülményei, életviteli szokásaik sem egészségügyi, sem szociális, sem környezetvédelmi szempontból nem megfelelőek. Felzárkóztatásuk révén megszűnhetnek, vagy legalábbis mérséklődhetnek ezek a hatások.

A társadalmi befogadást támogató fejlesztések révén új, a fogyatékkal élőket foglalkoztató munkahelyek jönnek létre, javul a roma népesség képzettségi szintje, ezáltal a munkához jutás esélye. A hajléktalanokat segítő programok megteremtik számukra az otthonteremtés esélyét, amely egyúttal az újra munkába állásuknak is feltétele.

A társadalmi befogadást támogató fejlesztések hatására megállítható a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok leszakadása. Életminőségük javításával, az önálló élet megteremtésének lehetőségével, speciális munkalehetőség biztosításával teljesebbé válhat a fogyatékkal élők élete, s kevésbé érzékelik a kiszolgáltatottságot.

A hajléktalanok számára a lakóhely biztosítása az alapvető, mivel ez teremt alapot a munkavállalásukhoz és egyáltalán a normális emberi élethez.

Az idősebb férfiak és nők átképzésével növekszik a munkába állásuk esélye. Mérséklődnek a munkahely elvesztése kapcsán megjelenő pszichés és egyéb egészségügyi panaszai is.

4.1. Közlekedésfejlesztés – a fizikai elérhetőség javítása:

Komárom-Esztergom megye az európai jelentőségű Bécs-Budapest közlekedési tengely révén elvileg nagyon kedvező közlekedési helyzetben van. Ez azonban csak egy keskeny sávra, sőt annak is csak néhány pontjára igaz. Ahhoz, hogy a megye életminőségének javítása, a fenntartható és szolidáris fejlődés megvalósuljon, a közlekedés fejlesztése, illetve a fizikai elérhetőség javítása, elengedhetetlen feladat.

A közlekedésfejlesztés célja a fizikai elérhetőség javítása és ennek eszközei a gyorsforgalmi utak építése, a meglévők fejlesztése, a megyén keresztül haladó autópályán új csomópontok létesítése, a megye észak-déli kapcsolatainak javítása, a megyei települések kedvezőbb megközelítési lehetőségeinek kiépítése, azon zsáktelepüléseknél, ahol ez a fejlődés érdekében indokolt, zsák jellegének megszüntetése, a kerékpárút hálózat továbbépítése. Kiemelkedően fontos a Duna hajózhatóságának növelése, a Duna menti kerékpárút-hálózat kialakítása. Jelentős célkitűzés a közúthálózat tengelyterhelésének növelése, valamint a balesetveszélyes útszakaszok korszerűsítése. Fontos cél a Duna-hidak megépítése, valamint a térségi jelentőségű logisztikai központok megközelíthetőségének javítása. Igen fontos célkitűzés a közösségi közlekedés fejlesztése, annak a Budapest elővárosi vasúttal történő összehangolása, az elővárosi közlekedés és kapcsolódó infrastruktúrájának megteremtése. (P+R)

4.1.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** a megye lakossága
- **Kedvezményezettek:** országos közútkezelők, települési önkormányzatok, Megyei Önkormányzat, kistérségi társulások, Megyei Területfejlesztési Tanács, Regionális Fejlesztési Tanács, MÁV, VOLÁN
- **Közreműködőként:** engedélyező hatóságok, szakhatóságok, közműkezelők, MÁV, VOLÁN társaságok
- **Egyéb, a program végrehajtásában közreműködők:** kamarák, civil szervezetek

4.1.2. Részcélok kapcsolata

A közlekedésfejlesztés folyamatos célkitűzés.

- **Közúthálózat fejlesztés** a megye külső kapcsolatrendszerének javítására, észak-déli irányban, valamint azon zsáktelepülések elérhetőségének javítása, amelyek fejlődését ez elősegíti
 - o 10. sz. főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése és összekapcsolása az M0 körgyűrűn keresztül az M6 gyorsforgalmi úttal, valamint a körgyűrű és az új esztergomi Duna híd kapcsolatának megteremtése. Ez az irány egyben az interregionális V/c Helsinki folyosó.
 - o M81 gyorsforgalmi út: M7 Székesfehérvár térsége - Mór - Kisbér - Komárom - Új Duna-híd - (Szlovákia)
- **Az országos főút- és mellékút-hálózati elemek javasolt korrekciója:**

Települési elkerülő utak kiépítése:

1. sz. főút:

Vértesszőlős, Tata, elkerülő szakasz kiépítése Tatabánya Újváros-autópálya csomópont átépítésével,
Almásfüzitő, Komárom településeket elkerülő szakaszai

10.sz. főút:

Tokod, Tát, Nyergesújfalú elkerülő szakaszai (A Nemzeti Közlekedési Hatóság jelenleg nem tartja indokoltnak, a fejlesztés előkészítésével azonban célszerű foglalkozni)

11.sz. főút:

Dömös, Pilismarót elkerülő szakaszai

81.sz. főút:

Kisbér elkerülő szakasza

8119 jelű önkormányzati út:

Környe északi elkerülő szakasza

Az Önkormányzat által tervezett Tatabánya déli tehermentesítő út kiépítése, az 1.sz főút és a 8135 sz. összekötő út között, és ennek továbbépítése a 8119 sz. önkormányzati útig.

• **A főutak 11,5 t tengelyterhelésre történő megerősítése:**

a 81. sz. főút teljes megyei szakasza

a 10. sz. főút Tát - 1. sz. főút közötti szakasza

(2013 utáni feladat, addig nincs központi pénzalap a KöZOP-ban)

• Azon **zsáktelepüléseknél**, ahol ez a fejlődés érdekében indokolt, a zsák jelleg megszüntetése

Várgesztes - Vértessomló 8119. jelű összekötő útra kikötése,

Dunaszentmiklós és a 10 sz. főút közötti útszakasz korszerűsítése

Bakonyszentkirály - Réde 8217. jelű összekötő út kiépítése

• A kistérségi viszonylatokban a központi település és a vonzáskörzeti települések között az eljutási idők csökkentése,

• A Megye székhelyek közötti kedvezőbb szolgáltatási színvonalú közúti kapcsolat megteremtése

• A megyehatár menti települések közlekedési helyzetének javítása, különös tekintettel a Bakony térségére,

• A megyében élők életminőségének növelése a közúti kapcsolatok számának és minőségének növelésével. Ezek lehetnek országos mellékutak és önkormányzati tulajdonú fő-és gyűjtőutak.

• Az önkormányzati utak fejlesztése, a városokon belüli szerkezeti hiányosságok pótlásával

• **Autópálya-fejlesztés**

Mocsai csomópont kiépítése

Nagyegyházi csomópont

Tatabányai csomópont átépítése

- Nemzeti út-korszerűsítési program

- **A Duna Program megyei elemeinek megvalósítása**

-A Duna az európai vízi út rendszernek meghatározó része, a Duna - Majna - Rajna vízi út a VII. számú Transz-Európai Közlekedési Folyosó részét képezi. Dunai kikötők a megyében Komáromnál és Esztergomban vannak. Komáromnál a vízoldal optimális, ezért fejleszteni kell a hajózásban betöltött szerepét. A jelenlegi állapot módosításával, a teherkikötő nyugatabbra helyezésével egy új nagy személyhajó-kikötő alakítható ki, mely 110 m hosszú hajók fogadására is alkalmassá válna.

Esztergomot hetente 54 szálloda- és több kirándulóhajó érinti. A fejlesztési elképzelések szerint európai színvonalú nemzetközi hajókikötő épül a Prímás-sziget csúcsán, a volt kompikötő helyén. A sziget kis-dunai oldalán, a Bottyán híd és a sziget csúcsa között kultúralt megjelenésű kishajó-kikötő épül.

Esztergom és Párkány jobb kapcsolata érdekében a szénrakodó és a párkányi papírgyár között egy teherkomp kialakítása szükséges az új, megfelelő teherbírású Dunahíd kiépítéséig, mivel a Mária-Valéria hídon a két belváros védelme érdekében 3,5 tonnás súlykorlátozás van életben. Indokolja a komp kiépítését a Suzuki gyár Szlovákia irányú jelentős teherforgalma is. Esztergom és Párkány térségéből a szomszéd országban Komárom és Parassapuszta irányában indulnak a szállítmányok, melyek így 100 km-es kerülőt kényszerülnek megtenni. A teherkomp létesítése jelentős vonzerőt gyakorolhatna a nemzetközi áruszállításban érdekelt cégekre, illetve emellett indikátor szerepet tölthetne be egy új, teherforgalomra is alkalmas híd építésére.

Duna árvízvédelmi és hajóút-fejlesztési projekt keretében a Tát elkerülő II.ütem megépítése, amely egyben árvízvédelmi töltésként is funkcionál.

Kikötők fejlesztése (jacht, csónak), ökoturizmus fellendülése a megközelíthetőség javításával.

A folyó medrét alkalmassá kell tenni a hajózásra, a folyó melletti szervízutak mind a folyó karbantartását, mind a Duna menti kerékpárút kiépítését elősegíti.

- **A kerékpárút hálózat fejlesztése, és kiépítése**

- Duna menti kerékpárút megyére eső szakasza: (Szlovákia) - Rajka - Mosonmagyaróvár - Győr - Komárom - (Szlovákia) - Esztergom - Szentendre - Budapest - Horvátország - Szerbia és Montenegró,
- Bicske - Budapest megyére eső szakasza: Almásfüzitő – Tatabánya
- Győr - Bábolna - Tata - Tatabánya - Velencei tó - Budapest vonal a Váli medencén át az Alföldre,
- Komárom - Kisbér - Balaton
- Vértess kerékpárút: (Szlovákia) - Komárom - Tata - Gyermely - Zsámbék - Budapest
- Által-ér völgyi kerékpárút

- **Az autóbusz közlekedés fejlesztése és a közösségi közlekedés egymással való összehangolása**

Az autóbusz közlekedés és a vasúti közlekedés együtt, elválaszthatatlanul alkotja a közösségi közlekedés egészét (egyéb olyan marginális közlekedési módokkal, mint a komp közlekedés, helyi érdekű vasút stb.). Egy jól és hatékonyan működő közösségi közlekedési rendszerben mindegyik közlekedési ágnak megvan a maga szerepe, amivel az egészet erősíteni képes. Megítélésünk szerint a vasútnak két területen elvitathatatlan előnye van:

- a nagy távolságú utazásoknál (gyors, kényelmes, olcsó),
- egy meghatározott település nagyság felett a nagy forgalmú elővárosi utazásoknál (gyors, tehermentesíti a közúti hálózatot).

Az állam – mint ahogy az a Kormány 2010-ig szóló programjában is olvasható – a költségvetés tehermentesítésének eszközét is látja a vasúti személyszállítás versenyképességének fokozásában. Ez már egy kicsit erőltetett megállapításnak tűnik.

A vasúti és közúti szállítás összehangolása az egyik legfontosabb feladat, aminek meg kell teremteni az intézmény rendszerét is.

● **A Budapest elővárosi vasútvonalak fejlesztése**

- 🚦 Budapest –Esztergom
- 🚦 Budapest-Tatabánya-Oroszlány
- 🚦 Indokolt, hogy egyes járatok Oroszlány mellett Tatáig közlekedjenek.
- 🚦 Indokolt Budapest-Nyergesújfalu-Lábatlan elővárosi vasútfejlesztése

● **Vasúti fejlesztési igények**

Nagysebességű vasútvonal: A IV. számú Helsinki közlekedési folyosó új nyomvonalon valósul meg. A megyét érintő szakaszának nyomvonalvezetése elvi koncepcionális vonalként került át az Országos Területrendezési Tervből. Az egyeztetések alapján további változatok vizsgálata indokolt, mert a nyomvonal hosszú szakaszon természetvédelmi érdekeket sért és helyenként igen közel halad települések belterületéhez.

A nagytérségi közlekedési hálózathoz hiányzó **Győr-Kisbér vasútvonal** (amely része lenne a hazánk nagyvárosait összekötő gyűrűnek) kiépítése szerepel a Győr-Moson-Sopron megyei területfejlesztési és rendezési dokumentumok között, ezért javasoljuk, hogy a megyei koncepcióban is szerepeljen.

Budapest - Hegyeshalom nemzetközi törzshálózati fővonal korszerűsítése: Komárom térségében a terv a szükséges területet biztosítja. Ez részben a már jóváhagyott településrendezési tervek szerkezeti tervei alapján történt. A Bátorbágy-Tatabánya közötti szakasz rekonstrukciója szerepel a 20014-2020 közötti EU tervezési időszakában, mivel ez a szakasz az 1980-as években épült át.

Oroszlány - Móri vasútvonal kiépítése: Oroszlány és Tatabánya déli irányú vasúti kinyitása a regionális áru- és személyforgalomban hozhat jelentős előnyt, valamint lehetővé teszi az oroszlányi és a tatabányai kistérség kapcsolódását a Székesfehérvár - Mór innovációs övezethez.

Tatabánya és Székesfehérvár között jelenleg csak Budapesten keresztül, vagy komáromi átszállással biztosított a vasúti kapcsolat, amely a gazdaságfejlesztési igények és a régióépítés európai követelményei szempontjából egyaránt elfogadhatatlan.

Esztergom-Kertváros - Tokod - Almásfüzitő fővonal korszerűsítése és az átszállás nélküli kapcsolat biztosítása Esztergom és Tatabánya, illetve Komárom felé a Duna menti térség dinamizálása, munkaerő-piaci helyzetének javítása, a városok közép- és felsőfokú képzési intézményeinek elérhetősége, a Duna menti rekreáció, a víziturizmus fejlesztése, továbbá a 10-es sz. főút Duna menti szakaszának tehermentesítése érdekében. A fővonal áruszállító funkciója növekedni fog a jövőben, a Nyerges Ipari Park üzemelését követően.

4.1.3. Területi megközelítés

A közlekedésfejlesztés horizontális célkitűzés.

4.1.4. Intézményrendszer

- KKK (Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ)
- NIF Zrt. (Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.)
- KIKSZ (Közlekedésfejlesztési Integrált Közreműködő Szervezet)
- Magyar Közút Kht.
- Önkormányzatok
- Komárom Esztergom Megyei hét Kistérségi Társulás
- VÁTI
- NFÜ (Nemzeti Fejlesztési Ügynökség)
- KDRFÜ Középdunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség
- Vág-Duna Ipoly Eurorégió
- Duna Eurórégió
- ISTER Gránium Eurorégió
- Megyei Területfejlesztési Tanács
- Regionális Fejlesztési Tanács
- Kistérségi Fejlesztési Tanácsok

4.1.5. Hatások

A közlekedési ágazatok megfelelő fejlesztésével tudatos, környezeti terheket optimalizáló trendek indíthatók el (pl. a vasúti, kerékpáros, vízi közlekedés preferálása a közúttal szemben). A koncepció időtávján belül megerősödnek a fosszilis energiahordozók kiváltására irányuló kutatások, fejlesztések a közlekedési ágazatokat érintően is.

A gazdaságfejlesztés elengedhetetlen eszköze az infrastruktúra fejlesztése. A munkahelyteremtés, az elérhetőség, a befektetés ösztönzés a közlekedési ágazatok megfelelő fejlesztésével érhetőek el.

A közlekedési ágazatok megfelelő fejlesztése elősegíti az esélyegyenlőség megteremtését, a foglalkoztatás növelését, valamint a megyén belüli munkaerő-áramlást. Speciálisan a mozgásukban akadályozott, hátránnyal élőket szolgáló fejlesztések is tervbe vannak véve.

4.2. Virtuális elérhetőség fejlesztése - infokommunikáció

Az elmúlt évtized nagyon gyors IT technológiai fejlődést hozott, amely leegyszerűsítve a **kép, hang és adat átvitelének konvergenciájáról** szól. Az információ **erőforrássá** vált, amelynek menedzselése új eljárások, technológiák bevezetését, használatát jelenti. Az IKT eszközök használatának minősége a **versenyképesség meghatározójává** vált, mind a civil, mind az üzleti és állami, önkormányzati szektorban.

Az EU Információs Társadalomért felelős Főigazgatósága fogja össze a fő kutatási és politikai kezdeményezéseket annak érdekében, hogy elérhetővé váljon a „lisszaboni cél” vagyis, hogy az EU 2010-re a világ legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává váljon. Ennek az új stratégiája az **„i2010: Európai Információs Társadalom a növekedésért és foglalkoztatásért”** dokumentumban került megfogalmazásra.

A három fő prioritás:

- Az információs társadalom és a média nyílt és versenyképes belső piacának működését elősegítő Egységes Európai Információs Tér létrehozása
- Az információ- és kommunikációtechnológiai kutatás-fejlesztésre irányuló beruházás növelése
- Befogadó európai információs társadalom létrehozása

Az egyik kiemelt terület az **e-kormányzat fejlesztés**, amely ambiciózus célokat fogalmaz meg 2010-re, legfontosabb prioritásai az alábbiak:

- Az e-kormányzati szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára;
- A szolgáltatások hatékonyságának növelése;
- Az e-közbeszerzés megvalósítása;
- Biztonságos hozzáférés a szolgáltatásokhoz Európa-szerte;
- A részvétel erősítése és a demokratikus döntéshozatal.

Az e-kormányzás, az e-közigazgatás fejlesztése politikai prioritást élvez Európában, határozott piaci, civil társadalmi elvárásokkal.

A hazai feladatok megfogalmazására kerültek a „MITS Magyar Információs Társadalom Stratégia” (2003), a RITS „Regionális Információs Társadalom Stratégia” (Közép-Dunántúl 2005) és a helyi korábbi területfejlesztési dokumentumokban.

A **megyei szinten komoly fejlesztések folynak, vagy fejeződtek be**, a GVOP pályázaton nyert források támogatásával. Többek között:

- E-önkormányzati szolgáltatások és közigazgatási rendszerek kialakítása a kisbéri kistérségben,
- E-sztergom, az elektronikus szolgáltató önkormányzat programja,
- Adattár –Az önkormányzati adatvagyon másodlagos felhasználására Tatabányán,

- A szélessávú távközlési infrastruktúra bővítése kábeltelevíziós hálózaton keresztül (Ács, Bábolna, Nagyigmánd és Kisigmánd)
- E-gazdaság, e-kereskedelem ösztönzésére több térségi vállalkozásnak van, volt lehetősége integrált vállalatirányítási rendszer bevezetésére,
- EU Megfelelési Pont működik a Modern Üzleti Tudományok Főiskoláján

Fő cél: a mindenki számára elérhető Internet, helyi tartalommal, szolgáltatásokkal, a térségi tudásra építkezve.

Részcélok:

- a) Minden település legyen széles sávon elérhető;
- b) E-közigazgatás, E-önkormányzat fejlesztés;
- c) Gazdag helyi tartalom, az elérhetőség, esélyegyenlőség biztosítása;
- d) Rendszerek, alkalmazások együttműködése átjárhatósága;
- e) A helyi „tudás”, tevékenységek és eszközök fejlesztése, koordinálása.

4.2.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** Kistérségek, települések
- **Kedvezményezettek, közreműködők:** civil szervezetek, vállalkozások, önkormányzatok, levéltárak, könyvtárak, múzeumok, közművelődési intézmények
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** kivitelezők, rendszergazdák

4.2.2. Részcélok kapcsolata

A terület minden része mozgásban van. Nem egyszerű stratégiát találni. Az NFT I. keretéből megvalósított, a fent említett rendszerek tapasztalataira lehetne ugyanakkor támaszkodni. Az NFT II. tervezett programjai alapján a közigazgatási és önkormányzati folyamatok újjászervezése és IKT eszközökkel való támogatása valósul meg egyrészt, másrészt a hozzáférhetőség biztosítása a civil és a vállalkozói szektor részére. Az önkormányzatokat kiszolgáló ASP szolgáltatók jönnek létre. Az önkormányzati infrastruktúra fejlesztése a KDOP-n keresztül valósítható meg. Fontos az esélyegyenlőség szempontjainak figyelembe vétele, a közösségi hozzáférési pontok fejlesztése, mentori szolgáltatások kialakítása:

- A jelenleg rendelkezésre álló, eszköz és infrastruktúra rögzítése, a rendelkezésre álló tudással együtt;
- A várható központi fejlesztések megismerése, a helyi felhasználható tapasztalatok összegzése;
- Saját koncepció és program kialakítása

A GOP-tervezet, hátrányos helyzetű kistérségeknél az épülő infrastruktúrára és elérhető szolgáltatásokra az alábbi feltételeket határozza meg:

- A szolgáltatás hozzáférhetősége időben korlátozatlan;
- A végfelhasználói szolgáltatás, rendelkezésre állása egyéni előfizetőre vonatkoztatva havi szinten legalább 97 %;

- A szolgáltatáshoz való hozzáférést biztosító digitális előfizetői vonal, csatlakozási pont képes kell legyen legalább 2 Mbit/s sebességű duplex adatátvitelre;
- A szolgáltatás kereskedelmi ajánlatának díjcsomag választékában lennie kell egy olyan csomagnak is, amelyben az adatátvitel garantáltan legalább 256/64 kbit/s sebességű;
- 50%-os penetrációs szintre tervezett kapacitást biztosítani képes hálózat épüljön ki;
- Az infrastruktúra hozzáigazítható legyen a szolgáltatás ellátási területén jelentkező mindenkori keresleti igényekhez, ezen belül alkalmas legyen különösen az előfizetői hozzáférési pontok számának, továbbá az előfizetői szolgáltatás sávszélességének növelésére, azaz olyan hálózat fejlesztése támogatható, amely bővíthető, növekedési potenciálja fenntartható, a keresleti igényeknek megfelelően alakítható.

A fentieket kiindulásként elfogadva a megvalósítás ütemterve:

- A települések, térségek szélessávú elérhetőségének helyzete és lehetőségei c. dokumentum elkészítése (rövidtáv)
- A kiépítés koncepciójának, programjának kialakítása (beleértve a közösségi helyek fejlesztését is). Pályázati lehetőségek feltárása párhuzamosan.
- A megvalósítás ütemezése (2007-2013)

4.2.3. Területi megközelítés

A szélessávú elérésben a megye összes települése és kistérsége érintett. Községi helyek (kulturális, teleházak, könyvtárak, valamint a megyei levéltár) fejlesztésének támogatása fontos. Kulcskérdés (megyei szinten kellene megoldani) a képzés, felkészülés támogatása. A levéltár támogatása megkönnyítené és meggyorsítaná az adatszolgáltatást.

4.2.4. Intézményrendszer

- KEM Önkormányzat, Kistérségi tanácsok
- E-Magyarország pontok, teleházak, gazdaságfejlesztő szervezetek
- Komárom-Esztergom megyei Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
- Kamarák
- József Attila Megyei Könyvtár és a megye közkönyvtárai
- Komárom-Esztergom Megyei Levéltár
- Közművelődési Intézmények

4.2.5. Hatások

A fejlesztés környezeti terhelése minimalizálható, amennyiben összekapcsolható más fejlesztésekkel

A szélessávú hozzáférések, IKT fejlesztések a térségi versenyképességgel erős korrelációban vannak.

Az esélyegyenlőség megteremtését a közösségi helyek fejlesztése és a hozzájuk kapcsolódó mentori, képzési tevékenységek biztosíthatják. A foglalkoztatás növekedését is elősegíthetik.

4.3. Határmenti és régióközi együttműködések

Komárom-Esztergom megye a két előd-vármegye Duna-jobbparti területeiből szervezett közigazgatási egység, a legtermészetesebb kapcsolatokkal ezért a mai Dél-Szlovákiához (Észak-Komárom és Érsekújvár, ill. Párkány és Zselíz térsége) kötődik. A „történelem fő-utcáján” való ezer éves fekvése ugyanakkor a Buda(pest) – Bécs irányú kapcsolatokat is kitüntetetté tette a megye életében; a győri, pannonthalmi, szigetközi térségek felé, illetve a fővárosi agglomerációhoz (Zsámbéki medence, Pilis, Dunakanyar) a megye legalább egy-egy harmada vonzódik. A Tatabánya-Oroszlány-Tata városhármas pedig a mai régiós beosztás szerinti Közép-dunántúl tágabb magterületének a része, jó eséllyel kapcsolódhat a Székesfehérvár – Veszprém „pólustengely” programjaihoz. Hogy a Duna minél kevésbé legyen elválasztó akadály az elsőként írt kapcsolatokban, újabb nagykapacitású közlekedési átkelők létesítendőek; a Kelet-Nyugati irányú kapcsolatokat a dunai és a vele párhuzamosan futó közúti, vasúti és kerékpáros fejlesztések erősíthetik a gazdasági-társadalmi folyamatok mellett; végül a Székesfehérvár-Veszprém tengely, illetve a Zsámbéki medence megközelíthetőségét a hiányzó Észak-déli irányú közlekedési folyosók kiépítése szolgálhatná. Mind a határon belüli régióközi kapcsolat-építésben, mind a Szlovákiával együtt megvalósítandó fejlesztéseknél az interdiszciplinaritás és a többszektorúság (állami, önkormányzati, civil és gazdasági szereplők bevonása) segíthet. Erre jó példa a két Komárom erődrendszerének Világörökség-kandidálása vagy a Nyitra Kerületi Önkormányzat és a K-EMÖ 2003-ban kötött kulturális együttműködési programja. Erősíteni kell a szomszédos régiókkal való együttműködést. A Közép-magyarországi Régióval való együttműködés nélkül megoldhatatlanok a Dunakanyarral kapcsolatos feladatok, mivel a Vág-Duna-Ipoly Eurorégió önmagában nem képes ennek a feladatnak a megvalósítására. A (régió)határmenti térségek perifériális szerepbe kényszerülésének elkerülése indokolja a Nyugat-dunántúli Régióval való szorosabb együttműködés kialakítását és a fejlesztési célok összehangolását is.

4.3.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** a megye, a régió és szlovákiai partnerterületük lakói, gazdasági, civil és önkormányzati (állami) szereplői
- **Kedvezményezettek:** állami szervek, önkormányzatok, fejlesztési tanácsok, kistérségek, oktatási, civil és nonprofit szervezetek, közművelődési intézményrendszer vállalkozók
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:**

4.3.2. Részcélok kapcsolata

A régióközi és határmenti fejlesztések folyamatos célkitűzést jelentenek.

Célok:

- Kulturális, tudományos együttműködés erősítése (pl.: rendezvények, történelmi, néprajzi, társadalomtudományi konferenciák szervezése)
- Gazdasági és tudományos kapcsolatok erősítése (nemzetközi vásárok, konferenciák szervezése)
- Határon átvágó civil szerveződések támogatása
- Nemzetiségi, kisebbségi hagyományőrző szervezetek létrehozásának támogatása
- A fejlesztési irányok összehangolása
- Közgyűjtemények és közművelődési intézmények és szakmai szervezeteik együttműködése

4.3.3. Területi megközelítés

A megye teljes területe kedvezményezett lehet a legtöbb régióközi és határ-menti fejlesztés során. Léteznek ugyanakkor földrajzi determinációk: a határfolyóval érintkező települések, illetve kistérségek több ilyenfajta fejlesztésben érintettek; a dorogi és az esztergomi kistérség a hazai régióközi kapcsolatok közül inkább a főváros-térségekben lesz érintett, míg a nyugati kistérségek a Győr-Pannonhalma(-Szigetköz) térségeiben. A Dunakanyar, a Velencei-tó – Vértes és a formálódó Szigetközi fejlesztési tanácsok munkájában pedig közvetlenül az érintett települések, ill. kistérségek vesznek részt.

4.3.4. Intézményrendszer

- Vág-Duna-Ipoly Eurorégió; Duna Eurorégió; Ister-Granum Eurorégió
- Velencei-tó – Vértes Térségi Tanács, Dunakanyar T.T., Szigetköz-F.Dunamente T.T.
- Közép-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács és a „pólustengely” munkaszervezete
- A győri Autópólus munkaszervezete; a fővárosi agglomeráció hasonló társszervei
- Zsámbéki medence fejlesztő szervezete(i), a komáromi erőrendszer szervezete(i), gazdaságfejlesztő szervezetek; az ITDH, a turizmus, az agrárium marketing-szervei
- A két ország érintett régiójában működő felsőoktatási intézmények, közgyűjtemények, közművelődési intézmények, kórházak stb.
- Regionális hulladékkezelési rendszerek, társulások; a Dunával foglalkozó szervezetek; a katasztrófavédelem és a határrendészet-határigazgatás szervei stb.
- Közlekedésfejlesztésben érintett állami, regionális szervek a két országban stb.

4.3.5. Hatások

Számos, környezetminőséget javító fejlesztés optimális „üzemmérete” a megye vagy egyes térségei határán átnyúló (pl. a regionális hulladékkezelési rendszerek). Általában is igaz, hogy csökken a környezet terhelése, ha a természeti határoktól jórészt független „határpontok” nem törnek, torlasztják meg a folyamatokat; a természetes határokon pedig a kellő kapacitású átkelők segíthetik oldani a ma még növekvő (pl. forgalmi) terheléseket. Az egységes európai gazdasági térségen belül is léteznek magterületek, pólusok, melyek közül a Budapest – Székesfehérvár – Győr háromszög a korszerű feldolgozóiparáról ismert. Megyénk csaknem teljes területe e háromszögön belül helyezkedik el. Északon ezt

Szlovákia dinamikusan fejlődő ipara (pl. az autóipari cégek sora), az ország legjobb mezőgazdasági területei és egyes turisztikai desztinációi érintik; a hazai régió-közi együttműködések pedig szintén a gazdaság legtöbb szektorára kiterjedően érvényesülnek. A munkaerő és a személyes szolgáltatások (köztük a kulturális, egészségügyi stb.) szabad áramlása jelentősen oldhatja a határmentiségből, ill. a belső (a megye-, ill. a régióhatárok melletti) perifériális helyzetekből fakadó hátrányokat.

4.4. Kistérségek és települések közötti együttműködés

Előfordul, hogy Komárom-Esztergom megye kistérségei és egyes települései földrajzi lehetőségeikhez képest kevésbé együttműködők, mely egyrészt az adott település, kistérség, másrészt a tágabb egység részére is hátrányos lehet. Bizonyos feladatok (pl: hulladék-, vízgazdálkodás, stb...) csak feltételekhez szabott, konstruktív kooperáció keretében láthatók el hatékonyan, ezért az informális együttműködésekén kívül egyes esetekben a megfelelő intézményi háttér létrehozása is szükséges.

4.4.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** a megye lakói, gazdasági, civil és önkormányzati szereplők
- **Kedvezményezettek:** önkormányzatok, fejlesztési tanácsok, kistérségek, civil és nonprofit szervezetek, vállalkozók

4.4.2. Részcélok kapcsolata

A kistérségek és települések közötti együttműködés folyamatos célkitűzést jelent.

Célok:

- Hatékony, valódi igényekre támaszkodó együttműködések kialakítása
- Civil szerveződések támogatása
- Az együttműködések által a kapacitások jobb kihasználása, a felesleges bürokrácia megszüntetése, a párhuzamosságok felszámolása
- A megyei kistérségi fórum és a megyei civil fórum tevékenységének bővítése

4.4.3. Területi megközelítés

A megye teljes területe kedvezményezett lehet az együttműködések során. Szomszédos kistérségek és települések között értelemszerűen fokozottabb kooperáció feltételezhető.

4.4.4. Intézményrendszer

- Többcélú kistérségi társulások, települési önkormányzatok,

- Velencei-tó – Vértes Térségi Tanács, Dunakanyar T.T., Szigetköz-F.Dunamente T.T.
- Közép-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács és a „pólustengely” munkaszervezete
- Zsámbéki medence fejlesztő szervezete(i), a komáromi erőrendszer szervezete(i), gazdaságfejlesztő szervezetek; az ITDH, a turizmus, az agrárium marketing-szervei
- Regionális hulladékkezelési társulások; környezet- és katasztrófavédelem szervei stb.

4.4.5. Hatások

Az együttműködések nemcsak gazdaságossági szempontból, hanem közösségteremtő funkciójuk által is hasznosak. Funkciójától függően a kooperáció a környezetre is pozitív hatással lehet (pl: hulladékgazdálkodási társulások).

4.5. Területfejlesztés és -rendezés, területi monitoring fejlesztése

Komárom-Esztergom megye 2005-ben elfogadott, korszerű és aktuális területrendezési tervvel rendelkezik. A legtöbb kistérség szintén aktuális (vagy aktualizált) területfejlesztési koncepcióval és/vagy programmal, agrár- és vidékfejlesztési stratégiával, környezetvédelmi (és több esetben számos más ágazati) programmal bír. A Megyei Területfejlesztési Tanács és a Megyei Önkormányzat szintén kidolgoztatott és elfogadott számos ágazati koncepciót, programot úgy az alap- (kötelezően ellátandó), mint egyes önként vállalt feladatai ellátására. A területfejlesztés és a közigazgatás középszintje körüli események és általában is a gyorsan változó külső körülmények, valamint az új uniós tervezési ciklus számos létező dokumentum átdolgozását igényelte és fogja még igényelni a megye területfejlesztési szereplői részéről. Jelen koncepció ezekhez a stratégiai keretet szándékozik nyújtani. A területi monitoring szűkebb értelemben a TeIR rendszert jelenti; tágabban azonban a megye társadalmi-gazdasági-környezeti folyamatainak és a beavatkozások hatásának, hatásosságának mérésére szolgáló valamennyi eszköz együttesét. Áttekintésük, a kapcsolódások világossá tétele szintén feladat.

4.5.1. Érintettek

- **Célcsoportok:** a megye területfejlesztésben, -rendezésben, területi monitoringban érintett „hivatalos” szereplői, továbbá a kistérségek, önkormányzatok, a civil és non-profit szervezetek, a támogatásokat felhasználó vállalkozások stb.
- **Kedvezményezettek:** kistérségek, önkormányzatok, civil és non-profit szervezetek, vállalkozások
- **Egyéb, a program végrehajtásában résztvevők:** kivitelezők, tervezők, szervezők, rendszergazdák stb.

4.5.2. Részcélok kapcsolata

A területfejlesztés és -rendezés, a területi monitoring fejlesztése folyamatos célkitűzés. Az új uniós tervezési ciklus számos létező dokumentum átdolgozását igényelte és fogja még

igényelni a megye területfejlesztési szereplői részéről (rövid távon). Középtávon, azaz a hatályos megyei rendezési terv 8-10 éves kora körül ennek aktualizálására is sor kerül. Ez lesz jelen koncepció (és az elkészülő középtávú stratégiai program) felülvizsgálatának a tervezhető időpontja is.

4.5.3. Területi megközelítés

A területfejlesztés és -rendezés, a területi monitoring fejlesztése horizontális cél. Megnyilvánulási formái ugyan különbözők települési, kistérségi, megyei és régiós szervi szinten, de minden szektor bevonása (gazdasági, civil, önkormányzati, kormányzati) szükséges.

4.5.4. Intézményrendszer

- Megyei Területfejlesztési Tanács, Megyei Önkormányzat
- Települési önkormányzatok, kistérségi területfejlesztési tanácsok
- Térségi fejlesztési tanácsok, Regionális Fejlesztési Tanács és munkaszervezete
- Monitoring szervezetek, Államkincstár és más finanszírozók; NFÜ, VÁTI Kht.
- NCA, kamarák, egyes fejlesztések „társadalmi ellenőrző testületei”, más civil szervek

4.5.5. Hatások

A rendezési és fejlesztési típusú tervek összhangja (előbbi során a nagyobb területi egység terveinek meghatározott szabályok szerinti „pontosítása”, utóbbiaknál döntően az „alulról építkezés”) előfeltétele a fejlesztések fenntartható jellegének. Megyénk részéről kerülendő mind a „feltartóztathatatlan növekedés” (már rövid távon környezeti szempontból fenntarthatatlan) forgatókönyve, mind a „gazdasági megtorpanás, szétesés” (gazdasági és/vagy társadalmi szempontból fenntarthatatlan) scenáriója. Mind a megyei területrendezési terv, mind jelen koncepciónk keretként szolgál a megye kistérségei, települései fejlesztési programozásához és érdekérvényesítésünket segíti a régiós, kiemelt térségi, országos és nemzetközi tervezés során.

A megyei területfejlesztési koncepción és a területrendezési terven alapuló összehangolt fejlesztések célja elkerülni a „feltartóztathatatlan növekedés” forgatókönyvét, de a „gazdasági megtorpanás, szétesés” scenárióját is. A „humán-erőforrás- és közösségfejlesztés” prioritás egésze általában, a „társadalmi befogadást támogató fejlesztések” sajátosan is az esélyegyenlőséget, a kedvező irányú társadalmi hatásokat szolgálják.

5. Az intézkedések kapcsolódása az Operatív Programokhoz

1. FENNTARTHATÓ GAZDASÁGFEJLESZTÉS	
1.1. BEFEKTETÉS-ÖSZTÖNZÉS	GOP: Átfogó cél A magyar gazdaság hosszú távon fenntartható növekedésének elősegítése, a produktív szektor versenyképességének erősítése révén
	Specifikus cél 3. Az üzleti környezet fejlesztése
	Prioritások 3. A modern üzleti környezet erősítéséért Telephelyfejlesztés
	KDOP: Prioritások 1. Innovatív és versenyképes gazdasági környezet kialakítása
1.2. KKV-K TÁMOGATÁSA	GOP: Átfogó cél A magyar gazdaság hosszú távon fenntartható növekedésének elősegítése, a produktív szektor versenyképességének erősítése révén
	Specifikus cél 4. A kkv-k finanszírozási forrásokhoz való hozzáférésének elősegítése
	Prioritások 2. A vállalkozások (kiemelten a KKV-k) komplex fejlesztése
1.3. K+F, INNOVÁCIÓ ÖSZTÖNZÉS	GOP: Átfogó cél A magyar gazdaság hosszú távon fenntartható növekedésének elősegítése, a produktív szektor versenyképességének erősítése révén

	<u>Specifikus cél</u> 1. A kutatás-fejlesztési és innovációs aktivitás, illetve együttműködés növelése <u>Prioritások</u> 1. K+F és innováció a versenyképességért <u>TAMOP:</u> <u>Átfogó cél</u> Az aktivitás növelése a humán erőforrások minőségének javításával. <u>Specifikus cél</u> 4. Az egész életen át tartó tanulás ösztönzése <u>Prioritások</u> 4. A Felsőoktatás tartalmi és szervezeti fejlesztése a tudásalapú gazdaság kiépítése érdekében - A felsőoktatás minőségének javítása az egész életen át tartó tanulással összhangban - A felsőoktatás K+F+I+O kapacitásainak bővítése a vállalkozásokkal való szerves együttműködés kiépítésének szolgálatában
1.4. SZOLGÁLTATÁSFEJLESZTÉS	<u>GOP:</u> <u>Átfogó cél</u> A magyar gazdaság hosszú távon fenntartható növekedésének elősegítése, a produktív szektor versenyképességének erősítése révén <u>Specifikus cél</u> 4. A kkv-k finanszírozási forrásokhoz való hozzáféréseinek elősegítése 3. Üzleti környezet fejlesztése <u>Prioritások</u> 2. A vállalkozások (kiemelten a KKV-k) komplex fejlesztése 3. A modern üzleti környezet erősítése Vállalkozások részére üzleti, információs és piacfejlesztési tanácsadás, szolgáltatás nyújtása <u>KÖZOP:</u> <u>Átfogó cél:</u> Elérhetőség javítása a versenyképesség növelése és a társadalmi-területi kohézió erősítése céljából <u>Specifikus cél</u> 1. Az ország jobb bekapcsolása az európai gazdasági vérkeringésbe és a fejlődő piacok adta lehetőségek jobb kihasználása a közlekedési infrastruktúra fejlesztésével 3. A közlekedés intermodalitásának fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének segítése és a régiók alternatív megközelíthetősége céljából

	<u>Prioritások</u> 1. Az ország és a régióközpontok nemzetközi elérhetőségének javítása <u>TIOP:</u> <u>Átfogó cél:</u> Az aktivitás növelése a humánerőforrás minőségének javításával. <u>Specifikus cél</u> 1. A humán infrastruktúra területi egyenlőtlenségeinek mérséklése, a hozzáférés javítása <u>Prioritások</u> 3. A munkaerő-piaci részvételt és társadalmi befogadást támogató infrastruktúra fejlesztése 3.1. A munkaerő-piaci részvételt támogató szolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése <u>ÚMVST:</u> <u>Intézkedéscsoport</u> Az életminőség javítása a vidéki területeken és a diverzifikáció ösztönzése
1.5. AGRÁRSZEKTOR FEJLESZTÉSE	<u>ÚMVST:</u> <u>Átfogó cél</u> A fenntartható és versenyképes agrár- és élelmiszergazdaság megteremtése. <u>Specifikus cél</u> - A mezőgazdaság, az élelmiszer-feldolgozás és erdészeti szektor versenyképességének javítása, a strukturális feszültségek enyhítése, a termelési szerkezetváltás elősegítése - A versenyképes agrárgazdaság humán feltételeinek megteremtése, különös tekintettel az innovációs készség és a piacorientált szemlélet elterjedésére - A fenntartható termelés és földhasználat garanciáinak erősítése ----- - Az ismeretszerzés támogatása és az emberi erőforrás szakképzettségének és korstruktúrájának a javítása, - A termelési szerkezetváltás ösztönzése a fenntartható termelési struktúra elérése érdekében, - A fizikai erőforrások korszerűsítése és fejlesztése, valamint az innováció elősegítése, - A mezőgazdasági termelés és termékek minőségének javítása. - Az erdészeti földterületek fenntartható használata az erdők állapotának megóvása és minőségének javítása, fejlesztése, valamint az erdősültség növelése, az erdők környezetvédelmi-társadalmi- és gazdasági szerepének további erősítése <u>Prioritások</u> I/6. Birtokrendezés I/7. Vízgazdálkodás, belvízvédelem II/1. Korstruktúra javítása

	III/1. Erdészet III/2. Környezetkímélő gazdálkodási módszerek III/3. Kedvezőtlen Adottságú Területek III/4. Állatjóléti előírások ----- - Az állattenyésztési ágazatok (összekapcsolva az EU előírásoknak való megfeleléssel), - a mező- és erdőgazdasági infrastruktúra fejlesztése, - Fizikai technológiai színvonal megújításának folytatása, innovatív háttér erősítése, alternatív energiatermeléshez kapcsolódó növénytermesztés és az ahhoz kapcsolódó feldolgozó-kapacitás (elsősorban olajnövények), energiaültetvények létesítése, mezőgazdasági melléktermékek felhasználása energiatermelésre (biogáz előállítás), hőenergia előállítás erdészeti fahulladékkal, - A kertészeti termékek (zöldség- gyümölcsfélék, szőlő) az ültetvényrekonstrukció, a logisztikai rendszere és promóció fejlesztésével, mezőgazdasági termékek elsődleges feldolgozásával, - A termelői közösségek tulajdonában lévő élelmiszer-feldolgozó kapacitások fejlesztése. - Az Európai Unió Erdészeti Stratégiájában vállalt célkitűzések teljesítése, a Nemzeti Erdőtelepítési Program végrehajtása - Az erdőtelepítésben kiemelt prioritással szerepelnek a vízbázisok védelmét és a talajerózió elleni védelmet szolgáló erdősítések. - Őshonos fajok arányának további növelése - Fásszerű energiaültetvények telepítése ÚMVST: Átfogó cél A fenntartható és versenyképes agrár- és élelmiszergazdaság megteremtése. Specifikus cél - A mezőgazdaság, az élelmiszer-feldolgozás és erdészeti szektor versenyképességének javítása, a strukturális feszültségek enyhítése, a termelési szerkezetváltás elősegítése - A versenyképes agrárgazdaság humán feltételeinek megteremtése, különös tekintettel az innovációs készség és a piacorientált szemlélet elterjedésére - A fenntartható termelés és földhasználat garanciáinak erősítése - Mezőgazdasági földterületek fenntartható hasznosítása, környezetkímélő gazdálkodási módszerek elterjesztése - Kedvezőtlen adottságú területeken a mezőgazdasági tevékenység fenntartása - Erdészeti földterületek fenntartható használata, valamint az erdősültség növelése - Állatjóléti kifizetések biztosítása Prioritások I/1. Megújuló energiaforrások I/2. Technológiai fejlesztés I/3. Állattenyésztés
--	---

	I/4. Élelmiszer-feldolgozás I/5. Kertészet II/2. Innováció és piaci orientáció a termékpályás szerveződések mentén II/3. Tudásalapú vidéki társadalom III/2. Környezetkímélő gazdálkodási módszerek III/3. Kedvezőtlen Adottságú Területek - A termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet, illetve a vizek és a talaj védelmét is szolgáló földhasználat kialakítása – beleértve az energiaültetvények telepítését – a - környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítése, a művelt táj megóvása. - Az extenzív területhasznosítási módszerek, köztük is elsősorban az agrárkörnyezet-gazdálkodás, a mezőgazdasági kemikáliák (műtrágyák, növényvédő- és talajfertőtlenítő szerek) okszerű felhasználása, - A kapcsolódó, konkrét élőhely-védelmet szolgáló támogatások a Natura 2000 területein, valamint a Víz-Keretirányelv szerint meghatározott területeken. - Nitrát szennyezés csökkentése - A kereszt-megfeleltetésből (cross compliance) származó kötelezettségek betartása, kiemelten a trágya- és növényvédőszer-használatra és a szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználására vonatkozó minimum követelményeket. - Az agrár-környezetgazdálkodásba bevont természeti szempontból kiemelkedően értékes területek arányának ill. az így gazdálkodók számának növelése - Speciális gazdálkodási formák (pl.: vizes élőhelyek kialakítása és fenntartása, hagyományos vízgazdálkodási elemekre épülő, tájba illeszkedő gazdálkodási formák visszaállítása stb.), amelyek konkrét vízgazdálkodási (VTT), a vízbázisok védelmét szolgálják - Natura 2000 területeken a jelenlegi gazdálkodási módszerek mellett az európai közösségi jelentőségű természeti értékek, élőhelyek megőrzése és védelme
1.6. MEGÚJULÓ ÉS ALTERNATÍV ENERGIAFORRÁSOK FELHASZNÁLÁSÁNAK ÖSZTÖNZÉSE	KEOP: Átfogó cél A Környezet és Energia Operatív Programban megfogalmazott fejlesztések célja, hogy mérsékelje hazánk környezeti problémáit, ezzel javítva a társadalom életminőségét és a gazdaság környezeti folyamatokhoz történő alkalmazkodását. Specifikus cél 1. Élhető környezet megteremtése és fenntartása 2. Értékvédelem és megőrzés 3. Megelőzés, takarékoság, hatékonyság

	<u>Prioritások</u> 1. Egészséges, tiszta települések 1.1. Hulladékgazdálkodás 1.2. Szennyvízkezelés 1.3. Ivívízminőség-javítás 2. Vizeink jó kezelése 2.1. Jó árvízvédelmi gyakorlat kialakítása 2.2. Komplex vízgyűjtő-fejlesztés 2.5. Vízgazdálkodási tervezés 3. Természeti értékeink jó kezelése 3.1. Közösségi jelentőségű és védett természeti értékek valamint területek megőrzése, helyreállítása, fejlesztése 3.2. Élőhely-megőrző mező- és erdőgazdálkodás infrastrukturális alapjainak megteremtése (beruházások) 3.3. Az erdei iskola hálózat fejlesztése 4. A megújuló energiahordozó-felhasználás növelése 5. Hatékony energia-felhasználás 6. Fenntartható életmód és fogyasztás 6.1. Fenntartható fogyasztás elősegítése 6.2. Az e-környezetvédelem céljaihoz kapcsolódó fejlesztések

1.7. TURIZMUS FEJLESZTÉS	KDOP: 2. A régió turisztikai potenciáljának gazdagítása
	Konstrukciók · a turisztikai kínálat és fogadókészség minőségi fejlesztésével, · a turizmus menedzsmentjének és marketingjének erősítésével
	ÜMVST: Átfogó cél: A vidéki lakosság életminőségének, jövedelmi és foglalkoztatottsági helyzetének javítása.
	Specifikus cél A vidéki foglalkoztatási feszültségek csökkentése, a jövedelemszerzési lehetőségek bővítése; A vidéki életminőség javítása a kulturális és természeti értékek fenntartható, komplex hasznosítása révén; A vidéki lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások fejlesztése.
	Prioritások A mezőgazdasági termeléssel foglalkozó háztartások egyéb, nem mezőgazdasági jellegű tevékenységeinek ösztönzése, a vidéki mikro-vállalkozások ösztönzése, továbbá a falusi- és agro-turizmus és a hagyományos kézműipar fejlesztése. A falusi turizmus szereplőinek országos szintű hálózatba kapcsolása.

2. ÖRÖKSÉGVEZÉRELT KÖRNYEZETFEJLESZTÉS

2.1. ÉPÍTETT KÖRNYEZET VÉDELME, MŰEMLÉKVÉDELEM	KDOP: 2. A régió turisztikai potenciáljának gazdagítása Konstrukciók · a turisztikai kínálat és fogadókészség minőségi fejlesztésével, · a turizmus menedzsmentjének és marketingjének erősítésével ÜMVST: Átfogó cél: A vidéki lakosság életminőségének, jövedelmi és foglalkoztatottsági helyzetének javítása. Specifikus cél A vidéki foglalkoztatási feszültségek csökkentése, a jövedelemszerzési lehetőségek bővítése; A vidéki életminőség javítása a kulturális és természeti értékek fenntartható, komplex hasznosítása révén; A vidéki lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások fejlesztése. Prioritások A mezőgazdasági termeléssel foglalkozó háztartások egyéb, nem mezőgazdasági jellegű tevékenységeinek ösztönzése, a vidéki mikro-vállalkozások ösztönzése, továbbá a falusi- és agro-turizmus és a hagyományos kézműipar fejlesztése. A falusi turizmus szereplőinek országos szintű hálózatba kapcsolása.
2.2. TERMÉSZETI- TÁJI ÖRÖKSÉG VÉDELME	KEOP: Átfogó cél A Környezet és Energia Operatív Programban megfogalmazott fejlesztések célja, hogy mérsékelje hazánk környezeti problémáit, ezzel javítva a társadalom életminőségét és a gazdaság környezeti folyamatokhoz történő alkalmazkodását. Specifikus cél 1. Élhető környezet megteremtése és fenntartása 2. Értékvédelem és megőrzés

	<u>Prioritások</u> 1. Egészséges, tiszta települések 2. Vizeink jó kezelése 3. Természeti értékeink jó kezelése 3.1. <i>Közösségi jelentőségű és védett természeti értékek valamint területek megőrzése, helyreállítása, fejlesztése</i> 3.2. <i>Élőhely-megőrző mező- és erdőgazdálkodás infrastrukturális alapjainak megteremtése (beruházások)</i> 3.3. <i>Az erdei iskola hálózat fejlesztése</i> <u>ÚMVST:</u> <u>Átfogó cél:</u> A mezőgazdaság és az erdészet környezetbarát fejlesztése a terület agro-ökológiai adottságaihoz igazodó földhasználat minél jelentősebb térnyerésével, valamint a természeti-táji erőforrások védelme, állapotuk javítása. <u>Specifikus cél</u> A természeti adottságokhoz igazodó, a környezeti és természeti értékek figyelembe vételével kialakuló földhasználat elterjedésének elősegítése, illetve a természeti értékek megőrzése. Mezőgazdasági földterületek fenntartható hasznosítása, környezetkímélő gazdálkodási módszerek elterjesztése; Kedvezőtlen adottságú területeken a mezőgazdasági tevékenység fenntartása; Erdészeti földterületek fenntartható használata, valamint az erdősültség növelése; <u>Prioritások</u> A termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet, illetve a vizek és a talaj védelmét is szolgáló földhasználat kialakítása – beleértve az energiaültetvények telepítését – a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítése, a művelt táj megóvása. Az extenzív területhasznosítási módszerek, köztük is elsősorban az agrárkörnyezet-gazdálkodás, a mezőgazdasági kemikáliák (műtrágyák, növényvédő- és talajfertőtlenítő szerek) okszerű felhasználása, A kapcsolódó, konkrét élőhely-védelmet szolgáló támogatások a Natura 2000 területein, valamint a Víz-Keretirányelv szerint meghatározott területeken. Nitrát szennyezés csökkentése A kereszt-megfeleltetésből (cross compliance) származó kötelezettségek betartása, kiemelten a trágya- és növényvédőszer-használatra és a szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználására vonatkozó minimum követelményeket. Az agrár-környezetgazdálkodásba bevont természeti szempontból kiemelkedően értékes területek arányának ill. az így gazdálkodók számának növelése Speciális gazdálkodási formák (pl.: vizes élőhelyek kialakítása és fenntartása, hagyományos vízgazdálkodási elemekre épülő, tájba illeszkedő gazdálkodási formák visszaállítása stb.), amelyek konkrét vízgazdálkodási (VTT), a vízbázisok védelmét szolgálják Natura 2000 területeken a jelenlegi gazdálkodási módszerek mellett az európai közösségi jelentőségű természeti értékek, élőhelyek megőrzése és védelme
--	---

2.3. HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TÉRSÉGEK, APRÓFALVAK, TANYÁK, PUSZTÁK, MAJORSÁGOK FEJLESZTÉSE	ÜMVST: Átfogó cél A vidéki lakosság életminőségének, jövedelmi és foglalkoztatottsági helyzetének javítása.
	Specifikus cél - A vidéki foglalkoztatási feszültségek csökkentése, a jövedelemszerzési lehetőségek bővítése; - A vidéki életminőség javítása a kulturális és természeti értékek fenntartható, komplex hasznosítása révén; - A vidéki lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások fejlesztése.
	Prioritások IV/1. Vidéki vállalkozásfejlesztés IV/3. Integrált kistélepi szolgáltató terek - A mezőgazdasági termeléssel foglalkozó háztartások egyéb, nem mezőgazdasági jellegű tevékenységeinek ösztönzése, a vidéki mikro-vállalkozások ösztönzése, továbbá a falusi- és agroturizmus és a hagyományos kézműipar fejlesztése. - A falusi turizmus szereplőinek országos szintű hálózatba kapcsolása. - Megújuló energiaforrások felhasználása
	ÜMVST: Átfogó cél A vidéki foglalkoztatási feszültségek csökkentése, a vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése, illetve a vidéki életminőség javítása, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása a vidéki települések lakosai számára.
	Specifikus cél a) Vidéki vállalkozásfejlesztés; b) Falumegújítás; c) A vidéki közösségek szolgáltatásokhoz való hozzáférési lehetősége
	Prioritások Komplex hasznosítású közösségi terek kialakítása A megújuló energiaforrásokra és a helyi természeti és kulturális adottságok többfunkciós használatára épülő fejlesztések Az integrált falusi szolgáltató terek fejlesztése Településkép javítása, rendezése, az egészséges és rendezett települési lakókörnyezet megteremtése
	ÜMVST: Átfogó cél A vidéki lakosság életminőségének, jövedelmi és foglalkoztatottsági helyzetének javítása
	Specifikus cél - A vidéki foglalkoztatási feszültségek csökkentése, a jövedelemszerzési lehetőségek bővítése;

	- A vidéki életminőség javítása a kulturális és természeti értékek fenntartható, komplex hasznosítása révén; - A vidéki lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások fejlesztése.
LEADER	<u>Prioritások</u> IV/1. Vidéki vállalkozásfejlesztés IV/2. Falumegújítás IV/3. Integrált kistélepusi szolgáltató terek <u>Átfogó cél:</u> Az integrált szemléletű helyi vidékfejlesztési stratégiák megvalósításán és széleskörű partnerség működtetésén keresztül a belső erőforrások fenntartható és innovatív hasznosításának, valamint a vidéki életminőség helyi megoldásokon alapuló javításának elősegítése. <u>Specifikus cél:</u> - fenntartható és versenyképes, újszerű, helyi eljárások ösztönzése mezőgazdaság és élelmiszer-feldolgozás, erdőgazdálkodás, - a vidéki gazdasági potenciál erősödése a helyi adottságokon nyugvó integrált programok révén, kulturális és természeti értékek fenntartható, komplex hasznosítása, humán infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése, kulturális és természeti értékek fenntartható, komplex hasznosítása, a közösségi terek kialakítása, fejlesztése, humán szolgáltatások és a helyi közösségek fejlesztése helyi együttműködést és partnerséget elősegítő kapacitás és készségfejlesztés, kiemelten a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, a roma lakosság szempontjaira.
2.4. TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS	<u>KEOP:</u> <u>Átfogó cél</u> A Környezet és Energia Operatív Programban megfogalmazott fejlesztések célja, hogy mérsékelje hazánk környezeti problémáit, ezzel javítva a társadalom életminőségét és a gazdaság környezeti folyamatokhoz történő alkalmazkodását. <u>Specifikus cél</u> 3. Megelőzés, takarékoság, hatékonyság <u>Prioritások</u> 5. Hatékony energia felhasználás

2.5. TÁJREHABILITÁCIÓ, A NEHÉZIPARI MÚLT TÁJSEBEINEK FELSZÁMOLÁSA	GOP: Átfogó cél A magyar gazdaság hosszú távon fenntartható növekedésének elősegítése, a produktív szektor versenyképességének erősítése révén) Specifikus cél 3. Az üzleti környezet fejlesztése Prioritások 3. A modern üzleti környezet erősítéséért
2.6. A KORSZERŰ KÖRNYEZETBARÁT TECHNOLÓGIÁK ÖSZTÖNZÉSE AZ AGRÁRIUMBAN, AZ IPARI, ILLETVE A SZOLGÁLTATÓ SEKTORBAN	ÚMVST: Átfogó cél: A mezőgazdaság és az erdészet környezetbarát fejlesztése a terület agro-ökológiai adottságaihoz igazodó földhasználat minél jelentősebb térnyerésével, valamint a természeti-táji erőforrások védelme, állapotuk javítása. Specifikus cél A természeti adottságokhoz igazodó, a környezeti és természeti értékek figyelembe vételével kialakuló földhasználat elterjedésének elősegítése, illetve a természeti értékek megőrzése. Mezőgazdasági földterületek fenntartható hasznosítása, környezetkímélő gazdálkodási módszerek elterjesztése; Kedvezőtlen adottságú területeken a mezőgazdasági tevékenység fenntartása; Erdészeti földterületek fenntartható használata, valamint az erdősültség növelése; Prioritások A termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet, illetve a vizek és a talaj védelmét is szolgáló földhasználat kialakítása – beleértve az energiaültetvények telepítését – a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítése, a művelt táj megóvása. KEOP: Átfogó cél A Környezet és Energia Operatív Programban megfogalmazott fejlesztések célja, hogy mérsékelje hazánk környezeti problémáit, ezzel javítva a társadalom életminőségét és a gazdaság környezeti folyamatokhoz történő alkalmazkodását. Specifikus cél 3. Megelőzés, takarékoság, hatékonyság Prioritások 4. A megújuló energiahordozó-felhasználás növelése 5. Hatékony energia-felhasználás

2.7. A HATÉKONYABB ENERGIAGAZDÁLKODÁS ÖSZTÖNZÉSE AZ ÖNKORMÁNYZATI, A VÁLLALKOZÓI ÉS A LAKOSSÁGI TERÜLETEN	KEOP: <u>Átfogó cél:</u> Magyarország biztonságos, tiszta és jó minőségű környezet, egészségesebb, hosszabb és teljesebb emberi élet lehetőségét biztosítva éri el, hogy 2020-ra Európa egyik legdinamikusabban fejlődő országa legyen, ahol emelkedik az emberek életszínvonala, és javul életminőségük. <u>Specifikus cél</u> 3. Megelőzés, takarékoság, hatékonyság <u>Prioritások</u> 4. A megújuló energiahordozó-felhasználás növelése 5. Hatékony energia-felhasználás
2.8. VÍZGAZDÁLKODÁS, KATASZTRÓFAVÉDELEM	KEOP: <u>Átfogó cél:</u> A Környezet és Energia Operatív Programban megfogalmazott fejlesztések célja, hogy mérsékelje hazánk környezeti problémáit, ezzel javítva a társadalom életminőségét és a gazdaság környezeti folyamatokhoz történő alkalmazkodását. <u>Specifikus cél</u> 1. Élhető környezet megteremtése és fenntartása 2. Értékvédelem és megőrzés 3. Megelőzés, takarékoság, hatékonyság <u>Prioritások</u> 1. Egészséges, tiszta települések 1.2. Szennyvízkezelés 1.3. Ivívízminőség-javítás 2. Vizeink jó kezelése 2.1. Jó árvízvédelmi gyakorlat kialakítása 2.2. Komplex vízgyűjtő-fejlesztés 2.5. Vízgazdálkodási tervezés 6.1. Fenntartható fogyasztás elősegítése 6.2. Az e-környezetvédelem céljaihoz kapcsolódó fejlesztések ÚMVST: <u>Átfogó cél:</u> A fenntartható és versenyképes agrár- és élelmiszergazdaság megteremtése. <u>Prioritások</u> I/7. Vízgazdálkodás, belvízvédelem Speciális gazdálkodási formák (pl.: vizes élőhelyek kialakítása és fenntartása, hagyományos vízgazdálkodási elemekre épülő, tájba illeszkedő gazdálkodási formák visszaállítása stb.), amelyek konkrét vízgazdálkodási (VTT), a vízbázisok védelmét szolgálják

3. HUMÁNERŐFORRÁS ÉS KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS

3.1. OKTATÁS, KÉPZÉS, SZAKKÉPZÉS FEJLESZTÉSE

KDOP

Prioritások

5. Humán infrastruktúra fejlesztés

Közvetlen cél

közoktatás infrastrukturális fejlesztése

TIOP:

Átfogó cél

Az aktivitás növelése a humán erőforrás minőségének javításával.

Specifikus cél

1. A humán infrastruktúra területi egyenlőtlenségeinek mérséklése, a hozzáférés javítása
2. A humán közszolgáltatások hatékonyságának növelése, átfogó reformjuk elősegítése

Prioritások

1. Az oktatási infrastruktúra fejlesztése
3. A munkaerő-piaci részvételt és társadalmi befogadást támogató infrastruktúra fejlesztése

TAMOP:

Átfogó cél

Az aktivitás növelése a humán erőforrások minőségének javításával.

Specifikus cél

1. A munkaerő-piaci kereslet és kínálat összhangjának javítása;
2. Az aktivitás területi különbségeinek csökkentése;
4. Az egész életen át tartó tanulás ösztönzése

Prioritások

2. Az alkalmazkodóképesség javítása
3. Minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek
4. A felsőoktatás tartalmi és szervezeti fejlesztése a tudásalapú gazdaság kiépítése érdekében

3.2. EGÉSZSÉGÜGY ÉS SZOCIÁLIS ELLÁTÁS FEJLESZTÉSE

TAMOP:

Átfogó cél

Az aktivitás növelése a humán erőforrások minőségének javításával.

Specifikus cél

5. Az egészségi állapot és a munkavégző-képesség javítása;

	Prioritások 6. Egészségmegőrzés és egészségügyi humánerőforrás fejlesztés
	TIOP: Átfogó cél Az aktivitás növelése a humánerőforrás minőségének javításával.
	Specifikus cél 1. A humán infrastruktúra területi egyenlőtlenségeinek mérséklése, a hozzáférés javítása 2. A humán közszolgáltatások hatékonyságának növelése, átfogó reformjuk elősegítése
	Prioritások 2. Az egészségügyi infrastruktúra fejlesztése 2.1. Az egészségügy struktúraváltását lehetővé tévő ellátási formák fejlesztése 2.2. A fekvőbeteg ellátási intézményrendszer felkészítése a struktúraváltásra, hatékony ellátási struktúra kialakítása 2.3. Információtechnológiai fejlesztések az egészségügyben
	KDOP Prioritások 5. Humán infrastruktúra fejlesztés
	Közvetlen cél - az egészségügyi és szociális ellátórendszer fejlesztése, hatékonyságának növelése - intézményfejlesztés
3.3. FOGLALKOZTATOTTSÁG NÖVELÉSE	TAMOP: Átfogó cél Az aktivitás növelése a humánerőforrások minőségének javításával.
	Specifikus cél 1. A munkaerő-piaci kereslet és kínálat összhangjának javítása; 2. Az aktivitás területi különbségeinek csökkentése; 3. A változásokhoz való alkalmazkodás segítése
	Prioritások 1. A foglalkoztathatóság fejlesztése, a munkaerőpiacra való belépés ösztönzése
	TIOP: Átfogó cél Az aktivitás növelése a humánerőforrás minőségének javításával.
	Specifikus cél 1. A humán infrastruktúra területi egyenlőtlenségeinek mérséklése, a hozzáférés javítása

	<u>Prioritások</u> 3. A munkaerő-piaci részvételt és társadalmi befogadást támogató infrastruktúra fejlesztése <u>GOP:</u> <u>Átfogó cél</u> A magyar gazdaság hosszú távon fenntartható növekedésének elősegítése, a produktív szektor versenyképességének erősítése révén <u>Specifikus cél</u> 4. A kkv-k finanszírozási forrásokhoz való hozzáféréseinek elősegítése <u>Prioritások</u> 2. A vállalkozások (kiemelten a KKV-k) komplex fejlesztése <u>ÚMVST:</u> <u>Átfogó cél</u> A fenntartható és versenyképes agrár- és élelmiszergazdaság megteremtése <u>Specifikus cél</u> Az ismeretszerzés támogatása és az emberi erőforrás szakképzettségének és korstruktúrájának a javítása <u>Prioritások</u> 4. A vidéki foglalkoztatási feszültségek csökkentése, a vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése, illetve a vidéki életminőség javítása, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása a vidéki települések lakosainak
3.4. A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG ÉS A HAGYOMÁNYOKŐRZÉSE, KULTURÁLIS FEJLESZTÉSEK	<u>TIOP:</u> <u>Átfogó cél</u> Az aktivitás növelése a humánerőforrás minőségének javításával. <u>Specifikus cél</u> 1. A humán infrastruktúra területi egyenlőtlenségeinek mérséklése, a hozzáférés javítása <u>TAMOP:</u> <u>Átfogó cél</u> Az aktivitás növelése a humánerőforrások minőségének javításával
	<u>KDOP:</u> <u>Átfogó cél</u> A jövőkép elérését szolgáló középtávú stratégiai fejlesztési cél, hogy a Közép-dunántúli régió a gazdasági-társadalmi innováció, az állandó megújulás elemeinek hatékony alkalmazásával a magyar régiók közötti kiváló gazdasági helyzetét és jövedelem-termelő képességét megőrizze.

	<u>Specifikus cél</u> 3. Fenntartható településfejlesztés · településközpontok megújítása · leromlott vagy leromlással veszélyeztetett városrészek rehabilitációja
3.5. IFJÚSÁGI- ÉS SPORTCÉLÚ FEJLESZTÉSEK	TAMOP <u>Átfogó cél</u> A munkaerő piaci részvétel növelése a humán erőforrás minőségének javításával <u>Specifikus cél</u> 5. Az egészségi állapot és a munkavégző képesség javítása 6. A társadalmi összetartozás erősítése, az esélyegyenlőség támogatása <u>Prioritások</u> Egészségfejlesztés és egészségtudatos magatartásra ösztönzés Beruházás a jövőnkbe: gyermek és ifjúsági programok Helyi közösségek és a civil társadalom fejlesztése TIOP <u>Átfogó cél</u> Az aktivitás növelése a humán erőforrás minőségének javításával <u>Specifikus cél</u> 1. A humán infrastruktúra területi egyenlőtlenségeinek mérséklése, a hozzáférés javítása 2. A humán közszolgáltatások hatékonyságának növelése, átfogó reformjuk elősegítése KDOP <u>Prioritás</u> 4. Helyi és térségi kohéziót segítő infrastrukturális fejlesztés <u>Konstrukció</u> 4.2. Kerékpárú hálózat fejlesztése

3.6. A NEMZETISÉGI HAGYOMÁNYOK, ÉRTÉKEK ÉRVÉNYESÍTÉSE	ÜMVST: <u>Átfogó cél</u> Az esélyegyenlőség biztosítása. <u>Specifikus cél</u> A vidéki foglalkoztatási feszültségek csökkentése, a vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése, illetve a vidéki életminőség javítása, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása <u>Prioritások</u> Helyi közösségek fejlesztése
3.7. TÁRSADALMI AKTIVITÁS NÖVELÉSE	TAMOP-TIOP: <u>Átfogó cél</u> Az aktivitás növelése a humánerőforrások minőségének javításával. <u>Specifikus cél</u> - A humán infrastruktúra területi egyenlőtlenségeinek mérséklése, a hozzáférés javítása. - A humán közszolgáltatások hatékonyságának növelése, átfogó reformjuk elősegítése. - A társadalmi megújulást segítő fejlesztések. - Az aktivitás területi különbségeinek csökkentése. - A változásokhoz való alkalmazkodás segítése.
3.8. TÁRSADALMI BEFOGADÁST TÁMOGATÓ FEJLESZTÉSEK	TIOP: <u>Átfogó cél:</u> Az aktivitás növelése a humánerőforrás minőségének javításával. <u>Specifikus cél</u> 1. A humán infrastruktúra területi egyenlőtlenségeinek mérséklése, a hozzáférés javítása <u>Prioritások</u> 3. A munkaerő-piaci részvételt és társadalmi befogadást támogató infrastruktúra fejlesztése 3.1. A munkaerő-piaci részvételt támogató szolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése TAMOP: <u>Átfogó cél</u> Az aktivitás növelése a humánerőforrások minőségének javításával. <u>Specifikus cél</u> 5. Az egészségi állapot és a munkavégző-képesség javítása;

4. KAPCSOLAFEJLESZTÉS – ESZKÖZÖK ÉS FUNKCIÓK –

4.1. KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS – FIZIKAI ELÉRHEŐSÉG JAVÍTÁSA	KÓZOP: Átfogó cél Elérhetőség javítása, a versenyképesség növelése és a társadalmi-területi kohézió erősítése céljából. Specifikus cél 1) Az ország jobb bekapcsolódása az európai gazdasági vérkeringésbe és a fejlődő piacok adta lehetőségek jobb kihasználása a közlekedési infrastruktúra fejlesztésével 2) Régiók (belső, és egymás közötti) elérhetőségének javítása a társadalmi és területi kohézió erősítése érdekében 3) A közlekedési intermodalitásnak fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének segítése és a régiók alternatív megközelítése céljából Prioritások - Az ország és a régióközpontok nemzetközi elérhetőségének javítása - Térségi elérhetőség javítása - Közlekedési módok összekapcsolása, gazdasági központok intermodalitásának és közlekedési Infrastruktúrájának fejlesztése - Városi és elővárosi közösségi közlekedés fejlesztése KDOP Prioritások: 4. Helyi és térségi környezetvédelmi és közlekedési infrastruktúra fejlesztés Specifikus cél 4.2. Térségi jelentőségű közutak fejlesztése
4.2. VIRTUÁLIS ELÉRHEŐSÉG FEJLESZTÉSE (INFOKOMMUNIKÁCIÓ)	GOP: Átfogó cél A magyar gazdaság hosszú távon fenntartható növekedésének elősegítése, a produktív szektor versenyképességének erősítése révén Specifikus cél 3. Az üzleti környezet fejlesztése Prioritások 3. A modern üzleti környezet erősítése

4.3. HATÁRMENTI ÉS RÉGIÓKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK	KDOP
	Prioritások 4. Helyi és térségi környezetvédelmi és közlekedési infrastruktúra fejlesztés
	KÓZOP:
	Átfogó cél Elérhetőség javítása a versenyképesség növelése és a társadalmi-területi kohézió erősítése céljából
	Specifikus cél 1. Az ország jobb bekapcsolása az európai gazdasági vérkeringésbe és a fejlődő piacok adta lehetőségek jobb kihasználása a közlekedési infrastruktúra fejlesztésével 2. Régiók (belső és egymás közötti) elérhetőségének javítása a társadalmi és területi kohézió erősítése érdekében
	Prioritások 1. Az ország és a régióközpontok nemzetközi elérhetőségének javítása 2. Térségi elérhetőség javítása 3. A közlekedési intermodalitásnak fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének segítése és a régiók alternatív megközelítése céljából
	ÁROP:
	Átfogó cél Növekedjen a közigazgatás teljesítménye, s a közigazgatás ezáltal járuljon hozzá az ország társadalmi és gazdasági versenyképességének a javításához.
	Specifikus cél 1. Javuljon a társadalmi eredmény
	Prioritások 1. Folyamatok megújítása és szervezetfejlesztés 2. Az emberi erőforrás minőségének javítása Ezeknél a prioritási tengelyeknél lehetőség lesz a nemzetközi és határmenti együttműködések támogatására, a szakmai tevékenységhez kapcsolódóan és kizárólag kiegészítő jelleggel.

	TAMOP: Átfogó cél Az aktivitás növelése a humán erőforrások minőségének javításával Specifikus cél 1. A munkaerő-piaci kereslet és kínálat összhangjának javítása; 2. Az aktivitás területi különbségeinek csökkentése; 3. A változásokhoz való alkalmazkodás segítése; 4. Az egész életen át tartó tanulás ösztönzése; 5. Az egészségi állapot és a munkavégző-képesség javítása; 6. A társadalmi összetartozás erősítése, az esélyegyenlőség támogatása. Prioritások 1. A foglalkoztathatóság fejlesztése, a munkaerőpiacra való belépés ösztönzése 2. Az alkalmazkodóképesség javítása 3. Minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek 4. A Felsőoktatás tartalmi és szervezeti fejlesztése a tudásalapú gazdaság kiépítése érdekében 5. Társadalmi befogadás, részvétel erősítése 6. Egészségmegőrzés és társadalmi befogadás, részvétel erősítése Mindegyik prioritási tengelyeknél lehetőség lesz a nemzetközi és határmenti együttműködések támogatására, a szakmai tevékenységhez kapcsolódóan és kizárólag kiegészítő jelleggel. KEOP: Átfogó cél A Környezet és Energia Operatív Programban megfogalmazott fejlesztések célja, hogy mérsékelje hazánk környezeti problémáit, ezzel javítva a társadalom életminőségét és a gazdaság környezeti folyamatokhoz történő alkalmazkodását. Specifikus cél 1. Élhető környezet megteremtése és fenntartása 2. Értékvédelem és megőrzés Prioritások 1. Egészséges, tiszta települések 1.2. Szennyvízkezelés 2. Vizeink jó kezelése 3. Természeti értékeink jó kezelése
4.4. KISTÉRSÉGEK ÉS TELEPÜLÉSEK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK	ÁROP: Átfogó cél Növekedjen a közigazgatás teljesítménye, s a közigazgatás ezáltal járuljon hozzá az ország társadalmi és gazdasági versenyképességének a javításához.

	<u>Specifikus cél</u> 1. Javuljon a társadalmi eredmény 2. Takarékosan felhasznált társadalmi erőforrások <u>Prioritások</u> 1.2. Eljárások és munkafolyamatok megújítása, valamint szervezetfejlesztés
4.5. TERÜLETFEJLESZTÉS- ÉS RENDEZÉS, TERÜLETI MONITORING FEJLESZTÉSE	<u>OTK:</u> <u>Átfogó cél</u> A cél egy olyan harmonikus és fenntartható társadalmi-gazdasági-környezeti térszerkezet és területi rendszer létrejötte, amely a helyi adottságokra épülő, saját arculattal és identitással rendelkező térségekben szerveződik, amely szervesen és hatékonyan illeszkedik az európai térbe, s amelyben a társadalom számára az alapvető esélyeket meghatározó közszolgáltatások és életkörülmények tekintetében nincsenek jelentős területi egyenlőtlenségek. <u>Specifikus cél</u> OTK: V. A területi célok érvényesítését szolgáló intézmény- és eszközrendszer fejlesztési irányai <u>VOP:</u> <u>Átfogó cél</u> Az ÚMFT hatékony, eredményes, szabályszerű és átlátható megvalósítása <u>Specifikus cél</u> 1. Az EU kohéziós politikájának lebonyolításában résztvevő magyar intézményrendszer magas színvonalú működése. 2. A támogatások lebonyolításához szükséges hatékony monitoring és értékelő rendszerek rendelkezésre állásának biztosítása. 3. Tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos valamennyi követelmény teljesítése, tanácsadói szolgáltatások helyi elérhetőségének biztosítása a (lehetséges) kedvezményezettek számára <u>Prioritások</u> A támogatások minőségi felhasználásához szükséges eszközrendszer.